

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK IX.

V PRAZE DNE 15. ÚNORA 1922.

ČÍSLO 1.

Z DĚJIN DOMŮ ČP. 382, 381, 380, 379, 378 I. AŽ DO ZBOŘENÍ BRÁNY NA MŮSTKU.

ČÁST PRVNÍ.

Západní stranu ulice na Můstku zaujímá od Staré rychty až k nároží ulice 28. října pět domů; jsou to: čp. 382, 381, 380, 379, 378. Ještě do konce první polovice minulého století přerušovala tuto řadu domů brána, zbytek bývalého opevnění Starého města pražského.*)

Čp. 382/I. První dům vedle Staré rychty stojí na místě domu, jenž kdysi náležel ke Staré rachtě, tvořící snad součástku její, a byl patrně vězením. Roku 1465 darovali totiž Staroměstští záměčníku Petru Kulhánkovi za výborné služby, jež veškeré obci prokázal, řídě různé druhy dělostřelby při obléhání hradu Corštejnu ve Slezsku, dům nazývaný „U staré šatlavy“, o němž se poznamenává, že je spojen se Starou rachtou.¹ Petr Kulhánek měl před tím již patrně kdesi na Můstku dům, neboť r. 1433 byla mu prominuta městská sbírka domovní pro hlídání brány a právě tak i r. 1434, avšak tenkrát pro věrné služby s dělostřelbou.² — Tomek vztahuje na dům na tomto místě starší zprávy, že r. 1363 koupil Mikuláš, bratr z Teplé, dům vedle dvora Mindenského od kováře Mikuláše,³ dále že r. 1430 byl dům ten majetkem Jana, syna Medkova,⁴ a konečně r. 1433 že byl v držení Medkova.⁵

Petr Kulhánek odkázal r. 1466 darovaný dům své manželce Markétě,⁶ po její smrti přešel dům podle kšaftu jejího r. 1476 na syna jejího Jana Kulhánka, také záměčníka.⁷ Jan však jej patrně prodal, neboť r. 1486 koupil týž dům „U staré šatlavy“ týž Jan Kulhánek za 25 kop gr. od komisařů kdysi Jana slepého, řečeného Jiša.⁸ Avšak ani tenkrát nepodřel dlouho domu tohoto; prodal jej již r. 1488

Václavovi, pastorkovi Štěpána, barvíře koží, a manželce jeho Ludmile za 45 kop gr.⁹ Vlastníci tito přestavěli a rozšířili značně dům, neboť r. 1502 zaplatili za manželé Václav Nos, krojčč sukna, a Anna 145 kop gr. Václavovi (Cibulaři).¹⁰ Podle svatební smlouvy z r. 1515, uzavřené mezi Janem, synem Václava Nosa, a Markétou, dcerou Anny, manželky Jana Hlavsy, připověděl Václav Nos dům svůj svému synovi;¹¹ r. 1516 skutečně vzdali manželé Nosovi dům ten synu Janovi a manželce jeho Markétě.¹² Od Jana a Markéty koupil dům r. 1525 perkmistr hor vinných Vít Orudka z Oujezdce, zvaný též Šipecký, pro dceru svou Lidmilu a manžela jejího Michala Mouřenina z Mouřenin za 225 kop gr.;¹³ vyšší cena tržová nasvědčovala by tomu, že i za Nosů byl dům zvětšen, rozšířen. Pro Michalův dluh 105 kop gr. zveden byl v dům jeho r. 1527 a zmocněn pak jeho Adam Hols, služebník Nycla z Norimberka;¹⁴ Adam prodal jej již r. 1530 Samuelovi Hubovi a manželce jeho Dorotě za 190 kop gr.¹⁵ Podle tohoto Samuela Huby nazýval se dům ten později „Samuelovský“ — v knihách městských po první r. 1566,¹⁶ avšak již r. 1572 čteme název „U Samuhela“;¹⁷ jenž pak zůstal domu až podnes. V jakési při pro zápis židovský odsouzen byl Samuel Huba všeho statku, avšak na prosbu králova komorníka Petra Hanyána dostal od krále Ferdinanda r. 1537 milost, ale komorníkovi byla dána na něm výprosa 200 kop gr.¹⁸ Leč když se Hanyán pokusil r. 1538 výprosu na Samuelovi vymáhati, nepochodil; Samuel se hájil, že „jsou to těžké věci a měšťanům města tohoto nebezpečné, aby někdo uteka se ke králi s zprávou omylnou, měl hned o stateček svůj bez usouzení přijíti“. A Staroměstští — purkmistr a rada — vypověděli, že „Samuel propadením statku povinen není“.

Samuel Huba vzdal r. 1548 všechnen statek svůj své manželce Dorotě, a to pro případ smrti s tím doložením, že po smrti Dorotiny připadne veškeré dědictví slavnému humanistovi, profesorovi řečtiny na pražské universitě mistru Matoušovi Kollinovi z Chotěřiny, jenž měl za manželku Annu, pastorkyni Samuelovu.¹⁹ Mistr Matouš v domě zděděném nebydlil, měl příbytek svůj v domě „Zahradě andělské“;²⁰

*) O domech těch viz též: Schaller-Beschreibung der k. u. k. Haupt- und Residenzstadt Prag, III. díl, 1796, str. 596, kde jsou domy uvedeny pod č. pop. z r. 1770, tedy č. 378—307, 379—308, 380—309, 381—310, 382—311. — Tomek, Základy starého mistopisu pražského, oddíl I. Staré město, 1866, str. 130 a 255. — Veškeré citované rukopisy jsou v archivu hl. města Prahy, a to knihy staroměstské, neni-li výslovně jinak udáno. Knihy, které převzal archiv teprve před krátkým časem od úřadu desk zemských, a které nemohly býti proto dosud připojeny signaturami k jeho fondům, jsou citovány podle označení provedeného úřadu desk zemských.

¹ Rkp. č. 2105, fol. 203. — ² Rkp. č. 20, fol. 92. — Tomek, Dějiny města Prahy, VIII., str. 356. — Winter, Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století, str. 464, pozn. 6). — Roku 1434 uloženy byly sbírky domovní dne 7. července. Před tím v boji Staroměstských s Novoměstskými ustříleli dne 6. května puškař staroměstský zvonu na věži kostela P. M. Sněžné ucha; zvon spadl a rozrazil se (Staré letopisy české, S. R. B. III., str. 89). Hájek vypravuje o tom, že Novoměstští položili svoji střelbu na hřbitově u P. M. Sněžné, a odtud že zhusta stříleli do St. města. Staroměstští v odvetu vytáhli na věž Staré rychty velké dělo; první ranou odhulili Novoměstské od jich střelby, a po sedmém udeření spadla věž chrámová i se zvonem. (Háj-

kova Kronika, vyd. z r. 1819, fol. 407). Jest na snadě domněnka, že oním puškařem byl Petr Kulhánek, a že byl právě za tuto úspěšnou střelbu odměněn slevním sbírky domovní. — ³ Rkp. č. 937, fol. 213'. — ⁴ Rkp. č. 2102, 315'. — ⁵ Rkp. č. 20, 91'. — ⁶ Rkp. č. 2119, O 5. — ⁷ Tamtéž, S. 10. — ⁸ Rkp. č. 2106, 175. — ⁹ Tamtéž, 231. — ¹⁰ Rkp. č. 2107, 215. — ¹¹ Rkp. č. 2141, 225. — ¹² Rkp. č. 2108, 174. — ¹³ Rkp. č. 2109, 304 a rkp. č. 2110, 129. — ¹⁴ Rkp. č. 2109, 304. — ¹⁵ Rkp. č. 2110, 329. — ¹⁶ Rkp. č. 2120, 28. — ¹⁷ Rkp. č. 2118, 317. — ¹⁸ Rkp. č. 1130, 271'. — ¹⁹ Rkp. č. 2117, 129'. — ²⁰ Winter Kšaft mistra Kollina z Chotěřiny, ČČM., 1888, str. 461. — „Andělská zahrada“, dům čp. 936-II. — nároží jindřichské a Bredovské ul., kde dnes stojí budova poštovního ředitelství.

jež koupil r. 1549;²¹ dům Samuelův podržel až do své smrti (r. 1565) a odkázal jej spolu s ostatním vším statkem svým svému sesifenci Janu Simonidesovi.²² Z knihovny své odkázal mistr Kollin některé knihy svým přátelům a známým, o ostatní knihy měli se podělit Jan Simonides a bratranec jeho Václav. Jan Simonides odkázal r. 1568 dům „Samuhoelský“ i v šechen jiný statek svým matce Anně v Kouřimě.²³ Biblioteku, která mu „spolu s Václavem náležela“, odkázal, „aby k rozdělení nepřicházela, témuž Václavovi, že i on na to také pomyslí a tu ji obrátí, aby k užítku a prospěchu býti mohla těm, kteříž by se učiti a vlasti naší prospívati chtěli“.

Po smrti Anny, matky Janovy, koupili roku 1572 dům „U Samuhoela“ od dědiců jejich Magnus Gerhart a manželka jeho Lidmila za 400 kop gr.²⁴ Lidmila ovdověvši, prodala se znovu za Jana Horského z Grynsfeldu, jemuž vzdala r. 1588 dům svůj.²⁵ Leč přežila i druhého manžela svého — r. 1613 vystupuje sama jako vlastnice domu ve při se sousedem Antonínem Holubem.²⁶ Roku 1651 náleží dům Janu Gerlovi z Děvina;²⁷ jeho dědičky Anna Marie Kunciová a Estera Mandelina Sokolová svoilily r. 1661, aby dům ten zapsán byl pro jejich sestru Salomenu Goliášovou a manžela jejího Pavla Goliáše.²⁸ Salomena Goliášová odkázala dům svým dcerám, po nichž jej zdědili manželové jejich, švagři Adam Ignác Svoboda a Bohuslav Bernard Krupský.²⁹ Tito dva dědicové prodali dům r. 1681 manželům Adamovi a Alžbětě Hantschovým za 900 zl. rýn.; cena domu vzrostla krátce potom tak, že manželé Josef a Anna Zentmayerovi zaplatili r. 1715 dřívějším majitelům 2000 zl. rýn.³⁰ Za manželů Zentmayerových přestaven byl dům „U Samuhoela“ a nabyt tak dnešní podoby; povolení ku stavbě dáno bylo koncem r. 1717.³¹ V držení příslušníků rodiny této zůstal dům po 54 leta; r. 1733 daroval jej Josef Zentmayer svobodně děčci své Alžbětě pro případ smrti za to, že vedla po 20 let jeho obchod šperkářský.³² Alžběta odkázala r. 1747 dům třem dětem své sestry Terezii Jerábkové.³³ Nejmladší z dědiců těch Antonin, do jehož zletilosti nesměl býti dům ani prodán ani zadlužen, koupil jej r. 1765 celý od ostatních dědiců za 3800 zl. rýn.,³⁴ avšak prodal jej již r. 1769 obchodník Václavu Janu Kulhánkovi za 4900 zl. rýn. i s klíčem.³⁵ Od dcery Kulhánkovy Viktorie Rösslerové, jež zdědila dům r. 1813,³⁶ koupili jej r. 1819 železník Matyáš Blumauer a jeho tehcně Antonie Ortnerová za 31.500 zl. vid. m.³⁷ až r. 1812 odhadnuti byl toliko na 10.000 zl. vid. m.³⁸ V držení dědiců Matyáše Blumauera a Antonie Ortnerové zůstal dům „U Samuhoela“ až do r. 1854,³⁹ kdy se stal vlastníkem celého domu jeden z nich JUDr. Jan Švec.⁴⁰

Dům „U Samuhoela“ bývá někdy též nazýván „U Izáka“; pro tento název není ve starší době dokladu.

Čp. 381/I. Podle Tomkova určení zápisů z let 1429 a 1430 patřil dům v místech dnešního čp. 381 kdysi před r. 1429 Hanušovi Lorbeerovi a r. 1429 pak Václavovi Heringerovi, jenž jej koupil za 7½ kopy gr.;⁴¹ obec Staroměstská nabyla tohoto domu od Alžběty, rybářky, vdovy

po Václavovi Heringerovi, a prodala jej r. 1430 Augustinovi a manželce jeho Mandě za 11 kop gr.⁴²

V místech těch zůstujeme později pozemek obezděný neboli místo opuštěné (area seu locus desertus circummuratus) u staré šatlavy a u domu Povalova, na rohu proti bráně. Misto takto označené darovali Staroměstští r. 1452 známému nám již zamečnicku Petru Kulhánkovi za věrné, užitečné a vytrvalé služby prokázané s dělostřelbou při obléhání hradu Kostece (nad Šázavou).⁴³ Na tomto pozemku vystavěl Petr Kulhánek dům, neboť r. 1462 vzdal svému synu Janovi dům „mezi starou šatlavou a domem Pavla Povalé“.⁴⁴ Po smrti zamečnicka Jana Kulhánka zdědila dům vdova Marta, která se však znova provdala za zamečnicka Martina Kulhánka; tomuto druhému manželovi svému vzdala r. 1501 zděděný dům.⁴⁵ Martin se oženil po smrti Martině po druhé; kšaftem svým z r. 1527 učinil „toho svého statku, cožkoli má, tudíž i dětí všech, kteréž spolu mají, mocnou a nejvyšší poručnici manželku svou Lidmilu, matku nadepsaných dětí, a to na rovný mezi ně rozdíl“.⁴⁶ Dům připadl vdově Lidmle, která jej odkázala r. 1556 své děci Kateřině.⁴⁷ Později jej majitelem Bartoš Cech, vetečník, zvaný také Bartoloměj Špehanzl,⁴⁸ jenž měl za první manželku Kateřinu, jež jest patrně totožná s dědičkou Lidmilinou; když r. 1560 zdával Bartoš všechen statek svůj své druhé manželce Ldmle, vymínil si při tom dům „ležící pod mostkem“.⁴⁹ Od Bartoše koupili tento dům r. 1577 šmejdři a jehlaři Jiřík Menych a manželka jeho Lidmila za 325 kop gr.⁵⁰ Noví vlastníci patrně znamenitě rozšířili dům, neboť jej prodali r. 1594 mlynáři Antonínu Holubovi a manželce jeho Lidmle za 825 kop gr.,⁵¹ v trhově smlouvě nazývá se dům ten „U černého rejhara“. Roku 1624 darovali jej manželé Holubovi své děci Alžbětě pro případ smrti,⁵² avšak r. 1629 prodala jej vdova Lidmila Holubka za 2200 kop míšeň. svému sousedovi Janu Jungmayerovi.⁵³ Ve válce třicetileté utrpěl snad dům ten mnoho škod, neboť r. 1651 prodal zděděný dům syn Jana Jungmayera Matouš František jen za 1100 kop míšeňských manželům Janu Brožovi a Markétě.⁵⁴ Syn Jana Brože Václav, uzařd, odkázal všechen statek svůj r. 1669 své manželce Kateřině a svým šesti dětem;⁵⁵ od dědiců těch koupil dům „U Holubů“ r. 1672 manželé Dominik Gall a Anežka za 900 zl. rýn.⁵⁶ Po smrti svého chotě se stala Anežka Gallowá r. 1675 podle kšaftu majitelkou celého domu;⁵⁷ zemřela však brzo potom, neboť r. 1677 prodal dům „U Holubů“ její otec Karel Felix Šustr z Goldburku, král. zem. prubíř a primátor St. M., na místě dětí jejich z prvního manželství jejího s Janem Wolfem, manželům Danielovi Pospíšilovi a Kateřině za 1200 zl. rýn.⁵⁸ Daniel Pospíšil odkázal r. 1706 dům svůj své vnučce Barboře, vyhradiv užívání veškerého majetku tedy i domu, své manželce Kateřině až do smrti její.⁵⁹ Roku 1721 prodala tato Barbora Blovska, roz. Pospíšilová, dům „U Holubů“ obchodníkovi Jakubovi Ferd. Bauerovi a manželce jeho Anně Terezii za 1900 zl. rýn.⁶⁰ Dědicové Jakuba Bauera prodali jej r. 1744 za 3000 zl. rýn. zvonáři Zachariášovi Dietrichovi mladšímu, jenž se byl oženil s dcerou Bauerovou Annou Terezii.⁶¹ Z dílny tohoto zvonáře pocházejí zvony v městském kostele v Litoměřicích (1746), v klášterním kostele v Kuksu (1746),

²¹ Desky zem. včtši 8, fol. S. 3. (v úvodu desk zemských). — ²² Rkp. č. 2120, 28. — (Viz též pozn. 20). — ²³ Rkp. č. 2120, 78. — ²⁴ Rkp. č. 2118, 317. — ²⁵ Rkp. č. 2112, 283. — ²⁶ Rkp. č. 474, 39. — ²⁷ Rkp. č. 2115, 212. — ²⁸ Rkp. č. 2116, 236. — ²⁹ Kniha kontraktů Starého města pražského č. 1., fol. 215. — ³⁰ Kniha. kontr. St. m. č. 4, 307. — ³¹ Rkp. č. 481, fol. ante f. 1. — ³² Kn. kontr. St. m. č. 7, 180. — ³³ Kn. kontr. St. m. č. 10, 328. — ³⁴ Kn. kontr. St. m. č. 14, 41. — ³⁵ Kn. kontr. St. m. č. 15, 275. — ³⁶ Kn. kontr. St. m. č. 41, 172. — ³⁷ Kn. kontr. St. m. č. 43, 119. — ³⁸ Kn. kontr. St. m. č. 38,

235. — ³⁹ Kn. kontr. St. m. č. 53, 302, 304, č. 54, 114; č. 57, 114; č. 66, 40. — ⁴⁰ Erben — Ukazatel ulic a náměstí města Prahy, str. 16. — ⁴¹ Rkp. č. 20, 14. — ⁴² Rkp. č. 2105, 315. — ⁴³ Rkp. č. 2103, 41. — ⁴⁴ Rkp. č. 2105, 173. — ⁴⁵ Rkp. č. 2107, 201. — ⁴⁶ Rkp. č. 2142, L 12. — ⁴⁷ Rkp. č. 2142, C C 17. — ⁴⁸ Rkp. č. 991, 153. — ⁴⁹ Rkp. č. 2117, 461. — ⁵⁰ Rkp. č. 2112, 21. — ⁵¹ Rkp. č. 2113, 15. — ⁵² Rkp. č. 2114, 334. — ⁵³ Škrk listin arch. m. Prahy IV. — 3607. — ⁵⁴ Rkp. č. 2115, 212. — ⁵⁵ Rkp. č. 2265, 322. — ⁵⁶ Rkp. č. 2116, 463. — ⁵⁷ Rkp. č. 2265, 419. — ⁵⁸ Kniha kontr. St. m. č. 1, 39. — ⁵⁹ Kn. test. St. m. č. 5, 276. — ⁶⁰ Kn. kontr. St. m. č. 5, 157. — ⁶¹ Kn. kontr. St. m. č. 8, 374, a č. 9, 46.

dále zdobený zvon se znakem a obrazem zvonařovým v Mýtě (1756), konečně v Parchenu (1757).⁶² Dietrich prodal dům r. 1756 železníkově Josefu Ortnerovi a manželce jeho Johanně za 5025 zl. rýn.⁶³ Po smrti svého manžela vlastnil celý dům Johanna Ortnerová,⁶⁴ která se znovu provdala za Pavla šl. z Cassati. Roku 1795 zdědily dům ten děti Pavla šl. z Cassati z jeho prvního manželství;⁶⁵ dědici si prodali při tétož roku železníkově Václavu Ortnerovi a manželce jeho Antonii.⁶⁶ Dům pak byl děděn v rodině těchto majitelů;⁶⁷ r. 1825 byl v držení 6 členů rodiny té,⁶⁸ a konečně roku 1835 se soustředilo vlastnictví celého domu v rukou Františky Blumauerové, roz. Ortnerové,⁶⁹ po jejíž smrti zdědil dům r. 1838 Alois Blumauer v odhadní ceně 13.000 zl. konv. m.⁷⁰ Roku 1851 se stal majitelem Viktor Blumauer.⁷¹

Čp. 380/I. Podle Tomka stály na místě dnešního čp. 380/I. v první polovině XV. století domky tři, z nichž první patřil před r. 1424 uzařdi Jindřichovi. Jindřich patrně byl Němec a na počátku války husitských z Prahy odešel nebo byl vypuzen, neboť r. 1424 koupil dům jeho od obce Jan Smolař za 11 kop gr.;⁷² r. 1428 koupil týž domek za 12 kop gr. uzařdi Havel,⁷³ jenž byl majitelem jeho ještě r. 1434.⁷⁴ — Druhý domek byl před r. 1429 majetkem Matěje, od jehož dědiců koupil jej toho roku bratří Ondřej za 3 kopy gr. bez 20 gr.;⁷⁵ konečně třetí domek vlastnil r. 1429 švec veťešník (prták) Bartoloměj.⁷⁶

V knihách lze podle posloupnosti majitelů zjistit v době o málo pozdější domky dva. První z nich byl roku 1433 majetkem Tomáše měsčnicka, jenž jej koupil za 17 kop grošů;⁷⁷ od něho koupil domek „za starou šatlavou, mezi zdmi městskými“ roku 1440 mydlář Pavel Povalé za 14 kop grošů.⁷⁸ Pavel odkázal dům roku 1463 své manželce Dorotě;⁷⁹ po smrti Doroty Povalové roku 1475 koupil jej od správců dědictví jejího soused zámečník Jan Kulhánek za 55 kop gr.⁸⁰ Vzdrost trhové ceny svědčí, že dům byl za manželů Povalových rozšířen; zaujímal již r. 1475 pozemek mezi sousedním domem (čp. 381) a branou, zdí městskou; Jan Kulhánek jej prodal r. 1479 Tomášovi truhláři a manželce jeho Barboře za 33 kopy gr.⁸¹ Od Tomáše a Barbory koupili dům manželé Mikuláš, svicník, a Katerína za 125 kop gr.⁸² Když Mikuláš zemřel, provdala se vdova po druhé za svicníka Matěje z Lubeku (Zloubka), jemuž vzdala r. 1498 dům svůj.⁸³ Leč přežila i druhého man-

žela svého a provdala se po třetí za Pavla mydláře; vzdala r. 1513 i Pavlovi dům svůj.⁸⁴ Patrně některý z těchto majitelů byl „pihavý“, pihovatý, snad Katerína, neboť nazývá se r. 1523 po prvé Katerínou Pihavou;⁸⁵ když pak r. 1538 kupují od mydláře Pavla dům jeho za 170 kop gr. manželé Matouš, mydlář, a Marta, slove dům ten již „U Pihavých“.⁸⁶ Dům slul tak po celou další dobu; ba i po splnutí s domem sousedním „u Bilků“ název „U Pihavých“ se ještě stále připomíná, a podle domů bývali i majitelé jeho nazýváni Pihavými. — Marta ovdověvši odkázala r. 1583 dům svým dcerám Krystýně a Salomeně;⁸⁷ Salomena postoupila svůj polovici domu r. 1584

sestře Krystýně, která ji za to vyplatila 150 kop gr.⁸⁸ Krystýna provdala se za Ambrože Havráňka, jenž vzdal ji roku 1605 všechnen majetek svůj, načež i ona vzdala jemu všechnen statek svůj i s domem „U Pihavých“.⁸⁹ Leč manželé prodali ještě téhož roku dům kroječi suken Janu Jungmayerovi za 950 „op gr.“⁹⁰ Z ceny t. to je patrné, že dům byl za mydláře Matouše nebo vdovy jeho Marty nebo konečně za manželů Havráňkových značně zvěšen; r. 1538 bylo zaň zaplacenno 170 kop gr., r. 1605 950 kop gr. — vzrostla tedy cena jeho o 780 kopi. Po Janu Jungmayerovi zdědil domy jeho syn Matouš František, jenž je pak r. 1651 odkázal kupci Marku Rosselovi.⁹¹

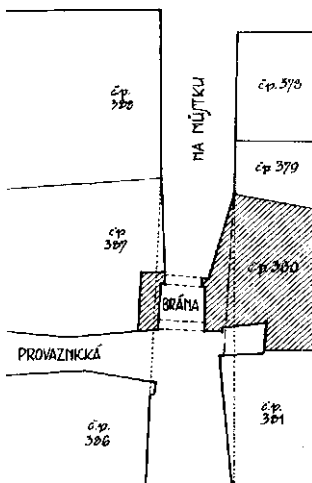
Před r. 1687 byli majiteli domu „U Pihavých“ Jan Keller st. a Jan Keller ml., kteří jej r. 1687 prodali manželům Danielovi Martinovi a Kateřině Pospíšilovým za 600 zl. rýn.⁹² Roku 1702 postoupili manželé Pospíšilovi dům svému synu Vojtěchovi,⁹³ jenž odkázal všechnen statek svůj manželce své Barboře a dceři Barboře rovným dílem.⁹⁴ Když se vdova znovu provdala za kníhaře Valeriana Michala Hessa, tu podle narovnání sjednaného mezi Danielem Pospíšilem na místě vnučky jeho Barbory a matkou její Barborou Hessovou připadl dům dceři Vojtěchově Barboře. Leč Barbora — provdaná zatím Blo-

ská — prodala r. 1721 dům své matce a jejímu druhému manželovi Hessovi za 800 zl. rýn.;⁹⁵ avšak trh ten byl zrušen vstoupením Josefa Antonína Pospíšila ve prospěch jeho syna Václava, zaplatil-li smlouvenou cenu trhovou 800 zl. rýn.⁹⁶ Apelační soud potvrdil r. 1724 toto rozhodnutí magistrátu staroměstského. Václav Pospíšil, voskař, zatím však zemřel ustanoviv za univerzální dědičku statku svého macechu Barboru Pospíšilovou,⁹⁷ s níž žil „in communione hereditatis paternae“,

7. října 1841.

NA PRÍKOPECH

ULICE 7. ŘÍJNA

Správná situace zmizelé brány na Mlýnsku podle stavu ze dne 7. října r. 1841.

⁶² K. F. Kühn-Zur Geschichte der Glockengiesserei in Böhmen — MVGD B, roč. 56, str. 29. — ⁶³ Kn. kontr. St. m. č. 11, 272. — ⁶⁴ Kn. kontr. St. m. č. 17, 232. — ⁶⁵ Kn. kontr. St. m. č. 25, 91. — ⁶⁶ Kn. kontr. St. m. č. 29, 174. — ⁶⁷ Kn. test. St. m. č. 14, 219. — ⁶⁸ Kn. kontr. St. m. č. 37, 410. — ⁶⁹ Kn. kontr. St. m. č. 46, 377. — ⁷⁰ Kn. kontr. St. m. č. 53, 298, 302, 304. — ⁷¹ Kn. kontr. St. m. č. 61, 283. — ⁷² Erben I. c., str. 16. — ⁷³ Rkp. č. 2102, 241. — ⁷⁴ Tamtéž, 287. — ⁷⁵ Rkp. č. 20, 92. — ⁷⁶ Rkp. č. 2102, 308. — ⁷⁷ Tamtéž, 308. — ⁷⁸ Rkp. č. 20, 92. — ⁷⁹ Rkp.

č. 90, 51. — ⁸⁰ Rkp. č. 2119, M 6. — ⁸¹ Tamtéž, S 4, a Rkp. č. 2105, 357. — ⁸² Rkp. č. 2106, 27. — ⁸³ Rkp. č. 2106, 176. — ⁸⁴ Rkp. č. 2107, 138. — ⁸⁵ Rkp. č. 2103, 130. — ⁸⁶ Rkp. č. 2153, 113. — ⁸⁷ Rkp. č. 2111, 208. — ⁸⁸ Rkp. č. 2205, 80. — ⁸⁹ Rkp. č. 2230, 61. — ⁹⁰ Rkp. č. 2113, 373. — ⁹¹ Tamtéž, 378. — ⁹² Rkp. č. 2206, 225. — ⁹³ Rkp. č. 2256, 154. — ⁹⁴ Kn. kontr. St. m. č. 3, 243. — ⁹⁵ Kn. oblig. St. m. č. 17, 456. — ⁹⁶ Kn. kontr. St. m. č. 5, 159. — ⁹⁷ Kn. kontr. St. m. č. 6, 56. — ⁹⁸ Kn. test. St. m. č. 6, 191, a kn. kontr. St. m. č. 6, 56.

tedy drželi za života jeho společně i sousední dům „U Bílků“. Rozalíe Pospíšilová provdala se po druhé; r. 1745 odkázala všemchen statek svůj své matce Lidmile Kadeřávkové v Nymburce.⁹⁸ Tato prodala oba domy hned téhož roku kupci Josefovi Janu Strašilovi a manželce jeho Katořině za 6000 zl. rýn.⁹⁹ leč manželé ti prodali dům „U Pihavých“ ještě téhož dne, kdy jej koupili manželům Janovi a Dorotě Veselým za 1400 zl. rýn.¹⁰⁰ Při těchto obou trzích nazývá se dům ten „U Pihavých“ aneb „U Holuba“, a toto označení se v pozdější době opakuje; zřejmě byl tu nesprávně přenesen název domu sousedního (nyn. čp. 381). Ze sporu manželů Veselých se sousedem Strašilem (r. 1750) se dovidáme, že v domě „U Pihavých“ měli manželé Veselíšenkovnu.¹⁰¹ Roku 1757 koupili manželé Strašilovi dům „U Pihavých“ od Doroty Koilerové, prv Veselé, za 1300 zl.¹⁰² Od té doby sdílili dům „U Pihavých“ osud domů sousedního – „U Bílků“.

Domek, na jehož místě stál později dům zvaný „U Bílků“, byl r. 1458 v držení kramáře Fencla (Fencla),¹⁰³ jenž odkázal jej r. 1462 své manželce Regině.¹⁰⁴ Podle kšaftu Reginina z r. 1479 měla se státi dědičkou domku její vnučka Anežka,¹⁰⁵ která se provdala za Mikuláše, syna Hlanuše „od břebenův“,¹⁰⁶ Avšak Anežka domku toho nezdědila; Regina prodala jej asi před smrtí svou Martinovi Mendlovi, který r. 1498 jest jmenován jako majitel domku toho.¹⁰⁷ Před tím již r. 1486 se mluví ve při Martina Mendla o dluh s Janem Tycem ze Žitavy v tom, že paní Regina „z mostku“ prodala Mendlovi dva domky a zahradu na Malé Straně za 150 kop gr.¹⁰⁸ Martin Mendl vzdal r. 1498 všemchen statek svůj manželce Dorotě a synu Pavlovi, při čemž se poznává, že provdaná dcera Magdalena obdržela již svůj díl podle smlouvy satební.¹⁰⁹ Leč r. 1509 jest v držení tohoto domku právě dcera Martinova Magdalena a manžel její Bartoš Loměj;¹¹⁰ po nich zdědil domek syn jejich Jakub. Jakub Loměj vzdal jej r. 1521 své manželce Evě,¹¹¹ která jej prodala r. 1525 bradyřovi Janovi a jeho manželce Markétě za 128 kop gr.¹¹² Od těchto majitelů koupili téhož roku dům jejich a dva krámy proti němu manželé Jiřík, strunař, a Anna za 164 kopy gr.¹¹³ Jiřík byl otcem známého knih-tiskaře Jana, zvaného Had; tomtu synovi a dceři Lidmile odkázal r. 1539 dům Domažlický (dnes čp. 403/1. v Rytířské ulici), kdežto dům „na mostku“ odkázal druhému synu Vitovi, „ač navrátil-li se zas do města“.¹¹⁴ Avšak dům na mostku drželi patrně až do r. 1542 Jan Had a jeho sestra Lidmila, kteří jej teprve toho roku vzdali svému bratru Vitovi.¹¹⁵ Po smrti Vítu Hada prodali dědicové dům jeho r. 1567 Kylianovi Štanovi za 375 kop gr.,¹¹⁶ který však jej prodal již roku příštího za touž cenu manželům Jiříkovi Benátskému a Alžbětě.¹¹⁷ Dům zůstal v držení těchto majitelů po 30 let; prodán byl r. 1598 manželům Václavovi Bílkovi a Maryaně za 800 kop gr.¹¹⁸ Nový majitel měl časté spory se svým sousedem Janem Jungmayerem.¹¹⁹ Po vítězství Ferdinanda II. obviněn byl Václav Bílek,¹²⁰ že se uradil o zavraždění všech katolíků v městech Pražských; byl proto zatčen a v červnu r. 1621 odsouzen hrdla, cti i statků. Avšak ortel ten nebyl proveden, nýbrž bylo komisi nařízeno, aby bylo obvinění to dále vyšetřováno, a Bílek aby byl ponechán ve vězení.

Vyšetřování patrně nedokázalo viny Bílka, jenž zůstal ve vězení, kdež konečně v druhém čtvrtletí r. 1622 zemřel. O zkonfiskování dům ucházel se soused Bílků Jan Jungmayer a zdůrazňoval svou žádost tvrzením, že zakusil od Václava Bílka velikých příkoří. Avšak dům byl ponechán pěti dcerám Bílkovým; r. 1626 dosáhl Jan Jungmayer přece příznivého výsledku svého usilování o dům – dcery Bílkovy mu jej prodaly za 3500 kop gr.¹²¹ Jan Jungmayer byl od r. 1629 v držení tří domů vzájemně sousedících: „U Holuba“, „U Pihavých“, „U Bílků“. Tohoto majitele, jenž byl též radním Starého města, dán byl radou St. m. v užívání jeden pokoj v bráně městské, k domu jeho přilehlý, za roční plat 20 kop míšeň.¹²² Po smrti Jana Jungmayera zdědil domy syn jeho Matouš František, jenž krátce před svou smrtí prodal r. 1651 dům „U Holubů“,¹²³ universálním dědicem svým ustanovil r. 1651 svého přítele Marka Rossela.¹²⁴

Marek zaplatil všechny dlužné kontribuce za domy i činže z onoho pokoje nad branou, které nebyly zaplaceny od r. 1626 ani za jeden rok, a zato připojen byl onen „pokoj obecní nad fořtnou“ bezplatně k domu Bílkovskému a stal se tak součástí domu toho až do zboření brány.¹²⁵ Od Marka koupil dům „U Bílků“ r. 1658 za 2000 zl. rýn. zlatník Sebald Voitländer,¹²⁶ po jehož smrti připadl r. 1681 narovnaním mezi syny jeho Jiřimu Václavovi Voitländerovi v ceně 2600 zl. rýn.;¹²⁷ r. 1688 koupili dům kožišník Michal Raab a manželka jeho Zuzana za 3300 zl. rýn. i s klíčením.¹²⁸ Od dědiců Raabových koupil dům v dražbě r. 1695 zase nazpět zlatník Jiří Václav Voitländer za 3000 zl.;¹²⁹ avšak nezaplatil ani smluvených peněz trhových ani úroků a držel tak dům až do zletlosti dcer Raabových. Voitänder (Foytländer) chtěl pak jim dům vrátiti, leč ony jej nechtěly přijmouti. Teprve na zakročení rady St. m. ujednáno r. 1699, že dědičky přijmají dům opět nazpět, aby Voitländer mohl snáze zaplatiti činže, zadřené úroky a jiné dluhy, a zavazují se vyplatiti mu onu část trhově ceny, kterou by nad 3000 zl. rýn. obdržely. Dům koupili pak r. 1699 voskař Josef Pospíšil a manželka jeho Anna za 3300 zl. rýn. i s klíčením, z kteréhož částky vyplaceno bylo 300 zl. rýn. Voitländerovi.¹³⁰ Po smrti Josefa Pospíšila drželi dům společně syn jeho z prvního manželství Václav a vdova Rozalíe. Roku 1725 ustanovil Václav Pospíšil za universální dědičku macechu Rozalii Pospíšilovou,¹³¹ jež se tak stala jedinou majitelkou obou domů „U Pihavých“ a „U Bílků“. Rozalíe Pospíšilová odkázala pak r. 1745 oba domy své matce Lidmile Kadeřávkové.¹³² Od této majitelky koupili oba domy r. 1745 manželé Strašilovi za 6000 zl. rýn. i s klíčením;¹³³ ti pak prodavše dům „U Pihavých“¹³⁴ koupili jej r. 1757 opět nazpět.¹³⁵ Od té doby zůstávají oba domy spojeny i to nejen osudem společným, nýbrž i patrně vnitřní úpravou, provedenou manžely Strašilovými.

Roku 1768 koupil domy „U Bílků“ a „U Pihavských“ (!) – „dva domy spojené v jeden dům“ – vinárník Jan Schultz za 9800 zl. rýn.¹³⁶ Schultz prodal domy ty r. 1785 obchodníkovi Sebestianovi Zarabarovi a manželce jeho Františce za 12.200 zl. rýn. i s klíčením;¹³⁷ r. 1787 postoupil Sebestián Zarabara svojí polovíčku domu manželce Františce.¹³⁸

(Pokračování.)

Miloš Lier.

⁹⁸ K. n. kontr. St. m. č. 9, 140. — ⁹⁹ Tamtéž, 146. — ¹⁰⁰ Tamtéž, 154. — ¹⁰¹ K. n. obli. St. m. č. 32, 149. — ¹⁰² K. n. kontr. St. m. č. 11, 329. — ¹⁰³ Rkp. č. 2105, 94. — ¹⁰⁴ Rkp. č. 2119, L. 15. — ¹⁰⁵ Tamtéž, T. 2. — ¹⁰⁶ Rkp. č. 2106, 122. a rkp. č. 2119, X. 2. — ¹⁰⁷ Rkp. č. 2107, 153. — ¹⁰⁸ Rkp. č. 1128, L. 4. — ¹⁰⁹ Rkp. č. 2107, 139. — ¹¹⁰ Rkp. č. 2108, 45. — ¹¹¹ Rkp. č. 2109, 155. — ¹¹² Rkp. č. 2110, 73. — ¹¹³ Tamtéž, 89. — ¹¹⁴ Rkp. č. 2142, T. 4. a rkp. č. 2134, 337. — ¹¹⁵ Rkp. č. 2111, 339. — ¹¹⁶ Rkp. č. 2118, 151. — ¹¹⁷ Tamtéž, 204. — ¹¹⁸ Rkp. č. 2113, 97. — ¹¹⁹ Rkp. 475, f. 73, 75. — ¹²⁰ Bílek, Dějiny konfiskací, 27. Bílek

vysovoje domněnku, že udavačem byl Jan Jungmayer. — ¹²¹ Rkp. č. 2114, 353. — ¹²² Rkp. č. 2235, 40. — ¹²³ Rkp. č. 2115, 212. — ¹²⁴ Rkp. č. 2206, 225. — ¹²⁵ Rkp. č. 2235, 40. — ¹²⁶ Rkp. č. 2115, 354. — ¹²⁷ K. n. kontr. St. m. č. 1, 258. — ¹²⁸ K. n. kontr. St. m. č. 2, 202. — ¹²⁹ K. n. kontr. St. m. č. 4, 215. a k. n. kontr. St. m. č. 3, 108. — ¹³⁰ Tamtéž. — ¹³¹ K. n. kontr. St. m. č. 6, 191. — ¹³² K. n. kontr. St. m. č. 9, 140. — ¹³³ Tamtéž, 146. — ¹³⁴ Tamtéž, 154. — ¹³⁵ K. n. kontr. St. m. č. 11, 329. — ¹³⁶ K. n. kontr. St. m. č. 15, 299. — ¹³⁷ K. n. kontr. St. m. č. 20, 67. — ¹³⁸ K. n. kontr. St. m. č. 21, 14.

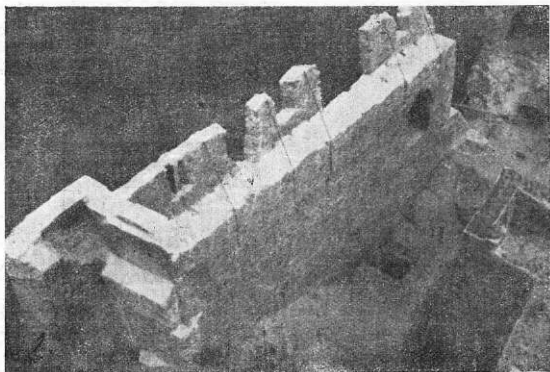
KONSERVACE ZŘÍCENINY HRADU OKOŘE.

Nejobtížnějším problémem v oboru konserváčních prací jest bezesporu konservování zřícenin. U jiných stavebních památek se běže zřetel k zachování stavby v jejím původním stavu a odstraňuje se bezohledně vše, co působí rušivě na její existenci. U hradní zříceniny, kde právě tento ničivý element jest důležitou její součástí, nutno jej mnohdy bráti v úvahu. Zřícenina hradní není sama o sobě jen stavební památkou, nýbrž se stala postupem času součástí krajin, již vtiskla svůj charakter. Nelze ji proto bez porušení tohoto celkového rázu nějakým násilným způsobem měnit. Každá nepatrná věc má zde význam: zbarvení zdiva, způsobené cizopasnými rostlinami, zvětráním zdiva změněná silueta, vybudování okoliho porostu vzniklé kulisy. Zkrátka vše se snoubí v umělecký celek, který nutno respektovat.

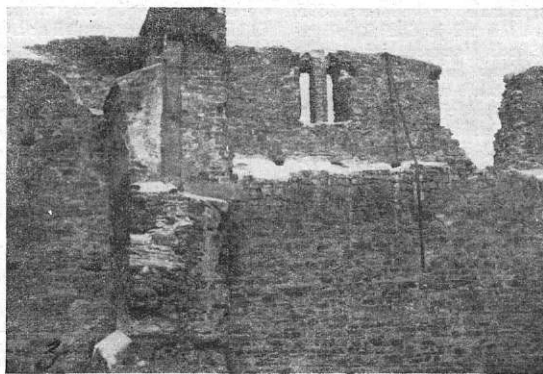
S naprostým nepochopením významu zříceniny hradní v krajině celku se provádí konservace zříceniny hradu Okoře. Odstraňuje se zde veškerý porost na zdivu zachycený, nevhodnými přízdívkami se mění silueta zříceniny a zaléváním nadhledových ploch zdi cementovou maltou se přidává zřícenině cizí, naprosto nevhodné zbarvení. Silná vrstva cementové malty, z daleka viditelná (obr. 2.), vyvolává dojem napadlého sněhu. Zakrývá kamenné zdivo, malebně zubem času rozhozené (obr. 1.) a nepřirozeným způsobem změkčuje siluetu zdi. Hladký neprodyšný povrch cementového

Hrad Okoř. Ukázka špatné konservace zříceniny. Nános cementové malty na zdivo.

Hrad Okoř. Vrchní plocha zdiva nesprávně přikryta cementovou maltou činí dojem, jakoby byla pokryta napadlým sněhem.

Hrad Okoř. Cementový nános podporuje nebezpečí další zkázy zříceniny.

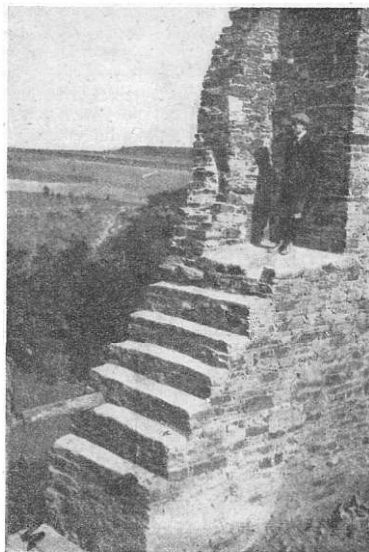
zákrytu nedovolí nikdy, aby se na něm zachytil mech a traviny, a bělavý, rušivý jeho tón nepřijme nikdy patiny. Porušení bývalého rázu hradní zříceniny možno považovati za trvalé! Podepření zdiva bylo provedeno přizdřením velkých bloků napodobeného zdiva ruiny, nepravdivě schodovitě upraveného.

Konservační snahase omezila pouze na nadbytečné nanášení cementové malty na povrch rozloženého zdiva, úplně nepovš mntu zůstaly však kamenné ozdoby a zajímavébytky omítek. Kamenná ostění dveří, oken, konsoly a kružby nechráněny podléhají zkáze, gotické a renesanční (sgrafitované) omítky, od zdiva oddulé, nebyly připevněny, ba ani spáry, jimiž za ně vniká voda, nebyly uzavřeny. Těmto charakteristickým a zajímavým detailům zříceniny nebyla dosud věnovaná žádná pozornost.

Způsob provedení cementového zákrytu zdi nezaručuje ani praktického významu ochrany zdiva. Cementová malta, nalévána na povrch kamenný, nevniká mezi kameny, ponevadž ze spár není zvětralá vápenná výplň odstraňována. Nikde není pamatováno na značnou roztahovost cementu. Jest skoro jisto, že cementový nános bude spíše příčinou dalšího rozrušení zdiva, než jeho ochranou. Během času se oddělí cementová vrstva od kamenný a nezabrání vnikání vody do zdiva ani další ničivé práci mrazů.

Hrad Okoř byl vystavěn z tvrdého, lo-
mového kamene a do-

bré vápenné malty. Zvětráním vápenné spoje nastalo rozpadávání zdí, při čemž zůstala však jakost kamene nezměněna. O co správnější by bylo, ponechat

Hrad Okoř. Nesprávná přístavba ke zdivu zříceniny, pokrytá cementovou maltou.

každý jednotlivý kámen na svém místě a nahradit zničenou vápennou spoj novým odolnějším materiálem, aby dalším rozpadáváním zdiva bylo zabráněno! Hluboko vyčistěné spáry mezi jednotlivými kameny by bylo možno vyplnití temně zbarveným betonem. Takto spojené kameny, zachované ve svém původním uložení, by tvořily pevný základ zdí, aniž by ztratily své původní zbarvení a siluetu. Betonem, mezi kamenným zdivem skrytým, by se dala upravit i ta část zdí, do níž zapustil rostlinný porost své kořeny. Tvrdý beton by zamezil další pronikání kořenů do méně odolné spoje vápenné. Zůstal by pak obětován jen zevně ohraničený kus zdiva k životu cizopasnika potřebný a mohla by být zachována i tato někdy nepostrádatelná ozdoba zříceniny.

Zřícením ohrožené části hradní by bylo možno podepřítí úsporně dimenzovanými podpěrami z armovaného betonu bez jakéhokoliv maskování a jistě by se jako vyjádřené podpory lépe k celku hodily, než padělek původního zdiva. Kamenné ozdoby dveří, oken a pod. znovu ku zdivu připevněné by mohly být současným uzavřením všech trhlin a spár lehce ochráněny před další zkázou. Zůstatky dosud velmi pevných omítek by vyžadovaly vyplnění všech výdutí a řádné připevnění ku zdivu orámováním okrajů a odborně provedenou fixací povrchu. Účelným přesunutím násypu zříceného materiálu by se odkryly dosud neznámé hradní detaily a upravit by se vhodněji vnitřek zříceniny. Podepřením a zachycením chatrných kleneb byly by nejen zachovány stropy a podlahy pobočných místností, ale odpadly by i obavy, že každé zimní období zničí další část hradní.

Všechny naše hrady, hlavně četné zříceniny na Slovensku, jsou v takovém stavu, že musíme pomýšlet na jejich vhodnou konservaci, ale současně musíme žádati, aby konservaci neutrpěly tak jako hrad Okoř.

Jindřich Čapek.

NÁSTĚNNÉ MALBY V KOSTELE SV. APOLINÁŘE V PRAZE.

Za intenzivního zájmu úzkého kruhu odborníků byly během května a června 1921 provedeny konservační práce na nástěnných malbách v kostele sv. Apolináře s výsledkem, o němž je vskutku radostno referovati.

Bylo tu zachráněno velmi výrazné umělecké dílo XIV. století, již před 26 lety objevené a teprve letos — nepočítáme-li staršího diletantského pokusu o opravu — dočkavši se zajištění. Odkrytí maleb provedeno r. 1895, a to v rozsahu původně větším než je dnešní, při regotisaci kostela, prováděné arch. Mockrem, jež oloupila stavební celek o všechen půvab linie a citelněji ještě o originalitu tvarového detailu, takže odkryté malby byly jednou z mála kladných hodnot tehdejší restaurace. Objevem byly ovšem tyto fresky jen do jisté míry, neboť část jich byla dobře zatelná již dříve v interiéru interaktním (srov. Neuwirth, *Gesch. d. bild. Kunst in B. I. str. 499 n.*)

Mockrovo soustavné pátrání však ukázalo, že původně byly stěny lodi pokryty malbami v celých plochách, ale zbytky maleb o tom svědčící byly značně porušeny, což bylo ještě během restaurace kostela důvodem k zabíjení částí, jež se zdály pro zachování příliš fragmentárními; odkryty zůstaly jen ty partie, jež tvořily souvislé celky,¹⁾ totiž dva velké pasy figurální pod okny severní a jižní stěny chrámové lodi, po třech obrazech (celkem 6) nad

ními v plochách meziokenních a úplně, postranními oltáři z velké části pokryté malby v úhlech lodního závěru.

Architekti Mocker a Wiehl společně s prof. Sequesterem učinivše na podzim r. 1895 první pokus o výklad a datování nálezu, starali se současně též o možnost restaurování.²⁾

Nedostatek prostředků i péče však zavinil, že od úmyslu opravy maleb bylo brzy vůbec upuštěno, freska ponechána nezajištěna a když selhal i dobře míněný, ale nevhodný pokus ochotnické restaurace, pokračovalo chátrání objevu velmi rychle.

Letos provedená konservace, nejvýše včasná i velmi zdařilá, provedena akad. malířem Maxmiliánem Duchkem, nákladem metropolitní kapitoly svatovitské a státním pod vedením st. památkového úřadu.

S prací konservační bylo započato na stěně jižní na pasu 7,93 m dlouhém a 2,30 m širokém, jenž ve čtrnácti souřadných postavách, bez dělení architekturou nebo ornamentem, zobrazuje Krista s apoštolů, pod každou z postav pak vyzírá dole v řadě malovaných výklenků na sytě červeném pozadí poprsí proroka držícího nápisovou blánu. Pokud lze rozeznati atributy jednotlivých postav apoštolů, lze je určit i v tomto monumentálním

¹⁾ Podle zjištění restaurátora, akad. malíře Duchka, a svědectví místních pamětníků.

²⁾ Na zprávu a žádost podanou Mockrem centrální komisi ještě v prosinci r. 1895 nebylo z Vidně vůbec reagováno a zleřizost, jež byla přidělena odtud člena J. Hlávky k referátu, zůstala — asi bez Hlávky zprávy — dále nepovšimnuta.

pořadí (počínajíc od konce východního) přibližně takto: Sv. Jakub Menší (?), sv. Matěj (s atributem sekery ?), sv. Tomáš s kopím, Juda Tadeáš (?), Pavel, Petr, Kristus — postava jako obvykle značně vyšší, v rouše bílém — sv. Ondřej, Jan Evang., Filip, dále postava zcela porušená se zřetelným však atributem sekery (sv. Matouš ?), postava úplná s atributem nezřetelným, snad nožem (Bartholoměj) a dvě úplně porušené — předposlední pravděpodobně s atributem pily (Simon) a poslední snad sv. Jakub Větší.

Pás figurální na stěně severní (rozm. 8,15×2,30) zobrazuje řadu dvanácti světic s P. Marií útočistnou uprostřed, barevně zvláště skvělých a v levé (východní) polovině velmi dobře zachovaných. Pás tento ukončuje samostatný obraz sv. Václava (rozm. 1,95×2,30) s dvěma anděly. I zde je namalována přibližně asi v dolní pětině výšky celého obrazu pod velkými figurami řada drob-

P. Marie v typu největšího útočistě, v širokém „plášti milosrdenství“ kryjícím prosebníky a s dítětem na pravé ruce. Za ní následuje šest nejlépe zachovaných postav (směrem ke hlav. vchodu): sv. Anežka Římská, Apolena(?), Voršila (s korunou a šípem?), sv. Kateřina, Markéta a Barbora s obvyklými atributy.

Samostatný obraz sv. Václava, za nímž dva andělé drží draperii, s mečem a praporem v rukou, je efektním zakončením obrazového pasu. Světec s anděly tvoří samostatnou skupinu, odlišenou od ostatních jak volností postoje, tak určitějším vyznačením terainu a drastičtější podáním postavičky spodní, tak konečně i kontrasty barevnými, původně mnohem většími než na pásu apoštolů i světic, kde na rozdíl od pozadí obrazu sv. Václava (syté červeného) je pozadí naneseno studenou barvou modrou.

Pozoruhodno jest, že způsobem odění se přimyká toto

Fresky u sv. Apolináře v Praze. Střed obrazu na straně severní s P. Marií a sv. Anežkou.

Fresky u sv. Apolináře v Praze. Obraz na straně severní, část pravá (sv. Kateřina, Markéta, Barbora, sv. Václav).

ných postaviček, jež v polovině západní mají patrně funkci symbolů křesťanské zbožnosti, v polovině východní symbolů pohanství. Na tuto úmyslnou ideovou a současně i kompoziční antithesu ukazuje tu podání drobných postav v polovině pravé od levé zcela se různící. Kdežto v části západní se řadí vedle sebe poprsí, jejichž pohyb (i na rozdíl od proroků na jižní stěně) se snaží vyjádřit nábožné vytržení, sledují v části východní za sebou cel é schoulené postavičky s obličejí zešklebenými, tedy dvojí typ nápadné různosti. Pod postavou sv. Anny je jednotvárnost řady přerušena skupinou poprsí tří místo jednoho, pod postavou Mariinou pak na ploše širší výjevem narození Páně.³⁾

Určení horních postav světic v části západní je nese snadno pro značné poruchy freskové omítky právě ve středních částech, v nichž nanesené atributy zmizely. Jediné první (sv. Cecilie) je velmi zřetelná výsmí atributy, knihou a kotlíkem, jak v malířství gotickém napodává bývalá zobrazována.

Z ostatních teprve šestou, sv. Annu, lze určit s jistotou. Střed obrazu tvoří v detailu velmi nezřetelná postava

zobrazení sv. Václava ke starší skupině, jež — nehlédíc k nečetným výjimkám (na př. freskám slavětinským) — přibližně teprve kolem r. 1400 zaměňuje typ tento za postavu v brnění.

Nad těmito figurálními pásy na straně jižní i severní v plochách meziokenních jsou namalovány jednotlivé postavy, po třech na každé straně, poměrně mnohem méně zachované než obrazy dolní.

Rozeznatelný z nich jsou v ostrých konturách na kontrastním pozadí kreslené postavy sv. Vojtěcha a sv. Doroty (střední a pravá na straně jižní) a sv. Zikmunda (střední na straně severní), vkomponované vesměs na rozdíl od maleb dolních do architektury, ukončené baldachýnem nebo trojím obloukem.

Vedle postranního oltáře jižního je konečně namalován obraz Ukřižování, jenž se ztrácí v větší části za oltářem. Na straně severní, rovněž za oltářem, je úplně zakrytý obraz, jak se zdá, korunování P. Marie.

Vznešená monumentalita seřazení a jasná živost barevná je předností maleb stejně jako jistota kresebná a pohyb jednotlivých figur v tak ojediněle mohutné frakci výzdobné.

V bohaté škále živých barev převládá modrá, žlutá,

³⁾ Také dělení plochy je v části záp. výraznější nepravidelným výklenky polokruhovitými, což v polovině východní úplně chybí.

zelená měděnkového tónu a rumělková. Nápadnou určitostí formy a pevnou linií, kterou lze pozorovati ve složitém řázení těsného roucha, v jeho jasné konturovaných záhybech a jemné splyvavosti spodní jeho partie, přihlašují se sice tyto obrazy dolních pásů ještě k malbě starší tradice, jež nápadně problémá i z výrazné modelace hlav a světlých tónů ve středních partiích obličejů, (sv. Petr, Markéta), kdežto určitá snaha po plastickém dojmu, výrazném promodelování postav — proto zde malováno ve větší míře al fresco — a silném individualisování ukazuje již tendenci dalšího vývoje. Rovnováha mezi oběma těmito tendencemi již sama o sobě jasně určuje dobu vzniku, nehledíc k pravděpodobnosti datování podle historie stavební, jež počínajíc se rokem 1362, ukazuje na dokončení stavby v prvních letech sedmdesátých a tudíž ještě pozdější její vymalování (přibl. kolem 1380).

Letošní konservace došla však v té příčině k zajímavému detailu časového určení na dvě původní fáse malebné výzdoby, když při zájišťování omítek bylo konstatováno, že obrazy horní v plochách meziokenních jsou naneseny na pozdější vrstvě omítky, pod níž restaurátorem byly nalezeny na jednom místě stopy malby pravděpodobně výhradně ornamentální a jednobarevné.

Obava před porušením obrazu horního zabránila však soustavnějšímu sondování, jež bylo započato za účelem technického zajištění v dolních rozích obrazu nezjištěného světe, jednoho ze tří horních téžko určitelných na straně severní blíže kruchty.

Tim je dokumentována určitá časová diference mezi malovanými pásy podokenními a postavami v polích meziokenních, v níž nastala změna ve výzdobě vnitřku, přes to, že ani v technice, ani ve stylu není mezi oběma markantní odlišnosti. Jisto je, že ani druhou tuto fási není možno klásti za prvá desetiletí XV. století, jehož prvá leta jsou tu pravděpodobně nejkrásnější.

Fresky svatoapolinářské, jak se nám dnes jeví po šťastné konservaci, jsou v malbě nástěnné XIV. století na výši uměleckého výrazu doby právě tak, jako v malbě tabulové téže doby na př. mistr třebašický; srovnání jeho díla s freskou apolinářskou mohlo by snad vésti k dů-

sledkům obecněji platným. Lze proto jen vitiati, chystá-li se pro nejbližší dobu její publikování a definitivní zařazení umělecko-historické.)

Technická stránka maleb při restaurování překvapovala poměrně menším užitím tempery, než při tomto druhu maleb a této době je obvyklé.

Větší část obrazů provedena na prospěch plastické působivosti ve fresku, pouze nejdrobnější detaily spolu s konturováním jsou naznačeny temperou. Z té příčiny také ne dosti opatrně odkrývání maleb v letech devadesátých nebylo spojeno se škodami jinde obvyklými, kde obvyčejně temperová malba na podkladě freskovém nanesená značně utrpí, kdežto zde fresko na jemně hlazené omítce vzdorovalo. Bílé barvy rouch bylo docíleno barvou omítky, na niž kresba záhybů byla slabě nanášena temperou. Právě v těchto místech, kde původní nemalovaná omítka se úplně slila s pozdějšími vápenými nátery, bylo možno nejlépe oceniti trpělivou a úzkostlivě šetrnou práci dnešního restaurátora.

Obličej, jak zvláště v jižním pásu, a tu zejména na poprsích proroků je velmi dobře patrné, byly znovu dodatečně malovány na nově nanesené tenké vrstvě velmi jemné omítky, pravděpodobně již po zaschnutí malované plochy okolní, jak lze dobře pozorovati na okrajích těchto vložek.

Práce restaurátora Maxm. Duchka byla v celém postupu a rozsahu správná a úzkostlivě šetřila originality malby, porušené jednak vlivem dlouhé doby, jež uplynula od odkrytí, jednak násilnými vlivy povětrnosti (zatekáním) a vnitřními zařízeními, jež obvykle v kostelním interiéru malbám škodí (kouř, svěček, dříve instalování jeslíček pod sev. pásem), konečně — na štěstí v míře zcela malé — i starším pokusem o restaurování fermeží.

Václav Wagner.

*) Učini tak „Památky archaeologické“ v příštím svazku z pera R. Kuchynky. Dosavadní nepatrná literatura o kostelě sv. Apolináře opírala se pouze o Guebra (Kunst d. Mittelalt. in B. III, 93 a 97), Eckerta (Posv. mist. I.), Lehnara (Method XII. 44., 54 n.) a Neuwirtha (Gesch. d. bild. Kunst i. B. I, 499 n.). Referáty o konservaci fresek přinesly dosud: „Nár. Listy“ ze dne 5./VI. 1921 a „Čech“ ze dne 25./VIII. 1921 (feuilleton).

ZPRÁVY.

VÝSTAVA SPOLKU POSLUCHAČŮ ARCHITEKTURY V PRAZE zajímala nás způsobem, jímž odpovídala jako představitel tvorby mladé generace na otázku budoucnosti ochrany památek, jež v ní je obsažena. A odpověď nebyla neuspokojivá, neboť vedle zájmu, jež o historickou architekturu v nejširším slova smyslu projevila žní ze studijní cesty na Slovensko (většinou zřejmě zpravodajová), byla pro osud ochrany památek a tohoto pólu památkové péče převažnou návrh architektury, které účelovost tvaru odvozeného z konstrukce nahradily dynamiku promodelování hmoty, kde takto i nedostatek půdorysů byl po určité stránce, tuším, charakteristický. Z této generace neroste tedy, jak se zdá, nepřítel historické výtvary, ale jenž by popíral právo na jeho existenci jen proto, že v něm moment umělecký je v převaze nad technickým. Naopak, z mnoha náznaků lze očekávat, že zmešívání pojmu „tradice“ ke škodě ochrany památek bude zde postavena nejúčinnější bráza. Není-li možno dotknouti se jednotlivých jmen, buděj a poň konstatováno, že celý tento projev úsilí, za známých okolností dvojnásobně důležitý, byl i ochráně památek sympatický. Její prakt. pak se přímo nabízí v několika případech užití pohotovosti pomocí díla skutečně výrazného.

V. Wagner.

K POBYTU JOSEFA NAVRÁTILA NA ZÁMKU V JIRNÁCH. Roku 1857 byl Navrátil hostem na jirněnském zámku, kde pro tehdejší majitelku panství, Kláru Wagnerovou, jirňskou podporovatelku umění, pracoval své známé nástěnné obrazy. Je při tom nezůstala jeho práce omezena jen na výzdobu zámku, o tom svědčí zápis faráře Frant. Xav. Lederera v Pamětní knize fary jirněské: „... dieselbe gütige Frau (Klara W.) in Gemeinschaft mit ihrem Fräulein Tochter Rosalia liess im Monate Juni 1857 durch den prager Maler Herrn J. Navrátil auf eigene Kosten das Presbyterium ausständig malen.“ Klára dímé tedy, že Navrátil pracoval také v kostele, kde měla Klára Wagnerová patronátní právo. O tom, jak vypadalo ono vymalování presbyteria, není nyní možno rozhodnouti, neboť kostel byl od té doby vnitřně několikrát nově vybielán a vymalován. Po prvé již roku 1875 (zápis faráře Hlavy v Pamětní knize). Zdá se však, že to nebyla práce příliš odborná a že šlo o pouhou plošnou výzdobu v běžném dekorativním smyslu. Jinak by bylo podivno, že byla malba poměrně tak záhy zhlazena a přebílena. Kromě toho neshoduje se domněnka také suchý a krátký záznam faráře Lederera, který se jinak o podobných příležitostech dosti rozepisoval.

O. Stefan.

OBSAH č. 1: Miloš Lier: Z dějin domů čp. 382, 381, 380, 379, 378, I. až do zboření brány na Můstku (část první). Str. 1.—4. S 1 obr. — Jindřich Čapek: Konservace zříceniny hradu Okoř. Str. 5.—6. Se 4 obr. — Václav Wagner: Nástěnné malby v kostele sv. Apolináře v Praze. Str. 6.—8. Se 2 obr. — Zprávy. Str. 8.

Odpočíná redaktor K. Herain. Vinohrady 1272; redakční rada: V. Birnbaum, A. Engel, B. Koukal, V. Vojtěšek. — „Za Starou Prahu“ vychází nejméně čtyřikrát do roka. Otiskování článků je dovoleno, je-li uduán pramen. Vydává Klab za Starou Prahu, Praha III/42. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze-III, Myslíkova ul. — Šločky z grafického závodu J. Stencova v Praze I., Salvátorská ul.

ZA STAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK IX.

V PRAZE DNE 7. ŘÍJNA 1922.

ČÍSLO 2.

OSUD REGULACE MALÉ STRANY.

MALÁ STRANA A ÚPRAVA VLTAVY.

Regulace Malé Strany byla vždy v nerozlučné souvislosti s regulací a splavněním Vltavy. Řízení vodoprávní o nábrežní linii malostranské bylo zahájeno v roce 1894. Čára břehová měla pokračovati od nábreží smíchovského jedinou táhlou linií, složenou z přímek a oblouků kruhových, vystupovala před nynější břeh Kampy 15—30 m, též před zahradou Odkolkovou, zabírala jeden oblouk mostu Karlova, protínala chobot u Hergetů a připojila se na břeh nynější u Strakovy akademie. Aby tato korekce přírody byla možná — neboť byly oprávněné námitky, že se zúžuje řečiště — bylo stanoveno — snížení srubu mezi staroměstskými mlýny a věží za účelem rozšíření řečiště pro velké vody. Podstatnou částí nábrežního návrhu bylo bezpodmínečné zaspání Čertovky a odstranění výběžku Hergetova za účelem volného odtoku velkých vod. Čára pobřežní schválena roku 1897. Regulace Malé Strany po dobu tohoto jednání odpočívala a protože po schválení regulace Vltavy nebylo ještě rozhodnuto o návrhu splavnovacím, bylo nutno ještě dále otázku regulačního plánu odložit; tak se usnesla městská rada v roce 1897. Otázka byla by zůstala i nadále odložena, když tu při příležitosti určování místa pro budovu gymnasia namísto staré porážky bylo zjištěno vytýčením, že nutno vůbec regulační návrh z roku 1891 od základu změnit, jestliže nemá nenahraditelně utrpět světoznámé panorama hradčanské. Usneseno proto roku 1900 vypsat veřejně soutěž na regulační plán Malé Strany, jež také skončila koncem téhož roku.

Vzhledem k výsledku vodoprávního řízení bylo současně počítáno se zaspáním Čertovky, ale požadována též alternativa bez zaspání. U Rudolfiny bylo navrhnutí most a lávka měla být přenesena do asanace proti ulici Dušní. K soutěži přiložen i seznam budov a ulic, jež mají být zachovány, sestavený konservátorem inž. Janem Herainem. Projekty soutěžní byly vesměs pod vlivem předepsané čáry nábrežní a ovšem v důsledku toho většina navrhovala i monumentální výstavbu pobřeží, a to jak v části jižní na zahradě Zbrojnice — namnoze v osové souvislosti s palácem Michnovým — tak na Rybářích s ohledem k mostu od Rudolfiny.

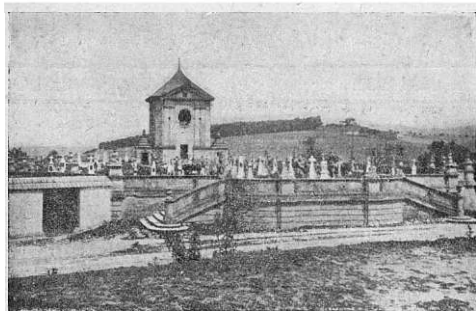
Úlohou regulace pověřen byl architekt Balšánek, jemuž přidělena zvláštní kancelář regulační v roce 1902. Výsledek práce byl jakožto definitivní plán regulační vyložen v září roku 1903. Návrh v ohledu ochranném znamenal zhoršení proti soutěži, neboť činil mnohé koncese malostranským zájemníkům. Bylo to jmenovitě stanovisko, že řád stavební, mluvící o přípustnosti 4 pater, dává každému právo stavěti do této maximální meze, a z toho odvozování práva náhrady ušlého zisku.

Při dalším projednávání byly vytýčeny výšky navrhované a všeobecně překvapily. Byla sledována nutnost

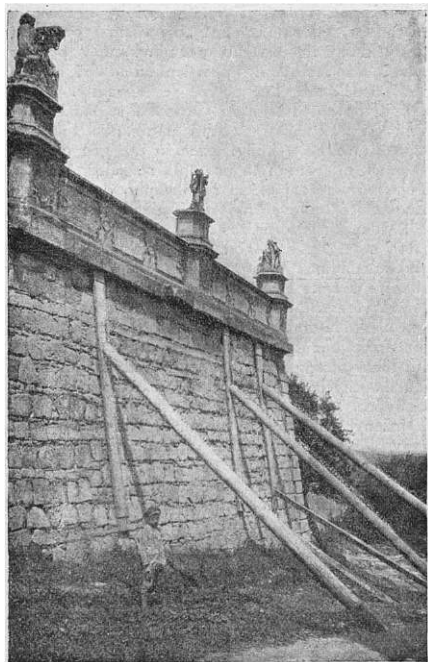
dalšího omezení výškového a přepracování plánu. Místní zájemníci bránili se tomu, aby omezení výškové bylo do plánu regulačního zaneseno, spoléhajíc na to, že od případu k případu snadněji si úlevy vymohou. Stanovisko Balšánkovo, uváděné předtím již inženýrem Maternou, bylo podepřeno rozsáhlým materiálem dokazujícím, oč který majitel domu přijde při navrženém omezení výškovém. Spojovati názor tento s projednáváním plánu regulačního odmítla technická komise s poukazem na to, že je možno stavebním úřadu určit ještě jiné předpisy o způsobu zastavění stavenišť, zejména tedy též určit výšky jednotlivých budov již v plánu polohy na základě platného řádu stavebního, neboť „při všem regulování budí vždy dokonale hověno požadavkům v příčině okrašlování“, a že lze odepřiti povolení ku stavbě, kterou by náměstí, třída nebo ulice patrně se zohyzdily. V téže době definitivně stanoveno, že Čertovka se má zachovati a na obou koncích uzavřiti nábrežním tělesem. Jednáním o potřebné výkupy pozemků jak pro nábreží tak pro most od Rudolfiny protáhla se záležitost tak, že k veřejnému vyložení plánu regulačního došlo v roce 1908. Elaborát obsahoval množství plánů a fotografií a vyvolal více jak sto protestů. V území Kampy počítal návrh s velkou budovou sněmovny v poloze podobné, jakou měly některé soutěžné návrhy, setrval při nábrežní čáře z roku 1897 a řídil se principem monumentálního vytváření a budování Malé Strany, jmenovitě na pobřeží. Náзор ten nebyl nikterak ve veřejnosti sdílen, místní zájemníci se obražovali proti dalšímu vykládání Malé Strany a proti monumentálním budovám z důvodů hmotných a kruhy ochranné své svých důvodů ideových. Avšak i kritika v anketě Spolku architektů a inženýrů nedopadla příznivě, jmenovitě prof. Koula zavrhl přebudování Malé Strany podle podrobností uvedeného návrhu tak ostrým způsobem, že se zástupce Klubu za Starou Prahu mohl při této debatě jen bez výhrady připojit k odmítavému jeho posudku.

Z jara roku 1909 byl zprůstředkovaný profesor Balšánek úkolu regulace Malé Strany a funkci tu převzala regulační komise, kde zasedalo 12 malostranských obecních starších spolu s kanceláří regulační. Stálou kritikou zrála otázka a mínění úřadů se vyvíjela příznivěji, jak pod vlivem tím pracovaný návrh regulační kanceláře pro nábreží malostranské to jasně dokazoval. Návrh ten, vypracovaný v roce 1911, zachovával sièce ještě čáru z roku 1897, avšak v její mezech se již přízpůsoboval požadavkům zachování malostranského panoramatu. Ponechával částečně výstupek u Hergetů a podběří spouštěl jako koňský brod pod hladinu alespoň v části přímo pod mostem Karlovým. — Anketa o tomto projektu konaná, nejprve písemná a na naléhání Klubu za Starou Prahu potom i ústní, ukázala, že směřovací úřady po počátečném odporu pořízení správy, trvajícím na odstranění chobotu hergetovského, jsou přístupny

důvodům, které uváděl Klub za Starou Prahu, a že uznávají nutnost, aby byla regulace břehu přizpůsobena malostranskému pohledu. Odpor proti návrhu, jenž zůstal na poloviční cestě, byl hlavně též z kruhů uměle-

Hřbitov ve Střílkách na Moravě. Celkový pohled.

Střílky. Obrožená obvodní zeď. Stav z roku 1919. Nyní je plastická výzdoba s balustrádou již snata a postavena u kaple. Podstavce leží povalely po hřbitově.

ckých, jež se ankety zúčastnily a vyslovovaly se v téměř směru jako Klub za Starou Prahu. Jediný, kdo návrhu vytýkal poloviční stanovisko — avšak ve směru opačném — byl architekt Balsánek, jakožto zástupce sekce architektů Spolku architektů a inženýrů. Zavrhl návrh

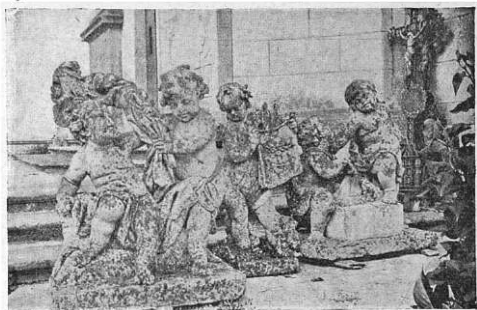
úplně, neboť „hová heslům dne, opouští, ba znemožňuje myšlenku uměleckého vybudování Malé Strany“. Klub za Starou Prahu vytýkal zbytečnost podběží pod mostem Karlovým a vyvedení komunikace tamtéž na podběží na nejnápadnějším místě, uzavření Čertovky nábrežním tělesem. Současně ukazoval Klub cestu, jak ochranu Malé Strany před zátopami nutno provéstí podél stávajících zdí zazděním otvorů v nich a uzavřením Čertovky prostými vraty nenápadně mezi domy v pražských Benátkách umístěnými. Vytýkal dále schematičnost a nerozlučitelnost nábreží poblíž mostu u Rudolfiny bez současné regulace pobřeží. Úsilí Klubu za Starou Prahu bylo úspěšné. V příštím roce 1912 předložil stavební úřad již nový projekt nábrežní, kde opustil i formálně čáru z roku 1897 a vyhověl požadavkům zachování dnešního dojmu. O tomto projektu se dohodl krátkou cestou se zúčastněnými úřady, ovšem již bez účasti uměleckých kruhů a Klubu za Starou Prahu. Současně pracoval stavební úřad též na regulaci pobřežních partií. Byl to návrh umísťující na zahrádě Zbrojnice 8 dvojvil s ponecháním popředí mlýnů a pekáren v dnešním stavu. Na Rybářích navrhoval 5 bloků o výšce římsy 6—8 m u mostu a výšce 13 m, po případě u Klárova 18 m u dalších bloků. Bloky tyto byly vesměs o plochých střechách! Vyložen byl tento plán v roce 1913. Klub za Starou Prahu protestoval proti navržené regulaci, uváděl, že nelze Malé Strany regulovati pomocí bloků a že ploché střechy jmenovitě v takovém rozsahu vypadají úplně z rázu malostranského zastavění, jehož půvab spočívá především v třísti drobných střechních vyřudlých ploch. Nápadně cizorodé byly by tyto plochy jmenovitě v pohledech shora, od Černé věže. Souvislé plochy a hmoty bloků, jakož i uniformování výšek říms a hřebenů působilo by cize v obraze, kde každý dům je dílem individuálním. Zastavění Kampy dvojvilami nezapadá nikterak do rámce souvislého zastavění starého, naopak jakožto význačné moderní způsob, sám o sobě nevykvašený, působí v sousedství staré vyrovnané čtvrti nepříjemným kontrastem. Vilový způsob je zosřten ještě spojováním ve dvojvily. Ponechání mlýnů Odkolkových a pekáren v dnešním stavu znamená jen zdánlivou koncesi snahám zachovávacím, koncesi nežádoucí, neboť chatrný stav těchto budov a jejich umělecká a památková bezcennost jsou důkazem provisornosti takové regulace. Při tom však jejich zachování znemožňuje jednotnou a cílevědomou úpravu, takže s tohoto stanoviska jejich zachování znamená umělecké minus. Tyto námítky uváděl Klub za Starou Prahu a žádal jmenovitě, aby místo zastavění souvislými bloky bylo voleno zastavění jednotlivými objekty, stojícími osamoceně a individuálně luštěnými, jež by se netisnily až k samému mostu Mánesovu. Požadavku mělo být vyhověno tím, že obrysové čáry bloků by byly přijaty jako čáry uliční, nikoliv však jako čáry stavební, jež se měly uvnitř jich volně vytvářeti. Námítky proti zastavění dvojvilami mělo zeslabiti usnesení městské rady, že se má užití zastavění jednotlivými domy rodinnými. Při tom se současně vyslovila proti všem budovám veřejným. Výsledek akce Klubu za Starou Prahu byl tudíž velmi hubený, třebaže zásady jím hájené byly uznány, neboť takto se měly regulačním plánem schváliti ulice, a to i ty, jichž nebylo potřeby. Tím by se omezilo, ba prejudikovalo řešení zastavovací, pro něž se však positivně nic neučinilo. To byl stav, k němuž dospěla regulace Malé Strany na jaře roku 1914, když tu v červnu téhož roku se počala domáhati místa na Kampě Moderní galerie. Proposice ta proti banálnímu zasta-

vení vilami měla přednost horizontálního uložení hmot — podle tehdejšího programu — neznárodných rozměrů pavilonového seskupení a jednotnosti architektonické, takže Klub za Starou Prahu neváhal snahy Moderní galerie podporovati, ač si byl vědom, že ne ve všech pohledech bude lze zakrýti skleněné střechy architektonickou úpravou, aby netřístily obrazu malostranských střech. Po celou dobu boje o úpravu Malé Strany zastával Klub za Starou Prahu mínění, že je nutno řešení soutěžné, a byl při anketě o nábreží podporován i kruhy uměleckými. Mínění to bylo odůvodněno tím, že v mnohém mezitím doba pokročila a tím že základna prvé soutěže byla opuštěna, pokud se týče otázky nábreží i splavnění Vltavy. Toto mělo býti původně upraveno tím způsobem, že se měl odstraniti staroměstský jez úplně a jeho funkce se měla nahraditi náhonem, vedoucím od ostrova Zofinského k mlýnům staroměstským. Proti tomuto návrhu se zvedl odpor, započatý články podepsaného v „Krásě našeho domova“ roku 1907. Navrhoval jsem místo napájecího kanálu použití celého hlavního ramene vltavského, čímž odpadala dělicí zeď a zachoval se staroměstský jez až ke špičce ostrova Střeleckého, odkudž byl k ní zalomen. Pro plavbu bylo vyhrazeno druhé rameno. Protože bylo žádáno přistaviště parníkůvé při pravém břehu, bylo při této příležitosti nutné plavidlo pro osobní parníky. Pro ně byla možná poloha buď při břehu, u staroměstských mlýnů, nebo uprostřed Vltavy při ostrově Střeleckém. Klub za Starou Prahu usiloval o nenápadné umístění mezi vodárnou a mlýny, což se však nezdálo proveditelné pro velký náklad a stísněnost. U vědomí velké zodpovědnosti — vždyť šlo po případě o nešťastné zasáhnutí do světoznámého obrazu hradčanského — dalo ředitelství vodních cest plavidlo u Střeleckého ostrova vytýčiti značným nákladem v roce 1913. Vytýčení potvrdilo obavy před poškozením panoramatu a konány proto další studie, jež končily návrhem dnes provedeným, s plavebním kanálem podél břehu malostranského. Pak šlo již jen o připojení jezu a dělicí zdi k břehu, aby byl jez zapiat mezi dva pobřežní objekty podobné jako dotud. K takové úpravě jsem vypracoval v roce 1915 náčrt a v roce 1917 návrh s překlenutím kanálu u Odkolkova mlýna. Bylo třeba opatření především v tom směru, aby pro toto případné překlenutí byl zřízen základ již při stavbě dělicí zdi, ježto by bylo jinak znemožněno; proto bylo uvažováno o tom, aby tu byla domněle umístěna budova ředitelství vodních cest. Naprosto nebylo při tom pomýšleno na nějakou akci proti Moderní galerii, dokonce již ne se strany podepsaného. Mezitím bylo upuštěno vůbec od osobního plavidla parnikového a tím odpadlo nebezpečí pro vltavské zrcadlo, ohrožené sice nejvíce střední situací plavidla, jež by však bylo nemálo utrpělo i polohou jeho k staroměstskému břehu přimknutou. Ani plavidlo položené při břehu malostranském nebylo bez značných závad a ujmy obrazu, třebaže se nejvíce přimykalo k pozadí. Jmenovitě v pohledu s mostu Karlova proti proudu by zelo jeho těleso vedle plavebního kanálu, tarasilo by vltavské rameno mezi Střeleckým ostrovem a Kampou a zkracovalo jez staroměstský.

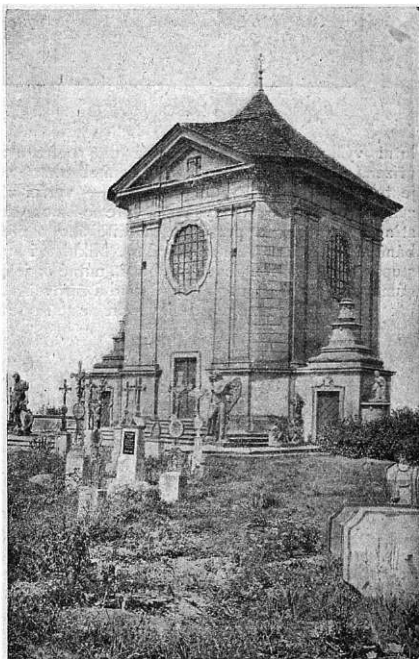
MALÁ STRANA KOMUNIKAČNĚ A STAVEBNĚ-VÝTVARNĚ.

Jakožto stavební celek byla Malá Strana a dosud jest seskupena kolem náměstí malostranského, původně jednotlého, v klínu dvou strání, hradčanské a petřínské. Byly

zde ještě menší osady, poblíž samostatné se vyvíjející, avšak ty se přimykaly k jádru a též i osada na Kampě vzrůstala jako skupina dovnitř v sebe obrácená, hledící na venek pouze svými zadními průčelími a zahradami.

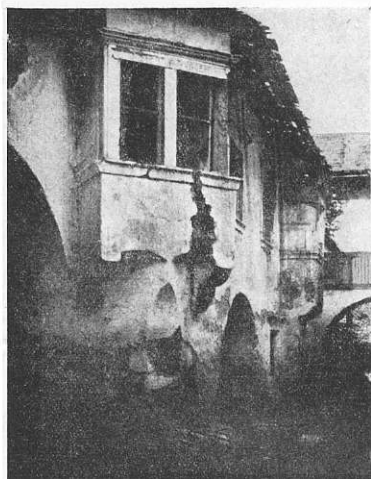
Střílky. Plastiky sňaté s balustrády v nynějším umístění a stavu. Povrch soch, reliéfů i balustrády je silně pokryt mechovými, jichž odstranění je svrčované nutné.

Střílky. Pohled na kapli. Vpravo povalené podstavce z ohrožené části obvodní zdi.

Nikdy nebylo zde budov úmyslně obrácených čelem k Vltavě, neboť i Lichtenšteinský palác měl hlavní průčelí obráceno na Kampu. Teprve nástavbou druhého patra v letech šedesátých minulého století nabývá rázu malého bloku, hledícího na všechny strany stejně a cizo-

rodého ve svém prostředí. Rovněž dům hergetovský, z poloviny XIX. století, hledí svým průčelím k řece a porušuje tím základní městský charakter. Jeho s břehem rovnoběžné průčelí, poblíž břehu, třebaže jeho abso-

Bzovik na Slovensku. Ohrožená část hradní.

lutní výška není značná — má dvě patra a zvýšené přízemí — a třebaže jeho hmota není absolutně velká — je to dům osamocený, nikoliv blok — vyráží z ploché zahrady periferie tak vysoko a vyřezává z obrazu malostranského tolik a právě nejdůležitějšího popředí pod bání mikulášskou, že tím ubírá sv. Mikuláši i hradu výstupňování horizontálních hřebentů, nutné k jejich monumentálnímu účinku. Je to příklad a zároveň výstraha, jak může zastavení popředí nevhodným způsobem ohro-

Zolná na Slovensku. Katolický kostel.

ziti obraz hradčanský. Mimoděk se tu nabízí srovnání s dvojicí věží malostranských, jež od středověku byly jedinými stavbami malostranskými, které byly obráceny čelem k řece, avšak poměrů vertikálních, ničeho z obrazu nezakrývajících. Naopak, jejich sružená skupina jest

sice v popředí, přece však hluboko za pobřežím, jest měřítkem pro monumentalitu Mikuláše a byla pravděpodobně i vzorem, podle něhož Dientzenhofer vyvýšil své dílo rovněž dvojicí výškových objektů, věž a kopuli mikulášskou. Největším kazem panoramatu jest ovšem půlblok domů u lávky — domy Schönovy. Jejich k břehu kolmo běžící řada, odzadu nekrytá, zakrývá hrubě v pohledech od východu podnoží chrámu sv. Víta i hradu jako zástěna, vybiňhající daleko napříč do údolí vltavského. Bude-li také na druhé straně provedena podobná stěna budovami univerzitními, tedy utvoří spolu soustěsku hmot, v některých pohledech úplně se spojující, a bude veta po těchto pohledech. S této strany hrozí veliké nebezpečí malostranskému obrazu, citlivému i na úhony nepoměrně menšího významu. Toho příkladem jsou domy Hubáčkovy (ulice Letenská) a dům Rožánkův (Chotkova silnice), ač jsou oboji značně v pozadí. Je dosud v živé paměti, jakou bouří nevole způsobily, a dodnes jsou pověstny i se jmény svých budovatelů.

Ohrožení Malé Strany v budoucnu je možno s hlediska komunikačního a zastavovacího. Původně byl zde jediný směr komunikační, od východu k západu, od mostu Karlova na Strahov. K němu se záhy připojil směr od jihu — Újezda — na náměstí ústíci, jehož pokračování k severu provedeno teprve prolámaním úvozu kol bašty mariánské vojáky valdštejnskými. Potřebám komunikačním hověla postačitelně na jedné straně před zbořením domu „U Klíčů“ velmi úzká ulice Karmelitská a příkřá ulice Nerudova. Teprve XIX. století přichází s intenzivní potřebou komunikační. Bylo jí vyhověno vybudováním silnice Chotkovy k severu a daleko později založenou silnicí pod Letnou k východu a naposled mostem Mánesovým k jihovýchodu. Dlouhá leta bylo uvažováno také o nábrežní komunikaci podle vzoru ostatních pražských nábreží, ale konečně bylo toto nebezpečí zažehnáno, neboť by znamenalo počátek konce světoznámého obrazu. Vzhledem k tomu, že vedení veškeré komunikace výhradně ulicí Karmelitskou, ulicí Letenskou a Valdštejnskou ohrožuje vnitřek Malé Strany, a vzhledem k tomu, že severního směru komunikačního nelze od Malé Strany odvésti, aniž lze očekávat jeho oslabení, nutno počítati s odlehčující druhou komunikací Kampou do ulice Lužické. Komunikace tato, pocházející pod mostem Karlovým, nepřijde do styku s jeho frekvencí, zato tím více s onou, která přichází s mostu Mánesova. Úloha jejich spojení je velmi těžko řešitelná pro rozdíl niva a nelze ji luštití odděleně od otázky zastavení. Závada spočívá v tom, že trať mostu Mánesova nebyla vyhledána s ohledem na zastavení. Tím byla úloha dalšího vyřešení zvláště ztížena a nastala obdobná situace, jaká znemožňuje po desítky let rozluštění otázky zastavení pod Emauzy. Též otázka přechodu od nábreží smíchovského k břehové úpravě malostranské je podobného rázu. Jsou to obtíže do všech důsledků nedomyšleného projektování, jichž po zkušenostech s nábrežím Palackého a při včasných výstrahách jsme mohli býti ušetřeni. Důsledky nových komunikací pro Malou Stranu jsou ještě nedozrnlavé a bylo by nerozumno rozmnožovati obtíže jimi vzniklé dalšími komunikačními směry nenutnými nebo nemožnými. Takovou by byla komunikace ke hradu, jak ji navrhol profesor Balšánek, neboť by vedla k destrukci dnešního stavu, k přeměně rázu i půdorysu Malé Strany, jak nejlépe ilustrují její serpentinní oblouky.

Komunikační zájmy jsou tím nebezpečnější, čím je naléhavější potřeba, aby jim bylo vyhověno, jak je tomu právě při přístupu na hrad. Nutno jí proto závěs vy-

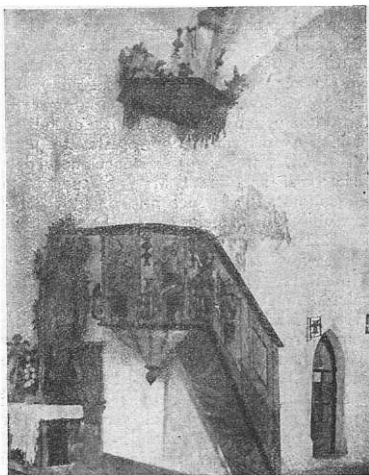
hověti dokonale uspokojivou cestou, nemá-li stále ohrožováni bytí dnešní Malé Strany. Je tu však i nebezpečí průběžné komunikace, oně historické od východu k západu, které se může v nedaleké budoucnosti stát akutní. Obtíží příkrého stoupání, jež dříve nebyla tak tíživě pocítována, bylo ve století XIX. čeleno odvedením těžké dopravy průběžné třídou Belcrediho, obtíž ta se však může v budoucnu opět stát méně citelnou. A pak běda Malé Straně po celé cestě od mostu až ke Strahovu, neboť nebude-li možnosti, aby byla těžká doprava odtud odstraněna odvedením mimo Malou Stranu, vynutí si tato doprava rozšíření své cesty, když předem provedení tohoto rozšíření umožní otřesením stavebního stavu dnešních budov. Otázku odvedení těžké dopravy od Malé Strany nutno však již na druhém břehu vltavském rozřešiti tak, aby nemusila jíti napříč Malou Stranou.

Komunikace jihoseverní, ač je méně důležitá v poměru k oně od východu k západu, neboť jižní levý břeh je méně zalidněn, je přece velice závažná, jak nejlépe dokazuje případ domu „U Klíčů“. Postaci jí však zmíněné zdvojení na Kampě, bez něho se však nelze obejít. Ty komunikace, jichž nelze od Malé Strany odvésti, nutno luštití nenápadně — tedy nikoliv na břehu — a tam, kde jsou již započaty, jako u Smíchova a u mostu Mánesova, třeba hledati kompromis, pokud možno nejpriznivější.

Otázka regulace Malé Strany není tedy jen místní, nýbrž v důsledku požadavků komunikačních otázkou celopražskou. Nutno proto již stanovení celopražské sítě komunikační spojit s ochranou Malé Strany. Podobnou ochranou největší památky, již vůbec máme, se řídí i projekt úprav proti zátopám, jenž jest již vypracován. Také tu bylo nutno probíjovati dlouhý boj, nežli zvítězil tento názor a nežli bylo prokázáno, že není nutno zamezovati inundaci na úkor panoramatu. Nebezpečí požadavků komunikačních a ochrany před inundací si musíme býti vědomi a nutno mu čeliti velkoryse včasným vyhověním potřebám, nežli nabudou strhující živelné síly. Jsou to však požadavky nutnosti životní; jestliže se tedy ve snaze, aby jim bylo vyhověno, stala kde chyba, pak měla alespoň tuto omluvu. Též chyby, které vznikaly nedostatkem pochopení, jak je tomu u jednotlivých budov z XIX. století, lze vysvětliti právě tímto obecným tehdy nepochopením, nelze však omluviti ani vysvětliti pokusy, které směřují k úplnému přetvoření celé struktury, celého dosavadního rázu a zjevu, pokusy, které cílí buď k vykořisťování hmotnému nebo k vybudování nového útvaru ve smyslu monumentálním. Návrhy na umístění sněmovny nebo parlamentu na Kampě nebo v zahradě anglických panen či na Rybářích jsou takovým příkladem.

Motivem těchto pokusů jest nespokojenost s dnešním stavem, místy skutečně opravy vyžadujícím, svádí k nim zanedbaný stav některých zahrad, obdobný onomu, v němž se nalézají spekulativní objekty na městském obvodu, takže jsou podobně považovány za plochy parcellační, za místa, která čekají na stavební ruch. Tento názor je nejnebezpečnější a nutno jej nejprve úplně vyplnit, dříve, nežli se přistoupí k definitivní úpravě. Jak jest rozšířen i mezi těmi, jimž přísluší ochraňovati statky kulturní, vidno z toho, že ministerstvo financí zakoupilo zahradu anglických panen jako stavební místo a podobně i Moderní galerie zahradu býv. Zbrojnice. Není to soukromá spekulace, kterou lze snáze zakřiknouti, jde-li o zájem veřejný, nýbrž státní podnikavost, jinak více než líkná, a ta může naopak použítí nátlaku k provedení svého zájmu, jež ráda podsunuje za zájem veřejný. Není to však jen snaha po hamízném

využití, nýbrž spíše necitelnost k dochovanému obrazu a touha po uplatnění poblíž největší nádhery, v ideálním případě návrhů Balšánkových touha dochování tento obraz městský překomponováním zdokonaliti a zmonu-

Čerien na Slovensku. Vnitřek kostela. Za kazatelnu na zdi stopy původní malířské výzdoby.

mentalizovati. Je to však snaha pošestilá, neboť obrazová monumentalnost zde je navěky vybudována takovou měrou, jaké nelze moderními prostředky překonati. Není

Zolná na Slovensku. Řezaná soška evangelisty.

třeba proto novou hledati, nýbrž existující vyzvednouti, zmocniti, což se může státi nikoliv přeměnou dosavadního obrazu, nýbrž vyretušováním kazů a pietním připojením několika drobnějších částí ve smyslu původního rázu.

Započítí této úlohy jest vyhrazeno našim důmům. Jest to úloha krásná, avšak právě tak obtížná, nutno proto sebrati veškeré síly, aby ji bylo možno zmociti. Prvním předpokladem pak je, abychom si uvědomili dnešní stav i jeho kazy, posoudili objektivně dosavadní snahy a odvodili z toho názor na otázku, který ovšem nemůže býti definitivní, pokud tu nebude projektu, shrnujícího a zobrazujícího možnosti, pokud nebude provedena zkouška vytyčením ve skutečnosti a dříve modely. Tolik však je jisto, že chyby, povstálé v XIX. století třeba korigovati, v prvé řadě tedy domy u bývalé lávky. Bude nutno naléztí způsob, jak je odstraniti nebo přestavěti. Jen tak lze zabrániti tomu, aby jejich existence nesváděla a neomulovala další znetvoření Malé Strany v této části. Korekce jsou nutny i ve všech případech dalších u domů hergetovského, lichtenšteinského paláce, domů Hubáčkových a Rožánkova domu. K trvalému zachránění Malé Strany jest však třeba všestranné dobré vůle a spořádaných poměrů. Podle údajů městského fysikátu byla před válkou Malá Strana v lepším zdravotním stavu než jiné čtvrti. Přelidněním poválečným a zanedbáním se však poměry značně zhoršily, nadchází všeobecné chátrání stavební, ohrožující starší čtvrti daleko více než čtvrti moderní, a jest nebezpečí, aby neklesly na stav ghetta, z něhož by je pak bylo těžko zachraňovati. Nutno proto, aby chystaný řád stavební a zákon památkový daly povoláním úřadům dostatečnou moc k udržování starých domů, aby zavčas mohly vyvinouti příslušnou míru tohoto úsilí, ovšem jakmile to dovoli hospodářský stav. Podobný osud hrozí zahradám malostranským: chátrají a zarůstají, neobnovují se a není divu, že podnikaví duchové vidí v nich jen stavební

místa, vhodná pro parcelaci. Nutno tu zasáhnouti intensivní činností také i okraslovacích spolků a veškerého občanstva a domáhati se zveřejnění malostranských zahrad. K nim ovšem patří i jejich ohradní zdi, s nimiž rovněž nelze libovolně nakládati. Ochráně památek nutno ještě daleko více získati veřejnost nežli dosud, neboť uvědomení kulturní v tomto směru ještě není dostatečné právě u nejpovolanějších, jak se ukazuje zejména nyní skoro každodenně. Vzpomeňme záměru nástavby bývalého kláštera anglických panen a zastavení jejich zahrad, se kterým se přihlásilo ministerstvo financí. Ministerstvo veřejných prací samo se neodvažuje, aby tento úmysl odmítlo a vyhledává raději Státní regulační komisi, aby převzala na sebe odium rozhodnutí. Jestliže ochrana památek nebo snaha čelití překotnému rozhodnutí je odnošii a je příčinou, proč se naléhá na zrušení instituce tak důležitě, pak je patrné, jak nejasný je těmto kruhům pojem ochrany památek a jak potřebnou je vzdělávací práce v tomto směru, aby nebylo nutno jednou potíratí maloměstskou bestii triumfans na světovou hanbu Prahy, národa i státu. Tuto kulturní přípravu nutno provéstí, aby cíl byl jasný, až dojde k uskutečňování plánů, aby nebylo pochyby ani rozpaků v zásadách, zda lze přetvořiti Malou Stranu ve smyslu monumentálního, či nutno-li jen doplniti místa vadná a neúplná skrovně a nenáročně budovami, jež by nerušily ani rozměry ani množství. Nutno předem míti jasno, zda je dochovány obraz v celku již hotový, či zda lze přetvořiti Malou Stranu ve smyslu monumentálního, při čemž by byla Malá Strana pouze stavebním místem a obraz hradčanský pouhým pozadím!

Psáno v květnu roku 1922.

Bohumil Hübschmann.

Z DĚJIN DOMŮ ČP. 382, 381, 380, 379, 378/I. AŽ DO ZBOŘENÍ BRÁNY NA MŮSTKU.

(Pokračování.)

Podle kšaftu Františky Zarabarové připadl dům její r. 1789 jejímu synovi Václavovi, také obchodníkovi.¹³⁹ Václav Zarabara prodal r. 1793 dva domy „U zlaté lodí“ nebo „U Bilků“ a „U Holuba“ s rekvisitami kupeckého krámu obchodníkovi Vilibaldovi Redlovi za 10.000 zl.¹⁴⁰ Redl chtěl zbavit dům obtížné služebnosti, která záležela v tom, že do žumpy v domě tom vedeny byly odpadky ze „Staré rychty“, a zaloval na zrušení té služebnosti při stavbě „Staré rychty“ r. 1799. Apelační soud potvrdil r. 1801 rozhodnutí, kterým byla žaloba zamítnuta a služebnost na domě ponechána.¹⁴¹ Jan Vilibald Redl zemřel „nešťastnou náhodou“ r. 1803 a zároveň s ním i manželka jeho. V závěti své z r. 1797 ustanovil Redl, aby dům byl spravován pro obě děti jeho — Annu a Františka — až do jejich zletlosti; kteréž dítko dosáhne dříve zletlosti, může koupiti druhou polovici. Zároveň odkázal jistinu 200 zl., pojištěnou „irreliabiliter“ na domě, tak, aby majitel domu toho vyplatil faráři u sv. Havla každého roku 10 zl., za kteroužto částku byl povinen farář dáti sloužití každoročně čtyři mše v kostele sv. Havla a při nich rozdělití vřdy mezi chudé po 1 zl.¹⁴²

Roku 1811 prohlásil magistrát Annu Redlovou za zletilou s prominutím 3 let a 7 měsíců; ¹⁴³ Anna ujala se své polovice a provdávší se za obchodníka Františka Viléma Dantzera, převzala r. 1813 také polovickou domu, patřící

jejímu bratru Františkově, za 5500 zl. vid. m.;¹⁴⁴ o deset dní později prodala polovickou domu za týž peníz 5500 zl. vid. m. svému manželovi.¹⁴⁵ Téhož roku osvobodil magistrát za nabídnutou částku 550 zl. vid. m. dům čp. 380/I. konečně od obtížné služebnosti udržovati žumpu, ježto gubernium povolilo nasypaní dvora „Staré rychty“, aby se mohla dešťová i odpadková voda odváděti na ulici.¹⁴⁶ Ze soudního odhadu, provedeného r. 1816, dovidáme se, že dům měl dvě budovy dvoupatrové a 3 dvorečky, a že v něm byly dva krámy, jeden — patrně kupecký — asi v domě dříve „U Bilků“, druhý — krupařský, asi v domě dříve „U Pihavých“; dům byl oceněn na 40.150 zl. vid. m.¹⁴⁷ Roku 1820 prodali manželé Dantzerovi dům „U zlaté lodí“, „U Bilků“ a „U Holuba“ mydlářskému mistru Josefu Novotnému a manželce jeho Františce za 18.100 zl. v „konvenčních dvacetnicích“.¹⁴⁸ Název „U Pihavých“ čte se naposledy r. 1768; pak se místo něho stále užívá nesprávného „U Holubů“ a konečně od r. 1793 opakuje se vždy též nový název „U zlaté lodí“. Když r. 1841 Josef Novotný zemřel, prodali dědicové r. 1842 dům v dražbě Bedřichovi Gärtnerovi, jehož právo převzal Karel Antonín Fiedler, zaplativ za dům 31.010 zl. konv. m.¹⁴⁹ Za tohoto majitele byla konečně zbořena brána, která do té doby přerušovala ulici „Na Můstku“, dělicí ji u Provaznické ulice na dvě části, a s ní zároveň zbořen byl a přestavěn dům čp. 380.

¹³⁹ Kn. test. Nov. m. č. 15, 51, a kn. kontr. Nov. m. č. 64, 47. — ¹⁴⁰ Kn. kontr. St. m. č. 24, 94. — ¹⁴¹ Kn. oblig. St. m. č. 54, 46. —

¹⁴² Kn. test. St. m. č. 14, 87, a kn. oblig. St. m. č. 56, 193. —

¹⁴³ Kn. majorenit St. m. č. 4, 188. — ¹⁴⁴ Kn. kontr. St. m. č. 38, 365. — ¹⁴⁵ Tamtéž, 371. — ¹⁴⁶ Kn. kvit. St. m. č. 22, 392. — ¹⁴⁷ Kn. kontr. St. m. č. 40, 319. — ¹⁴⁸ Kn. kontr. St. m. č. 43, 271. — ¹⁴⁹ Kn. kontr. St. m. č. 61, 10. —

Původní brána v těch místech byla tak asi stará jako zdi staroměstské. Nazývala se zprvu branou Nového tržiště (porta Novi fori 1310)¹⁵⁰ nebo svatohavelskou (p. S. Galli 1347).¹⁵¹ V nejstarší knize městské Starého města čteme, že r. 1310 zaplatila obec 6 grošů za zámek k této braně.¹⁵² Založením Nového města pražského se staly zdi Starého města v těch místech bezúčelnými, avšak přesto nebyly zbořeny, ač prý podle zprávy Beneše z Weitmile nejen král Karel I. zboření to nařídil, ale také se to skutečně stalo.¹⁵³ Naopak Staroměstští v době následující zdi, brány a příkopy své proti Novému městu opravovali a přestavovali; r. 1450 čteme po prvé název Nová brána¹⁵⁴ místo brána Svatohavelská — patrně utrpěla v předešlých dobách nepokojům tolik škod, že byla pak přestavěna. Teprve když r. 1518 byla spojena obě města Staré a Nové v jednu obec, bylo počato s bořením zdi mezi oběma městy.¹⁵⁵ Osud ten postihl jen několik bran, kdežto brána „Na Můstku“ zůstala patrně neporušena. Na podzim r. 1518 byl zasypán příkop od Můstku k furtu proti domu Haléřovu (v Havířské ulici);¹⁵⁶ z téhož roku máme dosti zpráv o zahrádkách v městském příkopě u Můstku,¹⁵⁷ a asi k témuž roku můžeme vročit údaj zprávy z r. 1572, o „tom času, jakž ti příkopové sousedům tu příležitím k rozdělení byli dáni“.¹⁵⁸ Když však Ferdinand I. zrušil r. 1528 jednotu měst, povstaly spory mezi oběma městy, mimo jiné též o zdi a brány, ježti Staroměstští počali opravovati a znovu stavěti.¹⁵⁹ Novoměstští si stěžovali u krále, jenž se pak snažil docílit smírného narovnání obou měst. V prosinci r. 1530 uzavřeli Novoměstští a Staroměstští prostřednictvím král. podkomorí Wolfarta Planknara z Kynšperku smlouvu, podle níž — mimo jiné — mohli Staroměstští brány, fortny opět zříditi a příkopy vyčistiti, avšak to nemělo býti na škodu a nebezpečenství Novoměstských, nýbrž, toliko pro ozdoby a krásu Starého města a případnou potřebu; brány a fortny mají pak zůstávati ve dne v noci otevřeny a nemají býti řetězy uzavírány (přetahovány).¹⁶⁰ Avšak Novoměstští se patrně nespokojili tímto smírem, ježto již za tři neděle po něm zase vznesli stížnost o to na krále. Jednání se vleko ještě po 4 leta, až konečně byl král nucen ukončiti spory ty dne 18. srpna 1534 svou výpovědí.¹⁶¹ Výpověď ta obsahuje o branách a fortnech i příkopech zlat ustanovení, jako smlouva z r. 1530 s tím dodatkem, že Staroměstští nesmějí brány proti Novému městu zavírat, leč se svolením královým; bez svolení, jen když by toho bylo třeba pro nějakou nenadálou příhodu (mord, oheň a pod.). Tím bylo definitivně rozhodnuto o osudu vnitřního opevnění Starého města, ač i ještě potom se zavazovali měšťané, jimž byla dána místa v příkopě na zahrádky, že — když by bylo třeba příkop vyčistiti — od nich upustí.¹⁶² Jinak byla v příkopě jakási skládka, kde bylo nečistoty plno; ubrmanská komise zjistila r. 1617 právě u „Můstku“, že se tam „znamenitá bláta a neřady zdržovaly“.¹⁶³

V bráně „Na Můstku“ byla propůjčována místa na krámce; tak r. 1556 bylo propůjčeno Matoušovi Pihavému místo k prodávání mýdla a svíček i „jiných, kteréž by se líbilo, věci“ vedle jeho prvního místa;¹⁶⁴ vedle Matouše dostali místo Kašpar, nčřir, a manželka jeho Anna k prodávání věci šmejdířských;¹⁶⁵ r. 1557 dostali tam místo Petr ze Slaného, šenkýř, a manželka jeho Rajna.¹⁶⁶ R. 1614 prodávali v bráně té: Marjána Vopálková, žena věkem

sešlá, zeměličky, Kašpar Šťastný, šmejd; před Vopálkovou prodával na jejím místě šmejd Jan Březina.¹⁶⁷

Přes to že opevnění pozbylo svého účelu, setrvali Staroměstští stále na zachování zdi a bran; ještě r. 1689 prohlášovali, že „pro starostitost a rozdělenost Starého města od Nového města“ nemohou dopustiti, aby zdi byly bořeny a nové brány nebo průjezdy proráženy.¹⁶⁸ R. 1760 byl zasypán příkop na místě dnešní ulice „Na Příkopě“ a r. 1781 na dnešní Národní třídě¹⁶⁹ a také zdi zmizely. Avšak brána na Můstku přetrvávala všechně tyto změny, i když ostatní brány byly už zbořeny. Teprve r. 1850 v měsících únoru a březnu byla zbořena i tato brána; z níž zbyl dávno již jen oblouk bez vrat anebo mostku;¹⁷⁰ ji přetrvávala toliko Prašná brána.

O zboření brány na Můstku uzavřel magistrát pražský dne 8. října 1846 smlouvu s velkoobchodníkem Karlem Antonínem Fiedlerem.¹⁷¹ Jak již víme, nalézal se v stavení brány nad branou jeden pokoj, který byl r. 1651 připojen k domu „U Bílků“ (k l. poschodí) — tedy čp. 380 — jako jeho součást; proto se mluví ve smlouvě, jakoby celé to stavení brány patřilo k domu čp. 380.¹⁷² Karel A. Fiedler postoupil tento „oblouk“ pražské obci, která zamýšlela zbořením brány a ústupem domu čp. 380 ulici „Na Můstku“ regulovati. Fiedler zavázal se, že dodrží při stavbě svého domu přesně regulační čáru, že zboří „oblouk“ u svého domu úplně, u protějšího domu čp. 387/l. však jen do čáry tohoto domu, že začne s bouráním „oblouku“ a přestavbou domu čp. 380 r. 1850, že ji ukončí přísti roku 1851, a že postoupí k ulici pozemek regulační čarou oddělený ve výměře 8'3"6" čtverečných sáhů (= 29'088 m²). Fiedler však byl bohatě odškodněn; obec pražská postoupila mu slepou uličku vedle brány, mezi sousedním domem čp. 381 a částí domu čp. 380/l., bývalým domem „U Bílků“, před druhou částí domu čp. 380 — bývalým domem „U Pihavých“ — ve výměře 3'4"6" čtverečných sáhů (= 11'205 m²), aby ji mohl při přestavbě domu svého až ke zdi domu čp. 381 zastavěti; mimo to zavázala se obec zavésti bezplatně vodu do jeho domů čp. 377/l. a 935/l. i do jeho zahrady u jeho domu v Růžové ulici čp. 935, 948, 949, 950/l., a osvojovala oba domy i zahradu na 12 let od placení roční činže vodní; náklad spojený se zavedením vody měl ovšem zaplatiti Fiedler sám. Dále zavázala se obec, že zaplatí Fiedlerovi z obecní pokladny 4000 zl. konv. m., jakmile Fiedler zboří „oblouk“, přestaví dům a odevdá obci nezastavěný pozemek k ulici; a konečně postoupila pražská obec K. A. Fiedlerovi část Růžové ulice mezi jeho domy čp. 948, 949, 950/l. ve výměře 68'5"5" čtverečných sáhů (= 245'087 m²). Fiedler postoupil tedy obci jeden pokoj a 29 m² pozemku; za to dostal 4000 zl., 256 m² pozemku a zdarma vodu do dvou domů a velké zahrady. Ba i souseda Fiedlerova odškodnila obec; za to, že majitel domů čp. 381 a 382/l. Alois Blumauer svolil, aby Fiedler vystavěl dům svůj těsně až ke zdi čp. 381, vzdala se obec příspěvku, ježž byli povinni platiti majitelé domů čp. 381 a 382/l. k uhrazení nákladu za čištění kanálu vedoucího ze Staré rychty do uličního kanálu v Rytlířské ulici; do kanálu ze Staré rychty ústil totiž kanál z domů čp. 381 a 382. Zaplatila tedy obec pražská Fiedlerovi hodné draho.

¹⁵⁰ Rkp. č. 986, 234'. — ¹⁵¹ Kronika Beneše z Weitmile, F. R. B. IV, str. 515. — ¹⁵² Rkp. č. 986, 234'. — ¹⁵³ Beneš z Weitmile, l. c., str. 453. — ¹⁵⁴ Rkp. 2119, C2. — ¹⁵⁵ Tomek, Dějepis města Prahy, X, str. 453. — ¹⁵⁶ Tomek, l. c., X, str. 454. — ¹⁵⁷ Rkp. č. 2152, A 1, 2. — ¹⁵⁸ Rkp. č. 473, 111. — ¹⁵⁹ Tomek, l. c., XI, str. 82. — ¹⁶⁰ Sb. listin arch. m. P. I. 14. — ¹⁶¹ Tomek, l. c., XI, str. 111. — ¹⁶² Rkp. č. 2152, F 17 (= „jestliže by kdy toho potřeba vláčení St. města P. na budoucí časy nastala“ 1538). — ¹⁶³ Winter — Kulturní obraz českých měst. — I, str.

230. — ¹⁶⁴ Rkp. č. 2154, 158'. — ¹⁶⁵ Tamtéž, 159. — ¹⁶⁶ Tamtéž, 189'. — ¹⁶⁷ Rkp. č. 475, 85', 86, 87'. — ¹⁶⁸ Sb. listin arch. m. P. I. — 279/43. — ¹⁶⁹ Rkp. č. 578, 119. — Sb. listin, I, 579. — ¹⁷⁰ Redel — Das sehenswerte Prag, 1710, str. 431. — ¹⁷¹ Sb. listin arch. m. P. I. 1047, 2925. — Ko. kontr. N. M. č. 121, 342. — ¹⁷² „Der zu dem Hause N. C. 380/l. gehörige, das sogenannte Brückel bis zum Hause N. C. 387/l. überragende Bogen.“ — Čp. 387 je protější dům, naruží ulice Provaznické a na Můstku směrem k Václavskému náměstí.

O tom, jak vypadala brána před zbořením, máme zprávu od prof. Helblinga z Hirzenfeldu.¹⁷³ Klenutí brány ve formě špičatého oblouku (gotického) bylo z velkých kamenných kvádrů přitesaných a vypínalo se až k podlaží ve II. poschodí domu čp. 380/I. Nahoře uvnitř proti Koňskému trhu bylo vidět silný dřevěný trám, na němž byly upevněny stěžeje městské brány; ovšem zařízení padacího mostu — totiž otvorů s kládkami — nebylo už, přesto však přinesla „Bohemia“¹⁷⁴ zprávu, že se nalezl zbytek mostu. Klenutí věže uvnitř bylo asi o jeden sáh

¹⁷³ Glückselig Legis, Illustrierte Chronik von Böhmen, 1853, str. 705. — ¹⁷⁴ „Bohemia“ r. 1850, čís. 76. — ¹⁷⁵ Redel — Das sehenswürdige Prag, Štr. 524.

vyšší než klenutí brány, a mělo uprostřed otvor zazděný cihlami. — O domě čp. 380 píše Helbling, že měl dvoji sklepy nad sebou, nízké, s klenutím z kamenů; klenutí v přízemí brávy nestojá, z celých i polovičních cihel, a mimo to jedno klenutí kamenné; na uliční straně domu přiléhající k bráně bylo v I. a II. poschodí nad sebou po jednom pokoji klenutém, a v I. poschodí vřadu byl též jeden pokoj klenutý.

Některé klenuté sklepení bylo snad zřícením zastavěním oblouku, jež bylo kolem r. 1710 ještě vidět „pod domem pod mostkem“;¹⁷⁶ jak vysvitá ze zprávy Redlovy, byl obloukem tím překlenut příkop.

Miloš Lier.

PAMÁTKY OHROŽENÉ.

HŘBITOV VE STŘÍLKÁCH PROPADÁ ZKÁZE. Hřbitov ve Střílkách (u Koryčan na Moravě), dílo neznámého architekta, bohatě zdobené plastikami Antonia Frische, jest jedinečnou památkou barokního umění u nás. Byl zbudován v letech 1730—1743 jako část velkého stavebního projektu uměnilového Amande Ferdinanda Petřvaldského z Petřvaldu, majitele panství střílečského a tovačovského. Projekt tento, totiž založení velkolepého chrámu v souvislosti s barokním hřbitovem, zůstal nedokončen. Podle původních plánů založen jen hřbitov, chrám proveden v rozměrech menších. Hřbitov, mající podobu čtverce s vykrojenými rohy, založen jest na mírném svahu. Rovná plocha zřádká byla nasypaným nákladem, jež obmáhla byla mohutnou zdí, vysokou na jižní straně 2 metry, na severní 7—8 metrů. Zeď vřoubena byla hmotnou balustrádou. Vchod je na straně jižní, dvojitý mírně se zúžující schodištěm. Na straně severní, v ose hřbitova, stojí kaple, provedená v elegantních formách barokních. Po stranách kaple jsou dva přístavy, z nichž vedou schodiště do řídicího hrobky pod kapli. Druhá hrobka, určená pro kněží, jest pod hlavním schodištěm. Nejcenějším výzdobou hřbitova jest botata plastická práce barokního mistra moravského Antonia Frische. Žáka Jiřího Rafaela Donnera. Hmotnou podporou Petřvaldských umělců byl Frischovi pobyt v Itálii, jež zvláště bez vlivu na jeho tvorbu uměleckou. Balustráda hřbitovní ozdobena jest sochami andělů, jež jsou rozestaveny v pravidelných vzdálenostech na šestnácti podstavcích v půvabných postojích buď po jednom nebo ve skupinách po dvou. Některé drží v rukou nástroje umění Kristova, jiné plácíce utírají si slzy. Na šesti podstavcích v řadě jsou symboly pomíjivosti lidské (jedvina a játra), komponované v souvislosti se symbolem též k ruce Kristova, víry, naděje a lásky. U vchodu stojí smuteční anděl v nadřazení velikosti, mající v ruce nůhu a oprávcí se o erbovní štít. Podobná dva andělé stojí též po stranách kaple. Na balustrádě nad schodištěm jsou postaveny dvě vázy, na nichž v jemném reliéfu jsou záznamy výjevů z Danteovy Božské komedie, nebo a peko. Rovněž stříšky přístavy k kapli jsou ozdobeny vázami s výjevy posledního soudu, stvoření světa, pádu andělů. Veškeré práce plastické jsou provedeny z materiálu domácího, z jemného pískovce, láného v blízkých Četechovicích. Povrch soch je dosti zvětral a rušivě zde zasahuje zvlášť mech, jímž jest jak povrch soch, tak i jemný reliéf na mnoha místech pokryt. Dnes skýtá hřbitov pohled žalostný. Neracionálním kopáním hrobů rozrušena byla síť odvodňovacích kanálů, jimiž byl hřbitov protkáno. To přispělo k ohrožení obvodní zdi, jež zvláště v těchto partiích, kde její výška činí 5—8 metrů, nebyla založena v dostatečné síle. Dvě partie této zdi hrozí sesutím. Trámoví, jímž před lety byla zedě podperena, je silně trouchvité, rozpadává se a nezachrání zdi před zřícením. Aby na ohrožených místech bylo zatíženo pokud možno nejmenší, byly sňaty před lety některé sochy s balustrády a postaveny v kapli. Když se stav zdi loňského roku znovu zhoršil, bylo nutno další skupiny soch sejmuti — byly postaveny před kaplí a vystaveny nepřizpůsobivým vlivům povětrnosti. Farní úřad, ač upozorňován, nepostaral se o přeměnění jich do kaple. Zároveň s tímto sochami byly sňaty s ohrožených míst i podstavce, jež došle k ní povoleny po hřbitově, čímž jenný pískovec, z něhož jsou provedeny, velmi trpí. Stav hřbitova byl chatrný již před doslavením. Projektované opravy byly vypuknutím světové války oddaleny. Po převratu se chopil otázky zachráně hřbitova Státní památkový úřad v Brně a zdálo se, že k opravám skutečně jde. Roku 1920 povolena byla státní subvence 12.000 Kč. Za tento obnos porýženy byly kvádry ke zpevnění zdiva v rozích, jež leží posud u hřbitova. Nedostatkem iniciativy a netečnosti místních činitelů opravy uvázly. Ovšem, opravy tyto budou vyžadovati nákladu nad státního, ale to není dostatečným důvodem, aby se hřbitov vydal úplné zkáze všanc, zvláště když správa velkostatku jest ochotna převzít část nákladu

a obec sama neodmítá příspěvku. Z místních rodin četné jsou ochotny finančně podporovat akci, jež by přispěla k odstranění tohoto nedůstojného stavu hřbitovního. Od obce střílečské, chudé pohorské vsíky o 1100 obyvatelů, velkých finančních obtížích žádali netze. Je zde povinnost státu, aby přispěl a pomohl zachránit toto skvělé dílo barokního umění stavitelského a sochařského. Je nutno, aby se k zachráně hřbitova přikročilo pokud možno nejdříve, aby bylo upuštěno od dalších odkladů a průtahů, jež by mohly vésti k úplné zkáze hřbitova.

Karel Svoboda.

HRAD BZOVÍK U KRUPINY NA SLOVENSKU. Bylo již na tomto místě poukázáno k tomu, že hrad, jenž je památkou nadprůměrného významu, byl ohrožen nebezpečnou snahou majitele, který v touze po zisku zamýšlel zhořtí celou vnitřní a tudíž hlavní výstavbu a zříditi na jejím místě hospodářskou školu, nabízející jako jediný kompromis ponechání ohradních zdí. Ačkoliv je tento nemožný projekt snad definitivně porušen, není možno pokládat věc za vyřízenou: jednak proto, že první nezdar podnikatelův, jak známe příliš dobře z českých analogií, nemusí vždy odstrašit od dalších pokusů, za druhé také proto, že vystoupila do popředí nálehavá otázka opravy hradu, jehož nynější stav je možno nazvat katastrofálním. Aby bylo jasno, že nejde o památku malé důležitosti, stačí si uvědomit, že Bzovík je pozoruhodným souhrnem nejružnějších architektonických period, románských, gotické i renesanční. Zejména existence původního románského jádra, z doby, kdy byl pozdější hrad ještě přemoustráským klášterem, nebyla dostatečně známa, a v tom ohledu vedlo zjištění nynějšího stavu, vyvolané výše uvedenou příčinou, k výsledkům nannozce netušeným. Byla seznána v hlavních rysech dispozice bývalého kláštera a objevena řada románských detailů, jež byly později pojaty do gotické přestavby. Z části, náležející nejstarším uměleckým obdobím, je patrné, že klášter na Bzovíku hrál v daném prostředí vedoucí úlohu i v otázkách uměleckých a že byl důležitým kulturním ohniskem dalekého okolí. Z toho důvodu by si bylo přáti, aby pozornost věnovaná Bzovíku byla co největší a aby vedla také k důkladnému prozkoumání, k čemuž by byla oprava vhodnou příležitostí. Bezodkladného zakročení vyžaduje v prvé řadě renesanční část hradu, kde jsou stropy a klenby zříceny a zdivo následkem toho rozrušeno hlubokými trhlinami. (Viz obraz.) V těchto partiích je zabezpečení zdiva nejbližší nutností a teprve na podkladě nejnaléhavějších zálohovacích prací mělo by se přistoupit k vřadám o dalším osudu hradu a k řešení otázky jeho příštího účelu.

O. S.

KOSTELY V ZOLNÉ A ČERIENU u Báňské Bystrice bude nutno vedle hradu Bzovíka zařadit na první místo v programu zamýšlených prací konservátorských. Spolu s kostelem v Horní Mělné tvoří skupinu raně gotických staveb navzájem příbuzných v dispoziční i detailové. (Ve všech případech jde o půdorysný základ jednolodní, s presbyteriem a sakristií na severní straně.) Oba jmenované kostely — v Zolné i Čerieniu — jsou poškozeny trhlinami ve zdivu. Hlavní povinností památkové ochrany budou se zde však vztahovat k významnému způsobu vnitřní výzdoby a zařízení, k památkám z valné části primitivního umění venkovských umělců, jak se jeví v řezbářských pracích na dřevěném stropě nebo kostelních lavicích a malovanými motivy pozdně gotické ornamenty (Čerieniu), či v dřevěných soškách 4 evangelistů na kazatelně kostela v Zolné. (Viz obraz.) Nutno jen říci, že zanedbáním bylo zničeno nebo valně poškozeno mnoho z nenahraditelných součástí vnitřní výzdoby. Důležitostí obou kostelů byla dověřena nálezem gotických nástěnných cyklů, dobře zachovaných, jimiž jsou pokryty stěny i klenby a o nichž lze již podle prvních objevených záznamů soudit, že jejich odkrytí bude kroměvno přepokypujícím výsledkem.

O. S.

* K současnému stavu ochrany památek na Slovensku. „Za Starou Prahu“, roč. VIII., číslo 3.—4.

PAMÁTKY ZACHRÁNĚNÉ A OPRAVENÉ.

PŘEHLED DŮLEŽITĚJŠÍCH OPRAV PAMÁTEK V ČECHÁCH V ROCE 1921. Brandýs n. Or. Zrušený hřbitov kolem kostela nově upraven, vybrané cenné pomníky opraveny sochařem Reymem z Chocně a umístěny při kostele (I kříž tepaný v tradici XVIII. století, náhrodek ve sluhu Ludvíka XVI., dva empírové z I. třetiny XIX. století a další z roku 1847). — **B u b o v i c e**: Rané gotické nástěnné malby ve farním kostele odkryty v celém presbyteriu a odborně konverovány nákladem státním akademickým malířem Maximiliánem Duchkem. Neznámé téměř tyto malby budou publikovány ve Stencově „Umění“. — **B ě l á** p o d **B a z d ě z e m**: Na zajištění zbytků hradeb a na opravu České brány podle conservačního programu Státním památkovým úřadem povolena subvence ministerstva školství a národní osvěty. — **B r o z a n y**, farní kostel: Provedeny přípravy k důkladné stavební opravě kostela v částech románských, obou period gotických i renesančních, povolena státní subvence. Oprava odložená na rok 1922 slibuje možnost důkladné revize stavebních dějin. — **B u d ý n ě** n a d **O h ř í**: Povolena státní subvence na opravu hraděni věže při domě čp. 32, oprava však dosud neprovedena. — **B r a n i š o v** u **H u m p o l c e**: Dva kované kříže hřbitovní, domácké práce, sešlé a ohrožené, přeneseny do místní školy, odkud budou dopraveny ke konservaci do humpoleckého muzea. — **B o j a n o v**, farní kostel: Během roku 1920 a 1921 opraven vnější kostela a zabezpečena hlavní římsa západního průčelí, čímž zamezen další poruchy fresek uvnitř kostela. Oprava fresek (neznámé malíře z let 1730–1737) odložena na rok 1922. — **D o b r o v i c e**: Káple sv. Isidora z roku 1771 byla během roku 1921 důkladně stavebně opravena s příspěvkem státní subvence. (Soupis XIV, 39, Posv. m. I., 44.) — **D o b r o n i c e** u **T á b o r a**, zřícenina hradu: Postupné práce konserváční prováděl Odbor Klubu turistů v Bechyni podle programu památkových úřadem stanoveného způsobem šetrným a miní v nich v následujícím roce pokračovati. — **D ě v i c e**: Kostelní zvonice (Soupis XV, 177.) opravena stavebně, vyměněn krov a krytina. — **E j p o v i c e** u **K o k y c a n**: Káple Jana Nepomuckého z roku 1768 stavebně správně opravena, když předtím bylo v ní zamezeno zúčastněním úřady zřízení transformátoru. — **H o r a** **K u t n á**, chrám sv. Barbory: Provedeny důkladné opravy střechi konstrukce, krytiny a oken. — **H a l o u n y**: Socha sv. Isidora z druhé polovice XVIII. století odborně opravena akademickým sochařem Jaroslavem Krepčíkem a zničený podstavce nahrazen novým, provedeným podle návrhu architekta J. K. Rhy. — **H o r á z d o v i c e**: Renesanční dům ve Školské ulici správně opraven zásluhou městského úřadu. — **H o ř i c e**: I. Keimannův dům na náměstí (Soupis XXII, 37) ze XVI. století opraven novým majitelem, stavebním J. Kleckem celkem správně, hotová oprava průčelí však hned neznesla vlastní nápis. 2. Máněsov prapor spolku „Ratibor“ (srov. R. Kuchynkův článek ve vlast. sb. „Pod Zvětinou“ I, str. 67 n.) a též „Máněsov prapor“ v „Umění“ byl převzat do opatrování hořického muzeem. — **H r a d e c** **J i n d ř i c h ů v**, hrad: Provedeny krovy nad „velkým sálem“ a veškerými místnostmi přilehlými. Rekonstrukční program architekta Walchera se redukuje ve shodě s moderními požadavky památkové ochrany. — **H r á d e k** u **S u š i c e**: Socha Jana Nepomuckého z r. 1726 (Soupis XII, str. 59) opravena správně akademickým sochařem L. Křtinem z Prahy; tímž sochařem opraveny sochy Jana Nepomuckého na mostě a sochy sv. Vincence a sv. Kříže na návesi tamtéž. (Srov. Farní věstník duchovní správy ve Velharticích, roč. III., č. 5.) — **H o l o h o v y**, děkanský kostel: Provedena oprava střech, dále odborná konzervace portálu a sousoší Píety akademickým sochařem Jar. Krepčíkem. — **H r á d e k** **K o z í**: Ředitel Švehla prováděl během roku 1921 další výzkumy a za podpory státní dále prováděna konzervace zbytků zříceniny. — **C h l o m e k** u **M ě l n ě k a**: „Sčrůzný pro zachování a udržení památek městečských“ provedlo pietné opravu kostela sv. Trojice za podpory státní. — **C h r u d í m**: I. Dům Mydlářský: provedena oprava přízemí a sestaven celkové restaurace domu, projektované na rok 1922–23. 2. Dům čp. 16/III.: Poslední sgrafitová výzdoba zajištěna akademickým sochařem J. Čapkem a stavebním Zinosem, konzervace freskových obrazů na průčelí provedena akademickým malířem M. Duchkem. V opravě bude pokračováno v roce příštím. — **J a r o m ě j**: 1. Kostel sv. Jakuba: Částečná oprava vnitřku provedena v rámci programu oprav, stanovených památkovým úřadem. 2. Topolová alej zachována podle směrnic památkových úřadem. Státní památkového úřadu drem J. S. Procházka. — **J i ř i c e** u **H u m p o l c e**, farní kostel: Dokončena konzervace hlavního oltáře, složeného z několika různých částí, akademickým řezbářem Boh. Bekem z Kutné Hory. — **J o s e f o v**, farní kostel: Sešlý obraz sv. Anny na postranním oltáři restaurován akademikou malířkou H. Šrámkovou. Při opravě zjištěno jméno autorova (sign. J. (?) NEURÁUTER i. 1747). — **K l a t o v y**, jesuitský kostel: V rámci programu oprav, jež mají být v tomto objektu postupně provedeny, bylo rekonstruováno zasklení všech oken za pomoci značné státní subvence. — **K l á š t e r**

u **N e p o m u k u**: Sešlá pozdně gotická socha sv. Markéty (Soupis XXV, 22) restaurována akademickým řezbářem B. Bekem v Kutné Hoře. Původní polychromie se nezachovala, polychromie barokní doplněna. — **K o ě i** u **C h r u d í m**, kl. kostel: Započato s důkladnou opravou dřevěných konstrukcí stávby, jež bude ukončena roku 1922. — **K o l i n**, kapucinský kostel: Provedena oprava sakristie a jejího vnitřního zařízení. — **K u m b u r k**, hrad: Podrobně stanovený conservační program vzat za základ k zajištění zříceniny, o níž má péči z místních činůžů konservátor úřad. Dufek a okresní politická správa v Nové Pace. — **L i p n i c e**, hrad: Dokončena rekonstrukce střechy na věži „Samsonu“ a vedle drobných dalších zajišťovacích prací stanovena v rámci conservačního programu další jeho část pro podzim roku 1921 a 1922. — **L i t o m y š**: 1. Piaristická klášter: Dokončeny restaurační práce, zahájeny roku 1920 opravou štukové výzdoby rektáře, z větší části z povolené státní subvence; konservací štukové výzdoby provedl správně akademický sochař Jindřich Čapek; při práci objevené nástropní malby pro nedostatky prostředků nemohly být odkryty a zajištěny. 2. Pivovar: Pod vzduotou barokní omítkou objevena sgrafitová rustika podobné kresby, jako na hlavní budově zámku. Její zachování část ponechána odkryta, ostatní zbarokizované průčelí vstě upraveno. 3. Stará radnice: Oprava průčelí provedena nesprávně otlučením všech ornamentálních detailů a novými jich nanesením na novou omítku. 4. Káple sv. Trojice z roku 1696 opravena roku 1921 vně vyměněním omítek se všemi detaily i vnitř stejným způsobem, klenba využita, a krov i kryt opraven. — **L o u n y**: Dům čp. 57 (Soupis II, 42): Oprava přízemku provedena podle dohodného zápisu architekta K. Hilberta. — **M ě l a v e** škola (bývalá lázeň z roku 1775) zakročením Státního památkového úřadu zachována, provedeny pouze šetrným způsobem vnitřní adaptace. — **M ý t o** **V y s o k é**: Dům čp. 24 (Soupis XVI, str. 149): Průčelí a částečně vnitřek podroben prosté řemeslné, nicméně velmi šetrné opravě. — **M ý s e n e c**, farní kostel: Provedeny důkladné různé udržovací práce, nutné pro odvodnění stávby, vysušení zdi a větrání s ohledem na fresky. — **O k o ř**, zřícenina hradu: Zajišťovací práce prováděny nesprávně během celého roku 1921 (srov. I. sešit tohoto listu a ročníku). — **P e c k a**, hrad: K zajištění zříceniny podniknuty přípravné práce pod dohledem Státním památkovým úřadem a arch. Dufkem. — **P e l h r í m o v**: 1. Jako vzor pro opravy městských domů barokních provedena na zakročením Státního památkového úřadu podle pokynů akademického sochaře Jindřicha Čapka oprava průčelí domu čp. 20/1. v Rynčské ulici (srov. J. Dobias: K opravě domu čp. 20/1 v Pelhřimově, Týdeník z Československé výstavby III, č. 35 a 36, a Věstník za Starou Prahu VIII, str. 32). 2. Sliněná alej u Hamru a lipa u Slavu zachráněny před vykořeněním. 3. Pohledové chlostivé vyřešení novostavby družstevního domu v přímém sousedství kostela sv. Víta svěřeno na doporučení Státního památkového úřadu architektu Mezerovi. 4. Náhon (srov. VIII, roč. I, str. 32). — **P l a s v**: Vedle archeologických výkopů děvných archeologické komisi (dr. Friedlem) objeveny na kostele architektonické detaily z 2. polovice XIV. stol. (srov. Památky XXXII, 266 n.). — **P l z e n e c**: Archeologické výkopy, vedené dr. Friedlem, byly doplněny také opravou rotundy sv. Petra a Pavla podle pokynů architekta Hilberta a pod dozorem architekta H. Zpála (srov. Památky XXXII, 262 n.). — **P l z e n e c**: Krouha památkové ochrany tu zanechává většinou nálezy, výzkumy a intervence. Větší práce prováděny nebyly. (Srovnej „Plzeňské“ ročník III., číslo 2 a 3.) — **P o d ě b r a d y**, zámek. Vnitřní adaptace zámku pro účely lázeňské byl prováděný během celého roku 1921, práce spojené s konservací lamených plastik na hlavní bráně a ostatních prováděl akad. sochař L. Křtin. Dřevěná zvonice z r. 1699 u kostelíka P. Marie vyhořela v srpnu 1921, bývalá zapálená blešena a byla v dřevěné své části ještě během téhož roku rekonstruována. — **P o d a r p** u **Strakonci**: Pozdně barokní poustní kostel r. 1921 vně správně opraven pod dozorem stav. řady Dyka. — **P o l n á**, hrad: Přípravné práce pro konservaci a úpravu celého objektu vykonával „Spolek městského muzea v Polné“ společně s odborem t.č. jednoty „Sokol“, když koupil hradu byla uvažována obzima spolkům sčlechutým darem tovarníka Václava Pojmana, darovavšího sumu 70.000 Kč, celou kupní cenu hradu, téžto spolkům. Konserváční práce pro pokračování dobu odloženy na rok 1922 a následující. — **R á b í**, zřícenina hradu: Na základě programu konserváčních prací, stanoveného Státním památkovým úřadem, povolena státní subvence na tuto konservaci Klubu československých turistů. S prací se začne roku 1922. — **R a d y n ě**, zřícenina hradu, „Spolek pro záchranu Radyně a Hůrky“ prováděl při povolené státní subvenci další konserváční a bohužel částečně i restaurační práce na zřícenině. Váš konservována kromě částí východní celi, zbytek převzetu upraven na domnělé původní stav a proveden překlad okenní z železobetonu ve III. poschodí věže na straně východní. Náklady byly pro prohozu odstra-

ňovány. Konservace patice provedena bude r. 1922. (Srov. L. Lábelek: Z minulosti hradu Radyně, Píseňsko roč. III. [1921], str. 1—8, kde přehled literatury). — Rakovník: Dům čp. 233/1. Na průčelí domu (Soupis XXXIX, str. 213) objevena cenná sgrafita figurální, hlavní výjev „Samson a Dalila“, a postavy dvou zbrojnošů v omítkě jednobarevné z rané 2. poloviny XVI. století. Zajištění bude provedeno po získání státní subvence r. 1922. — Rotálec, zřícenina: Vypracován konserváční program a opatření k tomu cíli peněžní prostředky, takže za pomoci státní subvence se přikročí roku 1922 ke konservaci. — Rychanov nad Kněžnou, budova st. gymnasia: vypracován program opravy budovy pro umístění gymnasia, resp. státních úřadů po převzetí státem. — Římov, Kalvarie: Oprava na plechu malovaných figur a znovuvzrušení sešlých provedeno akad. malířem Zikm. Rudlem. — Sedlice u Blatné, dům čp. 140: Na průčelí byla objevena sgrafitová rustika s festony, provedená patrně za panství Šternberků (po r. 1551) v omítkě jednobarevné. (Srov. Fr. Hykeš: Objevená sgrafita v Sedlici, Otavan roč. 1921, seš. 3.—5.) — Skalka u Mníšku, hospice: Provedeny opravy krovu a krytiny a částečné opravy omítek. — Skalce Stribrňá: Radnice (Soupis XXIV, str. 158) vně správně opravena. — Strakonice, hrad: Stejným způsobem jako v r. 1920 prováděny postupně v r. 1921 další konserváční práce na hlavní věži a zdi branného ohozu za státní subvence s příspěvkem obce, okresu a majitele. — Sušice, dům čp. 50: Zakročení Státního památkového úřadu znemožněno dvoupatrová novostavba a adaptace vyřešena v omezených výkřácích podle návrhu arch. K. Pecínka. (Soupis XII, 142). (Srov. Otavan, roč. VI. Záchrana starého domu v Sušici, seš. 1.—3. Boží muka (Soupis XII, 143) opravena správně ak. sochařem L. Křítem, který provedl také i odbornou opravu sochy Jana Nepomuckého na mostě. — Svojanov, hrad: Důkladná konservace byla zahájena podle programu stanoveného Státním památkovým úřadem a provedena do podzimu r. 1921 postupně ve všech nejnehlednějších částech městským úřadem v Pohčce, za podpory státní subvence. — Tábor: Provedeny další opravy několika domů soukromých za vedení prof. arch. dra Th. Petříka, dokončena oprava průčelí augustiniánského kostela, kde zbývá ještě zajištění přemalovaných obrazů freskových, obojí za částečného příspěvku státního. — Telč u Poličky, far. kostel: Stanoven podrobný program oprav, podle něhož v příštím roce bude oprava důležitě této památky prováděna. (Soupis XXII, str. 114). — Třebová Česká, kaple sv. Kateřiny. Oprava kaple vějí i uvnitř nákladem obce a státu dokončena (srov. Zu Starou Prahu VIII, str. 12.). — Třebonice, tvrz. Při regulaci přírodních jevů objeveno základové zdivo staré tvrze na dubových rostlech. Další soustavné pátrání, vedené arch. prof. E. Dufkem z Horic, odklony podpory celé tvrze a množství drobných nálezů keramiky, skla, železa, nářadí a j. Nejstarší kusy (na př. kachel se scénou vyhnání Adama a Evy z ráje) pocházejí z doby po r. 1500, většina z 2. pol. XVI. stol. Nálezy budou umístěny v horickém muzeu a vykopávky zdiva byly přezně zaměřeny. Nález bude arch. Dufkem publikován. — Týnec Mariánská, kostel: Spolek pro záchranu M. T. za vedení arch. H.

Zápala obětavě ukončil provisorní zakrytí zřícené kopule a stanovil program dalších prací pro r. 1922. (Srov. Zu Starou Prahu VIII, str. 11 n., Píseňsko III., 1921, 17—25, 33—37, též zvlášť otisk: Hanuš Zápala: Mariánská Tejnice u Kralovic v Pláni 1921). — Velhartice, kstel sv. Mafi Magdaleny (zal. r. 1378), opravu velmi správně v částech konstruktivních a částečně i v detailích architektonických v červnu až září r. 1921 (srov. Soupis XII, str. 158 n., a Far. věstník duch. úpravy ve Velharticích, roč. III., č. 3.—5.). — Velvary, Mariánský sloup: Po dlouhých průtazích přikročeno bylo v březnu r. 1921 k opravě. Konserváční a opravné práce prováděl akad. sochař Jindř. Čapek nákladem státním a obecním a dokončil je v červenci téhož roku s výsledkem výtečným. Dřevěný model sochy (srov. Soupis XX., str. 90, a Vacek: Paměti kr. m. Velvar 215 n.), patrně Fr. Zallingerem prováděný, jenž ještě v letech devadesátých byl úplný, byl po r. 1900 ztracen a při opravě r. 1921 znovu byla nalezena jeho spodní část (oblamovaný sokl a architektura spodní partie a kaplovými výklenky), skutečnou dnešnímu stavu neodpovídající. Současně opraven týmký sochařem reliefní obraz P. Marie staroboleslavské, původce (Soupis XX., str. 389) umístěný na vnější stěně presbytáře a při regolisaci kostela r. 1906 zbylého přemístěný do kapličky ve hřbitovní zdi. — Vicov u Přestic, far. kostel: (srov. Soupis XXV., str. 94 n.): Provedena důkladná oprava omítek, krytiny, zřizeno odvodnění a vysušení zdiva, uvnitř očištění kamenná žebra a náhrobky přistaveny ke zdem. Oprava šetrná, její náklad podporován státní subvencí. Oprava fresek odložena na r. 1922. — Vimperk, děkaný kostel: v předání chrámové byly objeveny malované české citáty z listu sv. Pavla k Římanům v ornamentálních záramováních. Malba al secco (t. zv. „suché fresko“) odkryta a zajištěna. — Vodňanky, far. kostel: Stanoven program oprav, k nimž nebylo možno přikročiti pro nerozřešenou otázku nákladovosti; nejváženější závadou na objektu (srov. Soupis XV., str. 331 n.) je špatný stav omítek a krytiny. — Zbítov u Turnova: Zřícenina hradů (srov. Sedláček: Hrády a Zámky X., 207—209) byla konservována pod vedením prof. arch. E. Dufky z Horic nákladem státním s příspěvkem Odboru Klubu čs. Turistů v Železném Brodě, majitele hradu M. Desfoursa a Okrašlovacího Spolku pro Malou Skálu a okolí, jenž konserváční práce vede. — Zbraslav: Socha Jana Nepomuckého z r. 1772 na náměstí byla přenesena, když obec jí dala z náměstí odstraniti, do zámekého parku, kde péči a nákladem majitele velkostatků byla opravena a podle původního nákrepu prof. Cenského má být umístěna u kostela. — Zámberk, děkaný kostel: Jeden z postranních oltářů, odstraněných svého času při regolisaci vnitřku z původních míst na půdu, byl opraven (nikoli státně, s příslušným zácením a barvením) v amburku a převezen do vyhovělého a nově opraveného far. kostela v Lochovicích u Hradce Králové, aby nahradil shořelý oltář z r. 1890. (srov. Soupis XIX, str. 151 n.). — Zahrád, kaple Kalvarie z r. 1738, zbudovaná opatem Schindlerem, opravena péčí ř. opata Roubíčka důkladně a pietně v létě r. 1921, při čemž oprava malby (pocházející snad od Kaliny, žáka Noseckého?) odložena na r. 1922. V. W.

LITERATURA.

INFORMAČNÍ ČÁST VĚSTNÍKU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NARODNÍ OSVĚTY přinesla v čísle 17.—19., ročníku III. pojednání dra Morávka „Zákonitá úprava ochrany památek a památkový úřad“, podávající velmi zhuštěný a přehledný přehled této větve ochrany památek spolu s nástupem vývoje ochranné organizace. Závěrem článku jsou hlavní zásady příslušného zákona na ochranu památek písemných, v němž v odstavci 7. bylo by snad záhodno buď určití pro dobu po r. 1650 — kromě uvedených památek z doby světové války — přenesené zásady, jímž výšeř památek chráněných z doby po r. 1650 by se řídili, nebo, což by snad bylo výhodnější, naopak ustanovit z a s d k ochranu pro všechny v písemnosti a v tomto rámci poskytnouti pak s určitou hlediska třeba i poněkud širší možnost skartování pro jednotlivé případy. Neboť hodnotou obsahu, třeba jest hlavní, není památková cena písemné památky vyčerpána (určuje to

ostatně implicitně odstavce 1., zabírající správně v pojem písemnosti i tisky) a časová mez 1600—1650 bez dalšího zajištění by byla velmi nízká, i když lze předpokládati, že v ustanovení „veškeré písemné památky až do určité doby (1600—1650) mají historickou cenu“, leží hlavní důraz na slově „veškeré“, takže z ostatních se připouští výběr. — Jest vítati toto pojednání, svědčící o plné práci přípravné o zákonu na ochranu památek. Číslo 20. téže části Věstníku (str. 144—147) nřinášá referát o provedeném převozu klášterních listin a jesuitských archivů z vídeňského státního archivu do Prahy a článku o muzeu na Karlštejně, v němž zajímavé především úmysl instalace výkresů a plánů Schmidtholdůs a Moekových spolu s úplnou literaturou, což ve své úplnosti poskytl velmi poutný a u nás řídce obraz vývoje názoru na památku. Úplnosti ikonografického materiálu mohlo by býti snadno dosaženo úplným sebráním topografické literatury. V. W.

Z ČINNOSTI KLUBU A ODBORŮ.

Z ČINNOSTI KLUBU ZA STAROU PRAHU V ROCE 1921. Činnost Klubu ve smyslu ochrany památek a z hlediska města se projevovale letošního roku v míře značně větší, nežli v předcházejících letech, ježto se objevilo několik velkých objektů nových staveb uvnitř Prahy, zasahujících velmi nelibostně mimořádně významná místa v městském obraze. Bohužel nebylo možno obohatit stanovisko Klubu tak, jak bychom si toho přáli nejen pro objekty samé, ale i pro myšlenku ochrany památek vůbec. Příčinou těchto nezdárů bylo nejen nepochopení významu památky dotýčených stavebníků a jimi

volených projektantů, kterým byly rozhodující momenty pouze obchodní a snad i politické, ale i názor rozhodujících instancí, od kterých by se dolo očekávali větší porozumění nejen ideální, ale i praktické, aniž by při tom musily utrpěti naděje Klubu do nich skládané právě v této době, kdy máme prokázat, že si dovědeme vládnout samostatně na prospěch své dobré pověsti a dobrého jména, které jsme si užívali za nepřetržité dob divýchých. V prvé řadě byl či lépe je to sám stát, který se chová skoro bezohledně k památkám staropražským, jak se ukázalo projektem ministerstva financí na

adaptaci bývalého kláštera Anglických panen, kterým měl být a zčásti již byl poškozen objekt tak významný a pohledově důležitý v městském obrazu a historicky i umělecky cenný. Projekt tento, ohrožující nejen památku stavební rozsáhlými změnami a přístavbami pater, ale i novými stavbami v zahradě, která pro Menší město pražské je nepostradatelná, byl připraven velmi neodborně a neobyčejnou rychlostí a úmyslným ohrožením příslušných instancí stavebních, a jen mimořádným zběhlostem veřejnosti a odborných korporací se podařilo odvrátit jeho nebezpečí alespoň pro dobu nejbližší. — Značné nebezpečí hrozilo krásnému obrazu pohledovému s Petřina provisorními barakami úředními, projektovanými ministerstvem financí a zdravotnictví v zahradě seminářské, které bylo odvráceno zase jenom veřejným vystoupením Klubu tiskem. — Stejným způsobem muslo být zakročeno na ochranu značně sešlých architektury v zahradě Fürstenberské a podařilo se konečně, že bylo přikročeno ministerstvem sociální péče jako dosavadním správcem aspoň k zabezpečení nejvíce ohrožených objektů této výjimečné památky. — Nemile se dotkl Klub vybouření okén v bývalé kapli sv. Františka ve vojenské nemocnici na Karlově náměstí, jižž nevkusnou a neúměrnou formou byl poškozen dosavadní klidný dojem této budovy, až při dosti malém pochození mohlo být vyhověno jeho požadavkům nemocnicím, tak i památkovým. — Přiznivěji se utvářela otázka stavby hospodářských budov veřejné nemocnice za kostelem Jana Nep. na Skalce předložením nového projektu, který byl přijat domácí radou a návržím některých žen a při komisi doporučen za podklad plánů prováděcích, takže možno doufat, že bylo konečně odstraněno dosud hroziící nebezpečí porušení významných pohledů na skupinu domu Faustova a kostela na Skalce i zachování zachování zahradního prostředí, tomuto kostelu nutného. — V poslední době protestoval Klub proti zastavení Petrské čtvrti budovými úředními na úkor obchodního města, pro které jest tato část Prahy již dávno předurčena a do jisté míry i připravena, a upozoril na nově vypracovaný a Státní regulační komisi schválený zastavovací plán území pod Emauz (architektka Hübschmauna), kde se naskytá velmi vhodná příležitost k postavení několika úředních budov na prospěch státu i celého okolí. — Také proti umístění Státní galerie umělecké na Kampě musil Klub protestovat, ježto trvá na zachování všech zahrad malostranských jako autého prostředí krásného panoramatu hradečského nejen z důvodů estetických, ale i zdravotních, ježto volné plochy zahradní by značnou rozměrností budov Galerie při nutné malé jejich výšce byly skoro úplně ztraceny. — Klub protestoval také u ministerstva veřejných prací proti dosavadní praxi úřadu pro stavební ruch, který doporučuje a schvaluje k provedení skoro výhradně projekty, které neopovídají nikterak dobrou úroveň, takže většina staveb státem podporovaných bude na dlouhá leta nevýznamným svědkem a smutným obrazem doby svého vzniku. — Důrazně musil Klub protestovat proti zastavení zahrady Německého domu na Příkopech ovostavbou Podínové hursy z důvodů památkových a zdravotních. — Ve věci Akademického domu doporučoval Klub místo stavební za pomníkem Palackého, když však na anketě v presídii rady městské prohlásil zastupcové studentů, že jim toto stavení nikterak nestáčí, přistoupil na rezervování budovy Strakovy akademie a přilehlých pozemků na Rybářích, které musí být zastavěny pavilónovitě o malých výškách budov, aby nepoškodily významného obrazu městského. — Ze soukromých staveb se objevilo několik případů, kde Klub byl učen vystoupit na obranu krásy Prahy a její památek. Tak na Karlově náměstí byl ohrožen dispoziční i pohledově zajímavý renesanční dům „U Šálků“ návrhem ohrožavé novostavby, který však radou městskou byl zamítnut. Klub žádal Státní regulační komisi, aby zrušila nově schválenou regulační čáru v těchto místech, a doporučoval zachování staré čáry i budovy samé. — K regulaci Panské ulice, která byla již rozšířena na 14 metrů šířky, aby bylo umožněno stavebníkům stavět do výše 5 pater, musil Klub za výjimky zamítnut stavební, ježto rozšíření ulice by mělo za následek zvýšení frekvence, které v těchto místech je zcela nevhodné. — Veliký boj musil podstoupit Klub ve přímé novostavbě Úvěrní hanky, která k tomu účelu zakoupila a minila zbavit řadu 5 domů Na Mlátku od náměstí Václavského až ke Staré rhyzi. Běželo tu hlavně o významný klasicistický dům „U zlatého úlu“ — jedinou dochovanou stavbu svého druhu v Praze — a barokní dům „U Samuele“, které měly propadnouti obchodní nečitelnosti ke kulturnímu bohatství městskému. Klub protestoval zároveň s některými odbornými korporacemi proti zbouření a žládu správu ústavu o soutěž. Při tom musil i veřejně odpovědět na články Společnosti stavitelů, domáhající se revize památek, a odmítnout její stanovisko proti zachování památek poukazem na to, jaký význam mají památky a jejich ochrana v cizině a jak důležitým zdrojem příjmů jsou památky. — Pro doporučení Státní regulační komise Úvěrní banky vypsal užití soutěž na zastavění těchto pozemků pány architektky Götze, Kötter a Roithem, z nichž klbovnický požadavek nejlépe vyhovoval návrh architektky Götze, byl však Státní regulační komisi jako jurorem zamítnut, zčásti pro regulační nevhodnost. Na základě této užší soutěže dala správní rada vypracovati nový projekt; při dalším

jednání byla však stanovena Státní regulační komisi nová regulační čára, značně ustupující, takže banka od svého projektu ustoupila, čímž se dostala celá tato věc do stadia odkladného. — Podobným způsobem byla rozřešena otázka novostavby banky Rinnione Adriatická v ulici Jungmannově, na úrovní Národní třídy, kde byla nadikována Státní regulační komisi čára, ustupující o 8 metrů od nynějšího lince, čímž bude Praha opět ochuzena nejen o krásnou dosavadní oblohu linie celé skupiny Portheimových domů do Národní třídy, nýbrž bude pokročeno i zákoutí Jungmannova pomníku a zbouřena opět jedna památka dosti rozvátá, zejména však v Praze ojedinělé schoditě empirové. Banka se sice uvolila, že vypíše užší soutěž na řešení fasádové, které by lépe odpovídalo pražskému prostředí, nežli návrh předložený komisi, zůstává však sporné, jak se nové řešení přimkne ku svému okolí a jak bude působiti nově obnažený vysoký štít sousední budovy do Národní třídy. — Loňského roku byl sice Klub potěšen zprávou, že bývalá Zbrojnice na Újezdě, někdejší palác Michnovsky, byla zakoupena Čsl. obcí sokolskou, byl však nemile dotčen chabým stavem budovy, ježto zhoršeným úmyslným vytrháním okenních rámu, odůvodňovaným ochranou proti natečením, a zprávou, že je připravován projekt na přestavbu, jimž čela tato památka měla značné utrpět nejen sama o sobě, ale i rozsáhlou přístavbou v zahradě pro účely sokolské pod jménem Týřova domu. Projekt tento byl později panevků změnám na prospěch přání klubovnických a Památkového úřadu, vyslovených při informační komisi, a shlednut tak domácí radou. Posléze se Čsl. obec sokolská rozhodla vypsat veřejnou soutěž na dodání náčrtku pro stavbu Týřova domu, ježto podmínky však neuspokojily nikterak domácí radu svým příliš nezávazným stanoviskem k zachování starého renesančního ohrožení do Újezda, což bylo také zvláštním dopisem sděleno Státní regulační komisi se žádostí, aby při posuzování soutěžních plánů byl vzat zřetel na návrhy, které zachovávají největší část celé staré dispozice, protože Klubu k jeho litoosti a na neprospech celé věci nebylo sokolským popřáno zastupení v porotě. — Z těchto stručných zpráv je patrné, že Klub musí značně bojovati za ochranu památek v době, o které se předpokládalo, že bude míti více pochození a porozumění pro krásu a výstavbu městskou i pro úkoly sociální a hospodářské, aniž by tím památky minulých kultur poškozovala. Přesto možno konstatovati letošního roku i přiměřenější výsledky v památkové ochraně, jako je oprava jižního ohrožení bývalého hřbitova malostranského v Košířích a opatření drátěným plotem proti zvlívu hřbitov poškození, při které však bylo vysoko nadbytečné mnoho kroví, takže vzhled hřbitova byl značně ohuzen. Bylo by však velmi zapotřebí, aby bylo co nejdříve přikročeno k zabezpečení některých pomníků, již velmi chabých, a k úpravě již severní, na což bylo v letošním rozpočtu obec pražská namítáno, ale penízem nedostatečným. — V nejbližším sousedství tohoto hřbitova, na prostranství pod Černým vrchem, rezervovaném obci košířskou pro veřejné prostranství, měl být postaven číznovní dům, proti čemuž protestovala obec košířská táborem lidí, ježto se Klub zbavoval a podal také svůj protest k ministerstvu veřejných prací. Se státní bylo sice přece započato, ale byla brzo definitivně ve prospěch celé akce zastavena. — Městskou radu pražskou žádal Klub, aby byla zařazena značnější částka do rozpočtu na letošní rok na opravu chátrající sochařské výzdoby na průčelí a atikách kostela sv. Mikuláše na Mošním městě pražském. — Ministerstvo školství a národní osvěty bylo požádáno o urychlené zabezpečení chráněných kostelů sv. Karla Boromejského v ulici Resslově na Novém městě, hrozícího již delší dobu sesutím, jež bylo již před časem žádáno od zemské správy politické, aniž by však toto bylo projevilo nejmenší ochotu, že zabezpečení provede. — S povděkem kvitoval Klub opravu agraft v bývalém paláci Martinickém (čp. 67 na Hradčanech), provedenou se značným přispěním ministerstva školství a národní osvěty a Státního památkového úřadu. Zajištění odborně provedl a zčásti i o šetření finančních konservátor akademický sochař pan Capek. — Stejným způsobem byla opravena akademický sochařem Riedlem i poškozená socha sv. Huberta v ulici Tomášké, při čemž také Klub participoval příspěvkem 200 Kč. — Podobného zakročení by zasluhovaly i sochařské výzdoby v zahradě Vrtbovské na Malé straně, kde zejména socha Atlantova nad portálem je velmi sešlá. Leč, bohužel, majitel domu, pan Felix Luffner, až zamožný, nemá dosti pochození ani dobré vůle, aby obětaval značnejší peníz na opravu těchto soch, a odpověděla na žádost Klubu, že nemá ničeho proti opravě, bude-li provedena nákladem Státního památkového úřadu eventuelně státní subvencí. — Úkolkou nedostatku státního porozumění nejen pro zachování památek, ale i pro jejich udržování v dobrém stavu je zamítnutí větší části výloh, spojených s opravou domu v Železných dveřích na Starém městě majiteli těchto nájemním úřadem s odůvodněním, že náklady tyto nebyly nutno pro zachování dobrého stavu budovy. — Klub za Starou Prahu musil také účinně zakročiti i tiskem proti soukromému návrhu na upravení pomníku Havlíčkovy na hřbitově Olšanském Srdčením pro povznese znalosti památky. Při komisi protestoval Klub svým zastupcem, rovněž ostatní účastníci až na delegata Spolku českých žurnalistů, takže od projektu bylo upuštěno a byla provedena

děna jen úprava zahrady. — Úpravy hradu pražského a provádění výkopavek a prací badatelských byly předmětem častých porad domácí rady klubovní a výměny několika dopisů s kanceláří pana presidenta, v nichž Klub projevil otevřeně své mínění, neshodující se s dosavadním způsobem provádění mnohých prací, a nabídl svoji odbornou pomoc, která však zůstala neposlyšena. — Zeměskému správnímu výboru bylo podáno ohrazení proti libovolnému povozování nových staveb výhlední pavilón na Vystávkách v Oborě, které ruší jednak ladnou původní dispozici bořeního plateau, jednak způsobují chaos v dolejší části Vystávkové, a doporučil vypracování jednotného zastavovacího plánu celého Vystávkového, který by hověl nejen potřebám veletržní a občanských výstav, ale uspokojoval i po stránce umělecké. — Klub věnoval několik schůzí debatám o připravovaném novém stavebním zákonu, hlavně ve směru zabezpečení památek a nové výstavbě měst, zachování rázu měst starých a zlepšení nových i ochrany památek přírodních a krajinných. Zdůrazňováno, aby rozhodování o stavebních změnách bylo vyhrazeno odborníkům, aby udržování památek bylo povinné. Zúčastnil se také dvou ankět, pořádaných ministerstvem veřejných prací, jež však neměly žádného významu. Posléze se ujala věci Masarykova akademie práce, jež pořádá debaty večery pro zvláštní komisi v ministerstvu veřejných prací, do které však Klub svých delegátů nedostal. Dva zástupci klubovní se účastní pravidelně debatských večerů. — Klub se snažil také o zachování Zlaté studně veřejnosti, o eventuelní její rozšíření do zahrady Ledeborovy. Zemský správní výbor však tomuto podnětu neposlyšel. — Klub zúčastnil se rovněž ankět, pořádaných Spolkem posuchařů architektury za účelem obházení nové upravené, eventuelně nově zřízené stolic fakulty architektů na českém vysokém učení technickém v Praze. — Z činnosti Klubu mimo Prahu sluší uvést otázku Mlýnské strouhy v Plzni, která definitivním návrhem profesora Dra. Černého byla vyřešena úplně proti přáním Klubu a v neprospekch věci samé i města Plzně. — Klub se snažil přimět k zachráně bývalého klášterního kostela Mariánské Týnice u Plzeň a s přilehlým klášteřem, jejichž dosavadní majitel, občan Metterreich, hledí zmařit dobru snahu dobrovolných přátel této cenné památky, sestoupivších se po nedávné katastrofě k zabezpečení posledních zbytků, úplně nepřátelským vystupováním, podporovaným nedostatečným porozuměním tamějšího obecního zastupitelstva pro akci k vyhlášení kláštera a jeho praktickému použití; zúčastnil se také známým počtem svého členstva propagační přednášce architekta Zápala o Mariánské Týnici, pořádané Klubem architektů. — Jiným předmětem debat byla přístavba radnice v Klatovech podle plánu profesora architekta Fanty z Prahy, zapůjčených domácí regulace prostřednictvím Státního památkového úřadu, z něž bylo seznáno, že nový projekt osvětli oči dosavadního stavu budovy, ani dochovaného zvláště městského, zejména v poměru k Černé věži a blízkému znesnadnění Jesuitského chrámu. Klub protestoval proti tomuto novému znesnadnění něžného venkovka slásošou monumentální, požádal za podporu i ostatní spolky odborné a podarilo se mu prosadit, že při komisi byl projekt na protest Státního památkového úřadu odložen a slíbeno, že bude vypracováno nové řešení. — Kladešně výsledek měly snahy Klubu o zachování a upravení štitového domu p. Fialy v Sušici, jenž měl být bourán a nahrazen moderním dvoutpatrovým hotelem. — Nedostatek porozumění pro krásu a význam starých památek projevil také „Sokol“ v Jindřichově Hradci při projektu nové své tělocvičny, rozhodnu se postaviti ji na místě zbytků bývalých hradeb pod kostelem Jana Nepomuckého. Myslenka vzela z podnětu místních odborníků, že bude možno použitím bourských získaného kamene zmenšiti stavební náklady. Klub dosáhl rychlým protestem odkladu řešení. — Snahy po modernizaci se objevily i v městě dosud znamenitě památkověm rozumějícím a jimi bohatém, v Hoře Kutné, kde se počaly prováděti fasády některých význačných budov v úměrám kamenné, tak chladně a nepřipraveně v kutnohorském prostředí. Kromě toho bylo usneseno radou městskou, aby dosavadní hřbitov u kostela P. Marie na Náměstí byl proměněn v úplně otevřený park, čímž by byla zasažena dosavadní imita tohoto zákoutí. V obou případech protestoval Klub proti takovému znesvárňování města umělecky i historicky významného. — Ubohý stav vyhořelého za války piaristického gymnasia v Rychnově nad Kněžnou, budovy význačné svojí hmotou i polohou v obraze města a schopné dalšího použití i k moderním potřebám školním při adaptaci v celku nepatrně oproti nákladu na nové projektovanou

budovu gymnasia, podotkl Klub, aby doporučil ministerstvu veřejných prací tuto otázku ke studiu, jak již svého času bylo i členem Klubu, arch. Hübschmannem, navrhováno. — Ohledně zachrany chátrajících zbytků neších hradů byl upozorněn Státní památkový úřad na ne-správné provádění konservace hradu Okoře a Bezdězu se žádostí za urychlení a správné provádění opravy hlavně opatřeními krytin a užitím moderních metod při zajišťování obnovených zdí. — U městské rady v Plzni bylo protestováno s úspěchem proti lázní kamence na „Ostré Hráce“ u Staré Plzně, zajímavě a jedním zbytků vojenského tábora středověkého na Plzeňsku. — Klub s povděkem vzal na vědomí sdělení Státního památkového úřadu o zachování fresek při hlavním portálu poutního chrámu na Sv. Hoře, jež měly být nahrazeny majolikou, a sdělení zeměské správy politické, že byla aspoň částečně opravena krytina františkánského hospice na Skalce u Mníšku ministerstvem veřejných prací a zakázáno dobývání rudy v nejbližší okolí tohoto kláštera. — Z drobných zákreků Klubu možno uvésti upozornění rady městské na potřebu provádění oprav fasád, zejména náterů vhodnějšími, svěžími barvami, s vyloučením náterů olejových a odstranění těžké pokud možno všude. — Dále požadoval opatrné, všeobecnému vkusu odpovídající a pohledově neurážející povolování vývěsk, reklamních tabulí a plakátových ploch. — Protestoval proti překotnému povolování prodejních stánků na veřejných prostranstvích a v parcích a přimlouval se za jich nahrazení stánky pojízdnými, které se v cizině ujal a osvědčily. — Upozornil na poškození jednotlivých plastik v pražských ulicích a náměstích a zlepšení jejich ochrany, eventuelně požadoval provedení potřebovaných oprav. — K prohloubení názoru a získání podrobnějších informací o různých aktuálních otázkách podnikla domácí rada Klubu řadu vycházek, z nichž buďtež jmenovány: prohlídka vyloučeného regulačního plánu Dejvic u Hradčan, soutěže na regulaci území Smíchova, Košíř a Motla, prohlídka bývalé zbrojnice, slednutí postupu prací při opravě vaitru Staronové synagogy, prohlídka románských zbytků ve sklepích domů v Husově třídě a Karlově ulici na Starém městě, slednutí postupu prací pro zkoumání stavebních period hradu Pražského, vyšetření důsledků projektu přístavby hospodářských budov ve veřejné nemocnici a vybourání oken v bývalé kapli sv. Františka ve vojenské nemocnici, prohlídka schodiště v paláci Thunovském v Jungmannově třídě a návštěva výstavy Spolku československých architektů.

FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ KLUBU ZA STAROU PRAHU. Klub za Starou Prahu vypisuje soutěž na nejlepší fotografické snímky Malé Strany a Hradčan za těchto podmínek: 1. Základním požadavkem jest, aby pohledy byly pokud možno pojetím původní, při stejných kvalitách rozhoduje volba situace (vnitřní místnosti nejsou předmětem soutěže). 2. Účelem soutěže je, aby byly shromážděny význačné a rázovité snímky toho, čím jsou Malá Strana a Hradčany typické: charakteristických pohledů a průhledů uličních, pohledů z výšek na části města, snímky, které zachycují vedení ulic, význačných výtvárných památek, architektonických detailů, nádvorí, zahrad a podobných námětů. Velikost formátu není omezena, ale žádá se, aby snímky menších formátů od 6x9 (včetně) počínaje, byly předloženy ve zvětšení. Kopie buďtež zasílány na lesklém papíře. Cena jsou: I. cena Kč 500.—, II. Kč 350.—, dvě III. po Kč 250.— a dvě IV. po Kč 200.—. Kromě toho si vyhražuje Klub právo k zakoupení většího počtu dalších snímků, porotou doporučených, jimž se nedostane cen, po Kč 25.—. Negativy cenou potčených a pozitivy zakoupených snímků se stanou majetkem Klubu i s právem reprodukčním. Při případné reprodukci bude vždy autor uveden jménem. Porotu tvoří jeden zástupce kruhu odborných: p. profesor Dr. V. Vojtěch, jeden zástupce ministerstva zahraničních věcí, 2 zástupci Svazu československého klubu fotografi-amatérů v Praze: pp. R. A. Šimon, úředník z Prahy, a Karel Křeh, tovarník z Tábora, a 3 zástupci Klubu za Starou Prahu, pp. arch. J. Almer, star. rada, Dr. K. Guth, správce sbírek Národního muzea, odd. rada arch. A. Kubiček. Soutěžní lhůta končí dne 31. října 1922 o 18. hod. večerní. Buďtež zasílány nebo odevzdávány v místnostech Klubu (Praha III., Josefská ul. č. 1, II. p.) udávaje se v pondělí, ve středu a v pátek od 16. do 18. hod. a buďtež provázeny uzavřenou obálkou, opatřenou heslem se jménem a bydlištěm autorovým. (V případě, že bude pod jedním heslem zasíláno více snímků, je třeba tyto číslovat.) Porota rozhodne o do-žlých pracích do 14 dnů. Výsledek soutěže bude veřejně oznámen a bude uspořádána výstava soutěžných snímků.

OBSAH Č. 2: Bohumil Hübschmann: Osud regulace Malé Strany. Str. 9—14. Miloš Lier: Z dějin domů čp. 382, 381, 380, 379, 378/I. až do zboření brány na Mústku (pokračování). Str. 14.—16. — Památky ohrožené, 8 obr. Str. 16. — Památky zachráněné a opravené, str. 17.—18. — Literatura, str. 18. — Z činnosti Klubu a odborů, str. 18.—20.

Odpovědný redaktor K. Herain, Vinohrady 1272; redakční rada: V. Birnbaum, R. Hlubinka, A. Kubiček, V. Vojtěch. — „Za Starou Prahu“ vychází nejméně čtyřikrát do roka. Otiskování článků je dovoleno, je-li udán pramen. — Vydává Klub za Starou Prahu, Praha-III./42. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ul. — Štočky z grafického závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská ul.

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK IX.

V PRAZE DNE 25. ČERVENCE 1923.

ČÍSLO 3.—4

MICHŇOV PALÁC NA ÚJEZDĚ.

Loňského roku na podzim byla Klubem za Starou Prahu upoutána k této vzácné stavební památce prostřednictvím denního tisku veřejná pozornost. Stalo se tak ve chvíli, kdy Klub uznal za potřebno, aby byl získán vážný důraz pro jeho snahu a přání, aby Československá obec sokolská přihlížela při řešení svých adaptačních projektů, které mají bývalý Michňov palác a jeho prostředí upravit v Tyršův dům, ústřední sídlo sokolské organizace, v plném rozsahu k mimořádným památkovým zvláštnostem tohoto souboru budov a byla si vědoma jejich podřazenosti majestátu malostranského panoramatu. Klub za Starou Prahu byl od počátku přesvědčen, že stavební dílo Československé obce sokolské má být činem nejen rozsáhlým, nýbrž také slavnostním, důstojným jména, kterým má být nazváno k trvalému uctění národních a kulturních zásluh dra Miroslava Tyrše. Stupňované jeho požadavky neprýštily proto nikdy z lidské malichernosti nebo z postranních záměrů osobních, nýbrž z přesvědčení, že klubovní spolupráci mohla by být přípravná práce značně usnadněna a že z kolektivního úsilí může vzniknouti dílo značně dokonalé a vzorné. Na mysl tanula vzpomínka na ideální stavební projev všenárodní, kterým architekt Zítěk trvale zvěčnil a oslavil národní obrození v Národním divadle, a zdálo se mu nejen případným, nýbrž přímo povinností, aby první všenárodní projev stavební v Praze po znovudosažení svobody, Tyršův dům, nezůstal ve svých mravních pohnutkách co do výše za dílem let šedesátých a sedmdesátých minulého století. Bohužel, tomuto stavebnímu podniku chybí od počátku jeho dr. Sladkovský a jeho dr. Tyrš a tím nutno vysvětlovati, že dobře miněné návrhy Klubu za Starou Prahu byly posléze vykládány jako nemístné útoky na sokolstvo. Klub považuje proto za potřebno, aby otištěním nejdůležitějších dopisů, které zaslal předsednictvu Čsl. obce sokolské a kuratoriu Tyršova domu a opět od nich obdržel, podal obraz postupu vzájemného dohodování a neustránil vystihl stanovisko, které od počátku obhajoval. Není vinou Klubu, že ideální snaha zůstane daleko nedostizena, bude mu však trvalým zadostiučiněním, že se mu podařilo oproti prvému předprojektu, který Michňov palác úplně bořil a odstraňoval, ublížit jeho existenci v neporušeném rozsahu a ve všech důležitých vnitřních částech a jeho konservaci a ochranné potřeby a požadavky učiniti východiskem projektu adaptačního. Zásluhou tohoto zásadního obratu v názírání na Michňov palác získává v něm Československá obec sokolská nyní dvojnásob jedinečnou památku stavební a naše ochrana památek zařadí ji bohdá ve své annály jako další významný příklad péče, která se stala možnou a přijatelnou ihned, jakmile předsudek a nedůvěra ustoupily vědeckým a uměleckým samozřejmostem.

1. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. obce sokolské. 8. dubna 1921. Č. j. 67. „Domácí rada

Klubu za Starou Prahu dovoluje si tlumočiti P. T. předsednictvu Československé obce sokolské projev upřímného potěšení nad zakoupením bývalého paláce Michnovského na Menším městě pražském. Získané budovy nelákají snad v dnešním stavu k zvláštnímu uspokojení. Stačí však poukázat na př. na úspěšné předválečné opravy paláce Vrtbovského, na loňské příznivé konservace domu „U Minuty“ na Staroměstském náměstí a býv. staré Jindřišské školy v parku u sv. Jindřicha a zejména na zdárné výsledky opravy Mičovny v zámecké zahradě, kde byl vojenskými skladišti rovněž způsoben stav, jenž se rovnal zkáze, a přece v nedlouhé době bude možno budovy užívat i k účelům státní reprezentací. Podstatou úspěchu, jenž je schopen napravit staré chyby a zahladit škody, je přesné dodržování zásad moderní památkové ochrany, která respektuje památku ve stavu, v němž dostihla současných dní, nesnaží se nijak o její doplňování v duchu puristických tradic, ale naopak bdí také nad zachránou všech stavebních, dispozičních, uměleckých a dějinných podstatných součástí. Pokud je možno a přijatelné, aby se vedle zásad konservacních uplatnila při opravě také součinnost práce současné, zásady památkové ochrany předpokládají, že se tak stane způsobem, jenž by charakterisoval distingované vtčení v architektonickou podstatu a luštění památky nerušil, ale také neztrácel moderní typičnosti a tvořivé osobitosti. Budoucí „Tyršův dům“ je z uvedených hledisek úlohou přímo vzornou, která vyžaduje spolupráce a zkušenosti všech pracovníků odborných. Z toho důvodu Klub za Starou Prahu považuje za zvlášť významnou letošní úlohu, aby soustředil značný díl svého zájmu na důstojné a správné rozluštění všech potřeb, které se tu objevují. Domácí rada Klubu dovoluje si nabídnouti svou bezplatnou součinnost k přesnému vymezení stavebního programu a žádá, aby jí byl k zahájení práce sdělen nástin dispoic o využití paláce, jak by asi vyhovoval potřebám a představám Čsl. O. S. Velmi by také uvítala, kdyby se v počtu kolem dvaceti členů výboru mohla orientovati na místě dovolením nevěřejné prohlídky paláce a jeho sálů za účasti P. T. zástupců příslušného odboru Čsl. O. S.“

2. Dopis předsednictva Čsl. O. S. Klubu. 21. dubna 1921. Č. j. 4866. „Ku ct. přípisu Vašemu, č. j. 67 ze dne 8. dubna t. r., dovolujeme si sdělit, že předsednictvo Československé obce sokolské má opravdový zájem na tom, aby znovuzřízení bývalého paláce Michnovského bylo provedeno s opravdovým porozuměním vzhledem k uměleckému a historickému významu objektu. Z důvodu toho rádi vítáme nabídku Vaši k spolupráci. Přípis Váš postupujeme našemu stavebnímu odboru Tyršova domu. Pokud vychází členů Vašeho výboru ku shlednutí objektu se týče, určíme den po vzájemné dohodě.“

3. Dopis stavebního odboru Čsl. O. S. Klubu. 30. dubna 1921. Č. j. 4866. „Ku ctěnému připsu Vašemu č. j. 67 ze dne 8. dubna 1921, který nám byl postoupen předsednictvem Čsl. O. S., dovolujeme si sdělit, že přípravné práce pro stavbu Tyršova domu ještě ani tak daleko nepokročily, aby stavební program byl vypracován. Zejména jednání s památkovým úřadem není ještě ve stadiu definitivní. V důsledku toho není nám možno ještě sdělit Vám dispoziční, které by vyhovovaly potřebám a stavebnímu projektu Čsl. O. S. Pokud

pozoruje s obavami stav býv. paláce Michnovského, jenž má být proměněn v tak zv. Tyršův dům. Zaslal již předsednictvu Čsl. obce sokolské v měsících letních zdvořilou žádost, aby budova byla lépe opatřena a zejména spraveny aspoň dobře střechy a okna zakryta. Na tuto radu nedostal Klub vůbec odpovědi. Přesto upozorňuje na tento neudržitelný a veřejně pohoršení budící stav poznovu a varuje před ponecháním býv. paláce s děrami ve střechách a okny nezakrytými přes dobu zimní. Předsednictvo Čsl. obce sokolské by mohlo věřit zkušeno-

Michnovův palác na Újezdě. Průčelní fasáda do ulice s ohradní zdí a branou.

se týče prohlídky, zakoupeného objektu číslo p. 450/III., bývalé Zbrojnice, může být uskutečněna kdykoliv.“

4. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 11. června 1921. Č. j. 128. „Klub za Starou Prahu zjistil, že se v bývalém paláci Michnovském (Zbrojnice) na Menším městě pražském vytrhávají i v hlavní budově okenní rámy a okna vysazují, takže vnitřní prostory nejsou vůbec chráněny proti dešti. Klubu je známo, proč k vytrhávání oken dochází. Ale dovoluje si poradit, aby bylo pamatováno včas na ochranu zdiva před vnikáním vody, poněvadž by jinak nastaly ještě vážnější poruchy paláce, než jaké jej stihly dosud. Klub by uvítal podrobnější zprávu o programu adaptací pro letošní léto a podzim a o rozsahu opatření před zimou a dešti a nabízí svoji součinnost. Vyprošujeme si v tomto směru informace k event. zakročení.“

5. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 24. října 1921. Č. j. 235. „Klub za Starou Prahu

stem Klubu za Starou Prahu, jestliže tlumočí obavy, že by mohlo být v případě negativního stanoviska velmi překvapeno následky. Vzácná tato památka stavební a interiéurová ze XVI. a XVII. století nezasluhuje jistě, aby její nynější stav byl prodlužován. Zejména když jsou na fasádách konstatovány stopy sgrafit. Odborné ohledání, které mohlo být provedeno už v měsících letních, může přinést i překvapení a v každém případě velmi prospěje správné kritice stavebních dějin tohoto palácového komplexu. Domácí rada Klubu za Starou Prahu žádá předsednictvo Čsl. obce sokolské znovu velmi naléhavě, aby ještě před zimou zajistilo palácové střechy a zabezdilo okna nebo v ně vsadilo okna stará. Mimo to je nucena tlumočiti své politování, že Klub nebyl pozván k informativní poradě o programu a způsobu zajištění býv. paláce a úpravy jeho okolí, která byla svolána v nedávných dnech do místnosti Státní regulační komise, ač Klub o to prostřednictvím svého tajemníka výslovně žádal

a bylo mu to také p. arch. Beránkem přislíbeno. Domácí rada Klubu očekává brzkou odpověď a znovu zdůrazňuje, že jeho zájem je motivován důvody odborně vědeckými a památkovou praxí, jichž součinnost by neměla být v prvním důležitém případě, jenž se řeší záchranou býv. paláce Michnovského, podceňována a vylučována.“ (Počátkem zimy dala Čsl. obec sokolská okna zabetonovat a provedla správu střechy.)

6. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 2. prosince 1921. Č. j. 266. „Domácí rada Klubu

v I. polovině XVII. století spojeny. Není proto vyloučeno, že se podaří nalézt zajímavé a rozmanité výzdobní detaily z tohoto staršího období stavebního, a znáti rozsah a cenu těchto event. skrytých památek je naléhavou podmínkou, která vyžaduje, aby byla uvedena již ve stavebním programu soutěžním. Domácí rada Klubu proto důtklivě doporučuje, aby sondování nebylo odkládáno, nýbrž zařazeno mezi bezodkladné práce k soutěži, a současně radí, aby byl tento výzkum svěřen jediné odborné firmě, kterou máme v Praze, sochaři

Michnův palác na Újezdě. Jižní skupina palácových budov s prvním a druhým nádvořím. Pohled s nároží Újezdu a Všehrdovy ulice.

za Starou Prahu děkuje váženému předsednictvu za laskavé informace, které poskytl její členům stavební odbor Čsl. O. S. a členové kuratoria Tyršova domu u příležitosti prohlídky býv. Michnovského paláce. Veškeré členy Klubu, pokud byli přítomni, prohlídka přesvědčila o výhodnosti koupě budovy a prostranství, které jsou k účelům sokolským velmi vhodnými a nadto dovolují, aby tu byly staré interiéry vráceny pietnímu užívání. Domácí rada Klubu za Starou Prahu se bude budovou a její konservací zabývat v příštích schůzích a neopomene výsledky svých odborných úvah sdělit předsednictvu Čsl. O. S. Dnešního dne dovoluje si zdůraznit, že by bylo velmi případno a je vlastně nutno, aby fasády palácové mimo onu, jež je obrácena k Čertovce, byly zkusmo prohlédnuty a ohledány sondami za účelem přesného zjištění, v jakém rozsahu a způsobu se zachovala na palácových fasádách sgrafita. Nynější budova je složena z trojí stavby předmichnovské, které byly

Jindřichu Čapkovi, bytem Dejvice, Steinerova ul. 286 (telefon 5017).“

7. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 2. ledna 1922. Č. j. 7. „Klub za Starou Prahu dovoluje si zdvořile poděkovat za laskavost, s jakou bylo domácí radě Klubu umožněno, aby si prohlédla ideový návrh arch. Krásného na úpravu býv. Michnovského paláce a na způsob zamýšlených přístaveb. Navazuje na informace, které přítomní členové domácí rady Klubu při této prohlídce získali, Klub za Starou Prahu dospěl k přesvědčení, že nejlepším východiskem k nejsnazšímu a odborně nejlépe kontrolovanému postupu je výhradně vypsání veřejné soutěže. Je pravda, že se tím rubrika výloh poněkud zvýší. Ale naopak tento demokraticky jedině správný způsob právě v tomto případě přináší o tolik více výhod, že by mu bylo nutno dát přednost i v tom případě, kdyby nešlo o stavební úkol mimořádného významu. Československá obec sokolská prvá

ze soukromé veřejnosti podniká ve svobodném hlavním městě republiky velkolepé, monumentální stavební dílo, k jakému už po mnoho let nebylo v Praze příležitosti. Nemůže ji proto být lhostejno, zda bude daný úkol vyřešen způsobem pouze průměrným či vrcholovým, při poměrně stejných výlohách. Veřejná soutěž jediná může probrati úlohu se všech hledisek a soustředí všechny dobré myšlenky, jichž by mohlo být použito. Takovým způsobem bylo budováno za přísného dohledu Tyršova Národní divadlo a nemůže být méně pokrokové nyní

Vašeho klubu jest zajištěna. Pomůcky k soutěži jsou dokonalé a pro ideovou soutěž postačující. Československá obec sokolská nelitovala značného nákladu, dala objekt přesně zaměřiti a zhotoviti přesné plány, aby získány byly pomůcky pokud možno dokonalé a dle domněnky znalců pro tuto soutěž úplně postačující. Teprve při sdělávání definitivních plánů možno pomýšleti na detaily umělecké památky."

9. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 2. února 1922. Č. j. 34. „Klub za Starou Prahu vzal

Michnův palác na Újezdě. Zahradní fasáda se štukovou výzdobou a s omítkou z umělého mramoru. Pohled od jihu.

upraven Tyršův dům. Klub za Starou Prahu doufá proto, že vypsání veřejné soutěže bude váženým předsednictvem uznáno za výlučně prospěšné, a doporučuje, aby byl soutěžícím předem poskytnut vhodný materiál pomocný také ve fotografiích, reprodukcích starých pohledů, aby byl zhotoven pomocný plastický model nynějšího stavu a bylo jako nutný předpoklad provedeno odborné ohledání celého nynějšího stavu, zejména fasád. Velmi by uvítal, kdyby mohl také v koncept soutěžních podmínek nahlédnouti před jich otiskem."

8. Dopis stavebního odboru Čsl. O. S. Klubu. 13. ledna 1922. „K Vašemu dopisu ze dne 2. ledna 1922 dovolujeme si sdělit, že veřejná soutěž na stavbu Tyršova domu bude vypsána během tohoto měsíce. Soutěžní podmínky předloženy Státní regulační komisi a památkovému úřadu, čímž kontrola ve směru

s poděkováním a potěšením na vědomí zprávu Stavebního odboru Čsl. O. S., kterým mu bylo oznámeno konečné rozhodnutí o veřejné soutěži. Je mu také známo, že do poroty byli povoláni z kruhů výtvarných pp. arch. Hilbert, prof. Kotěra a prof. Plečnick. Zájem a kvalifikace vyjmenovaných členů poroty vztahují se však převahou k otázkám výlučně technickým a architektonickým. V případě býv. Michnovského paláce nutno však s velkou pozorností a citlivostí posuzovati rovněž zájmy památkové. V tomto směru nepovažuje domácí rada Klubu za Starou Prahu vyjmenované poroty za dostačující a dovoluje si žádati, aby byl do ní přizván delegát Klubu za Starou Prahu, který by byl k Vaší výzvě jmenován. Domácí rada Klubu dovoluje si ujistiti, že tímto stanoviskem nesleduje ani žádné politicky osobní ani nemíní zveličovati významu klubovního, má však naopak na

myslí především prospěch sokolský, kterému může prospěti právě v uvedených místech velmi potřebnými zkušenostmi.“

10. Dopis Klubu Státní regulační komisi. 8. února 1922. Č. j. 45. „Klub za Starou Prahu dovoluje si poděkovati za laskavé zaslání opisu konečného posudku, který zaslala Státní regulační komise předsednictvu Čsl. obce sokolské ve věci Tyršova domu. Domácí rada Klubu nemůže se však nepozastaviti nad stanoviskem Státní regulační komise ve příčině osudu nynější ohradní zdi na Újezdě. Klub za Starou Prahu veden důvody památkovými s ohledem na zachování dvůr a vzhledem k okolnosti, že jde o prostorové řešení renaissančního palácového typu, jaké je mimo Zbrojnici zastoupeno v Praze již jen v paláci Hrzanovském na náměstí Velkopřevorském a v býv. purkrabství na hradě pražském, je nucen v tomto bodě se stanoviskem Státní regulační komise nesouhlasiti a připojuje se k požadavku Státního památkového úřadu. Minění Státní regulační komise překvapuje tím spíše, poněvadž se podařilo předsednictvu Čsl. obce sokolské plně již přesvědčiti o nezbytnosti zachování ohradní zdi jako architektonického motivu renaissančního a v tomto směru byl sestaven také program soutěžní.“

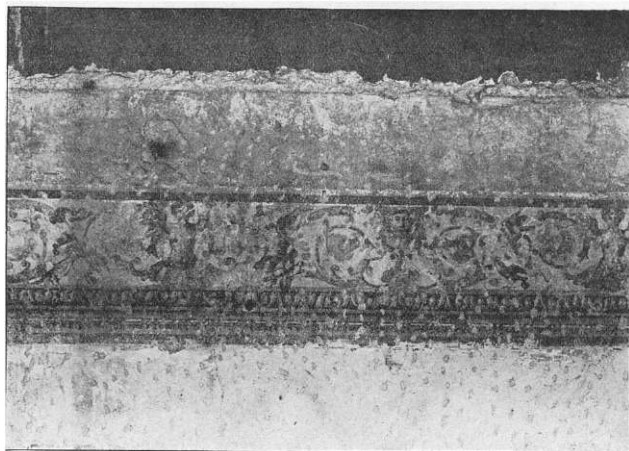
11. Dopis Státní regulační komise Klubu. 16. února 1922. Č. j. 259. „Státní regulační komise majíc Váš vážený příspěvek ze dne 8. t. m., č. j. 45, v příčině zachování ohradní zdi u Zbrojnice na Újezdě, dovoluje si podotknouti, že by neshledávala, aby při komplikovanosti stavebního programu Tyršova domu byly již při soutěžném jednání konkurentům kladeny podmínky, které ve svých důsledcích volně umělecké luštění stavební myšlenky komplikují. Při anketě, která za účelem dohody Moderní galerie s Čsl. obcí sokolskou byla odbyvána, poukázal zástupce této na okolnost, že bude nutno popřípadě úroveň zevnějšího dvora snížit. Při zachování dnešní hradební zdi by pak vznikla před průčelím nynější budovy zeď o značné výšce, která by nemohla příznivě působiti. Z toho důvodu, jakož i s ohledem na značné oběti, které Čsl. obec sokolská zachování této památky přináší, měla státní regulační komise za to, že by se oběti tyto nemohly ještě stupňovati, dokud provedení stavební myšlenky nenabude určitějších tvarů. Proto zdálo se jí býti pro věc prospěšným, že by se neměla vylučovat luštění, která zeď tuto nezachovají, neboť právě tím, když bude soutěžícím poskytnuta možnost prokázat výhody, které by z toho pro celkové luštění vznikly, se pozná, zda navržená náhrada je té hodnoty umělecké, aby případné zbourání odůvodnila. Státní regulační komisi není o tom ničeho známo, že by Čsl. obec sokolská byla bývala Klubem za Starou Prahu pro zachování zdi získána, naopak, při redakci soutěžních podmínek nebylo nijakým způsobem dáno na jevo,

že by byla nastala v nazírání na tuto otázku nějaká změna. Byla tedy do soutěžních podmínek pojata stanoviska obě, jak Klubu za Starou Prahu a památkového úřadu, tak i podepsané komise. Pouhým vypsáním soutěže není existence ohradní zdi nikterak ohrožena a budeme zajisté i my vítati návrh, který ji při šťastném rozluštění celku dovede ku novostavbě ladně připojiti. Tím doufáme, že jsme nepřekročili míry liberálnosti, kterou si vzhledem ku zdárné výstavbě měst v ohledu ochranném smíme dovoliti.“

Michnovův palác na Újezdě. Risalit zahradní fasády. Pohled od severu.

12. Dopis Klubu Státní regulační komisi. 24. března 1922. Č. j. 100. „Klub za Starou Prahu dovoluje si zdvořile poděkovati za laskavé vysvětlení ve příčině stanoviska Státní regulační komise k osudu ohradní zdi palácové do Újezda. Budiž však dovoleno, aby Klub připojil k podrobnějšímu vysvětlení svého stanoviska ještě také upozornění, že v tomto případě nejde o prostou zeď, rázu všedního a význačnou snad pouze svým stářím. Zeď paláce Michnovského je nejstarším zbytkem stavebních období na tomto místě, jenž se zachoval hlavně v řešení vstupního portálu ve stavu celkem neporušeném, renaissančním. Ale mimo to je Klub za Starou Prahu nucen trvati na zachování zdi také vzhledem ke vzácným vnitřním dispozicím, které tím vznikají uvnitř paláce. Snad pouze nádvorní řešení v paláci Hrzanovském na náměstí Velkopřevorském a podobný útvar

Michnovův palác na Újezdě. Pod omítkou objevený zbytek renesančního malovaného výslu.

v purkrabství na hradě Pražském přicházejí v celé Praze při srovnávání v úvahu a přece konečný výsledek je v Michnovském paláci opět zcela jinak odstíněn a způsoben místním poměrům. Vyřešení jakéhosi čestného dvora bylo v tomto případě rozhodně nejvyvinutější a nejrozsáhlejší. Tento důvod považuje Klub za Starou Prahu za tak závažný, že ani Státní regulační komise nebude moci být v pochybnostech o svém stanovisku. Není ostatně vyloučeno, že na zdi budou také nalezeny zbytky sgrafitové výzdoby, jako se již našly na paláci. Klub za Starou Prahu souhlasí se Státní regulační komisí v mínění, že návrhy, k nimž dospěje soutěž, nemohou ještě zdi ohrozit. Regulačních studií, které se obíraly tímto místem, bylo již několik a velmi nebezpečných, a přesto se podařilo hlavně palác definitivně zachránit. Ni tentokrát nebude možno postupovat bez ohledu k jeho absolutní ceně památkové a umělecké. Přesto si dovoluje Klub za Starou Prahu zdvořile požádat, aby se Státní regulační komise vzhledem k uvedeným okolnostem postavila na zásadu, že projektům zachovávacím dlužno dáti přednost před ostatními a byla by velmi vděčna, kdyby zástupce Státní regulační komise v porotě i tam hájil toto stanovisko.

13. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 17. srpna 1922. Č. j. 273. „V měsíci červenci byla rozhodnuta soutěž na získání plánů k postavení Tyršova domu na pozemcích bývalé Zbrojnice, vypsána se vzácnou ochotou Vaší vážené korporaci. Došlé návrhy byly vystaveny v Umělecko-průmyslovém muzeu a domácí rada Klubu za Starou Prahu měla příležitost shlédnouti všechny tyto návrhy a zejména návrhy cenou poctěné. Jak v protokolu jury bylo uvedeno, má se první cenou poctěný návrh architekta Frant. Krásného státí podkladem pro vypracování detailních plánů. Odolávajíc se na ct. připsal Váš ze dne 21. dubna 1921, jimž přijala Vaše vážená korporace nabídku spolupráce Klubu v této otázce, dotýkající se nejen zachování umělecko-historické památky, bývalého paláce Michnova, ale i vestavění nových objektů do krásného panoramatu malostranského,

dovolujeme si navrhnouti dříve než bude s vypracováním definitivních plánů začato, informační komisi, na které bychom mohli upozorniti na některá zvláštní přání vzhledem k přijatému projektu, pokud se tento dotýče zastávajících snah klubovních o zachování starobylého a krásného rázu města, zejména Malé Strany, pro niž výstavba tak velkého objektu, nazvaného jménem zakladatele „Sokol“, dra Miroslava Tyrše, který sám měl značný zájem o umění, jejíž kriticky projevoval, má význam dalekosáhlý.“ (Mimo to požádal Klub přípisem ze dne 26. srpna autora prvé ceny, p. arch. Fr. Krásného, o návštěvu schůze domácí rady za účelem projednání klubovních přání. Pan arch. Krásný pozvání vyhověl.)

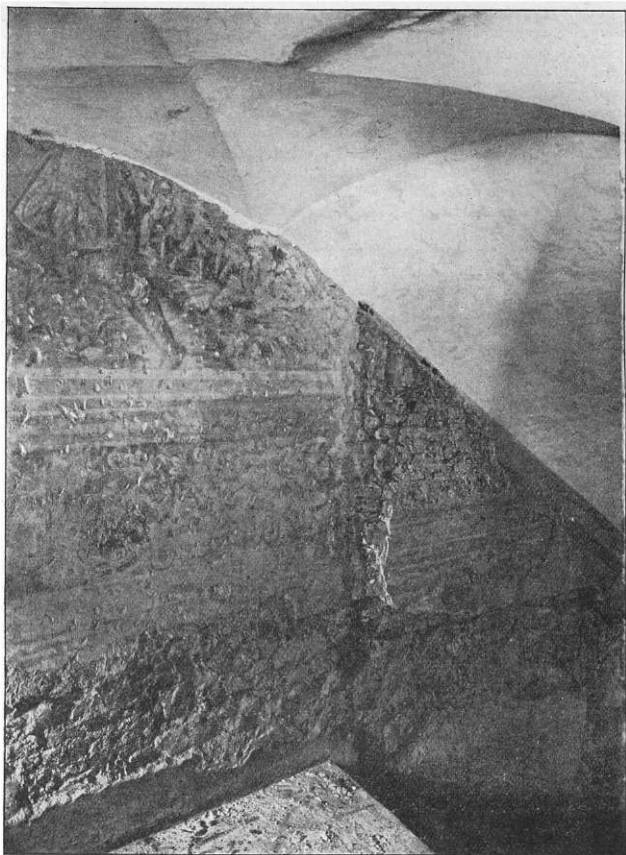
14. Dopis předsednictva Čsl. O. S. Klubu. 2. září 1922. Č. j. 3435. „K Vašemu ct. dopisu ze dne 17. srpna t. r., č. j. 273, odpovídáme zdořile, že jsme sami měli v úmyslu svolati zvláštní informační schůzi do Tyršova domu a že Váš ct. dopis vystihuje tedy i naše úmysly.

K věci této ovšem bude možno přikročiti teprve tehdy, až budou vypracovány příslušné definitivní plány, rozhodně však dříve, než budou zadány ku schválení magistrátem. V těchto dnech započali jsme se stavbou lešení kolem celé staré budovy za účelem jejího podrobného ohledání.“ (Ku svolání informační schůze předsednictvem Čsl. O. S. za účasti Klubu vůbec však nedošlo.)

15. Dopis Klubu, rozeslaný pražským uměleckým spolkům. 20. září 1922. Č. j. 275. „V minulém měsíci byla rozhodnuta a vystavena soutěž návrhů na stavbu domu Tyršova na pozemcích bývalé Zbrojnice. Domácí rada Klubu za Starou Prahu prohlédla si vystavené plány a jednomyslně její úsudek byl ten, že žádný z projektů cenou poctěných, nevymijaje projektu první cenou odměněného a podle návrhu jury k vypracování stavebních plánů doporučeného, nevyhovuje nejen sám o sobě, nýbrž ani jako součást obrazu malostranského a jak svoji situaci a hmotou, tak i svým vzhledem je Praze úplně cizím. Klub veden snahou, aby na tak významném místě, v sousedství tak zajímavé památky umělecko-historické, vznikla stavba, ne-li rovnocenná, tedy alespoň do celkového obrazu lépe se hodící, miní zahájit akci, aby s vypracováním detailních plánů bylo posečkáno a dříve byla provedena informativní komise, na které by celá otázka byla znovu projednána a vysloveno přání nejen Klubu, ale i ostatních spolků odborných a uměleckých, na základě jichž by teprve další plány byly vypracovány, a aby nová stavba Tyršovým domem již nazvaná, byla zbudována také pokud možno v intencích velkého zakladatele sokolská. Usnesla se proto domácí rada Klubu za Starou Prahu uspořádat anketu odborných korporací, na které by projednána byla tato otázka, nejen pokud se týče programu soutěže a jejího jurování, ale i konečného zadání plánů.“ (Tato anketa se sešla 4. října a 11. října 1922.)

16. Rozklad, zasláný Klubem za podpory většiny pražských uměleckých spolků předsednictvu Čsl. O. S. 20. října 1922. Č. j. 333. „V poslední době jsou otiskovány v některých denních

listech pražských a brněnských zprávy o projektu Tyršova domu a o průběhu přípravných prací, které musí veřejnost naplňovat největším optimismem. Podepsané umělecké a odborné spolky, z nichž každý sleduje tento projekt už od doby zakoupení bývalého paláce Michnovského Sokolstvem ke zřízení Tyršova domu, nemohou však tohoto optimismu sdílet a považují za nutno, aby v kritické chvíli zaslaly předsednictvu Čsl. O. S. varovný rozklad. Předsednictvo Čsl. O. S. zakoupilo bývalý palác Michnovský v březnu roku 1921 a konalo ihned přípravy k upravení získaných objektů k účelům kancelářským, tělovýchovným a reprezentacním. Mezi prvými ohlasy, které vzbudilo ušlechtilé předsevzetí, aby byla k účelům sokolským zachráněna po paláci Valdštejnském v Praze nejvzácnější palácová památka raně baroková z I. poloviny XVII. století, byla žádost Klubu za Starou Prahu, aby mu bylo dovoleno ve vzácném a jedinečně důležitém tomto případě spolupracovat a pomáhat. Tato nabídka nebyla však přijata, předsednictvo Čsl. O. S., staveb. odbor Čsl. O. S. a kuratorium Tyršova domu se rozhodly pracovat s vyloučením veřejnosti. Bez účasti odborníků bylo zamýšleno opatřit si Tyršův dům přímou objednávkou, při čemž se původně ocitl v nebezpečí zhoření celý bývalý Michnovský palác. Konečně po velkých průtazích došlo k vypsání veřejné soutěže, která přirčila prvořadou cenu návrhu arch. Fr. Krásného, označenému heslem „Certovka“. Architekt Krásný byl také pověřen vypracováním plánu podrobného. V této době bylo posléze zbudováno rozsáhlé lešení a započato s ohledáváním fasád. Výsledek sond je překvapující, je daleko vzácnější, než předpokládalo očekávání odborníků. Michnovský palác prozrazuje nyní ve zdivu pět stavebních období, z nichž dvě sahají do století XVI., dvě do XVII. a jedno do konce století XVIII. Byly nalezeny souvislé zbytky paláce Vchynských, jenž na tomto místě stával už v druhé polovině XVI. století, sgrafita, malby chiaroscurové, a na co zvláště nutno upozornit, je zjištění, že fasáda palácová na straně východní, směrem k řece, je provedena z umělého mramoru, jak bývaly zdobeny nejpřepychovější interiéry renaissanční. V Čechách nemáme jiného případu podobné přepychové výzdoby, a jak bylo konstatováno profesorem Karlovy university, drem V. Birnbaumem, jenž tuto vzácnost prvý postřehl, není ji ani v Itálii. Byla tu nalezena dekorace dilo zatím jedinečného významu. Mimo to byl zjištěn renaissanční původ některých částí, které projekt arch. Krásného boří (zejména křídlo při ulici Všehrdově). Výsledek tohoto ohledání potvrdil očekávání Klubu za Starou Prahu a poskytuje dostatečnou satisfakci jeho postupu v této

Michnův palác na Újezdě. Objevený zbytek chiaroscurové renaissanční malby.

věci od března roku 1921. Každý je nucen přiznat, že objevy v paláci jsou takového významu, že výsledek soutěže je pro tuto část úplně bezcenným a vyžaduje nezbytné revise celého projektu. Uváží-li předsednictvo Čsl. O. S. celý případ zcela nestranně, musí nyní doznati, že bylo svými radci uvedeno do situace velmi nepříznivé, které se mohlo zcela snadno a pohodlně vyvarovati, kdyby nebylo podceňováno roku 1921 zcela upřímně a neosobně miněnou přihlášku Klubu za Starou Prahu. Zástupci podepsaných uměleckých a odborných spolků pražských sešli se v této věci ke dvěma společným poradám a usnesli se zaslati předsednictvu Čsl. O. S. toto prohlášení: Zástupci podepsaných uměleckých a odborných spolků v Praze konstatují, že Československé obci sokolské se dostalo v bývalém paláci Michnovském vzácného daru uměleckého. Dosavadní způsob řešení, který v této věci sokolstvo provádí, dlužno však nazvat zcela opačným a naprosto nesprávným. Proto je dosavadní výsledek také mimo uvedené objevy zcela bezcenný,

peníze, které byly dosud k tomu účelu obětovány, byly vyplývány, čas, který uplynul od zakoupení paláce, uplynul bez správného využití. Umělecké a odborné spolky pražské považují vybudování Tyršova domu a správnou konservaci bývalého Michnovského paláce za otázku veřejnou, která nemůže být proto ani bez veřejné pomoci vyřešena. Radí tudíž v rozhodné chvíli představenstvu Čsl. O. S. důtklivě, aby všechny dosavadní dalekosáhlé plány stavební zatím odsunulo a svolalo poradní sbor, jehož úkolem by bylo provedení podrobné analýzy starého paláce. Tento sbor může být sestaven především z historiků umění, mimo to však i ze zástupců architektů. Výsledek této studijní práce předložil by zmíněný poradní sbor rozšířenému sboru k vypracování stavebního programu. Členy obou sborů mohou být pouze zástupci významných spolků, nikoli osoby. Obsah tohoto prohlášení je v příkřím rozporu se zprávami, šířenými v denním tisku. Ale představenstvo Čsl. O. S. může být ujistěno, že také ono je projevem ideálního zájmu o věc bez jakéhokoli vztahu nebo poměru k osobám. Jde o to, aby Tyršov dům byl čímsi jedinečným jako sokolská myšlenka a důstojným odrazem budoucí generace. Umělecké a odborné spolky pražské rádi společně a v dobré vůli ještě pokud je čas a dokud nebyly způsobeny neodbornými pokusy škody mnohem větší. Doufají proto, že představenstvo Čsl. O. S. jejich dobře míněnou pomoc a příspěpi uzná a sdělí co nejdříve své rozhodnutí. Za nejvhodnější způsob k dohodě o dalším postupu považují podepsané spolky společnou poradu, k níž budíž posláno příslušné pozvání nejméně o 10 dní předem Klubu za Starou Prahu (Praha III., Josefská ul. č. 1.) — Sdružení stavební tvorby připojilo toto své prohlášení: „Sdružení stavební tvorby hned od počátku zajímalo se o otázku Tyršova domu. Sdružení stavební tvorby první z odborných spolků upozorňovalo ve svém odborném časopise již počátkem května („Stavitel“, roč. III, č. 9.—12.) a také pomocí veřejných tisků na neúplnost poroty, na veliké pohromy a na odpovědnost úlohy. Již předem článkem dra Gutha (uveřejněným v 2. čísle IV. roč. časopisu „Stavitel“) postavilo se S. S. T. na stanovisko Klubu za Starou Prahu. K otázce Tyršova domu dovolujeme si podotknouti toto: 1. Zásadní omyl při soutěži na „Tyršov dům“ bylo vylíčení tohoto úseku malostranského z celkové úlohy generální regulace malostranského pobřeží. Ani předčasný názor Státní regulační komise nemůže zvrátiti náš názor, ježto teprve až na základě výsledku soutěže celého pobřeží malostranského mělo by se ukázat, do jaké míry jest toto území rezervací, přes kterou nepůjde žádná komunikace. (Obáváme se totiž, že tento předčasný úsudek Státní regulační komise nebude mít dobrého účinku také na výsledek soutěže malostranského pobřeží v této části.) Konečně pak na základě této soutěže měl být stanoven program soutěže Tyršova domu a hlavně omezení výškové. 2. Umístění tělovýchovného ústavu Tyršova domu na Malé Straně není šťastné po stránce staropražské, ježto grandiosní hmoty dvou tělocvičen budou vždy sledovány neblahou tendencí monumentalního utváření malostranského pobřeží. Ostatně i budoucí život tělovýchovného ústavu Tyršova domu vyžadoval by podle mínění S. S. T. zcela jiného prostředí než jest prostředí toto. 3. Není-li při dnešní situaci žádného jiného východiska, pak nemůže S. S. T. jinak, než připojit se plně k požadavkům Klubu za Starou Prahu. Žádá o utvoření poradního sboru, v první řadě vědeckého, z řad historiků umění, ku prozkoumání a konservování budovy, jež by byl později rozšířen o výtvarníky, kteří by rozhodli o definitivním

zastavení pozemku Čsl. O. S. vzhledem k celému okolí. Komise tato musí sestávat ze zástupců všech odborných a uměleckých korporací.“ — Prohlášení Skupiny architektů při Spolku čsl. inženýrů a architektů krylo se v podstatě s posudkem, otištěným po výstavě příslušné soutěže touto korporací v „Časopise československých architektů“ (r. XXI, 1922, sešit 7, str. 188). Jeho obsah byl tento: „Soutěž tato byla nejen nevčas vypisána, ale vůbec v zásadě pochybená. Pochybená tím, že stejně jako projektovaná stavba Státní galerie má i Tyršov dům zasáhnouti do dosavadního jak půdorysného tak i pobleďového utváření Malé Strany, potom kompromisním stanoviskem vypisovatelů, kteří se neodhodlávají ani ke zrušení ani k zachování bývalého Michnovského paláce, nýbrž k jeho úpravě, t. j. mrzačení. Nevčas byla vypisána tato soutěž zejména proto, že předchází vypisovanou již regulační soutěž na úpravu Malé strany, jež by teprve v celkovém řešení mohla dít příklad a naznačiti možnosti pro řešení Tyršova domu i Státní galerie. Takto nelze jinak než doufati, že výsledek, beztak velmi nepříznivý, bude definitivním regulačním návrhem anulován. Alešpoň po výtvarné stránce výsledek této soutěže naprosto zklamal. Projekt arch. Krásného, člena stavebního odboru Čsl. O. S., jenž vypracoval již předprojekt, počten byl první cenou. Jak sami někteří členové poroty v protokolu uvedli, o udělení ceny rozhodly především zřetely dispoziční a hospodářské, jímž arch. Krásný, o všech požadavcích správně informovaný, vyhověl. To týká se v podstatě i projektu arch. Roitha (II. cena) a arch. Honsiga (III. cena). Zato výtvarná stránka všech projektů cenou počtených nebyla taková, jakou bychom si ji pro reprezentační sokolský dům představovali. Co jsme zejména očekávali od konkurujících, t. j. zachycení českého výrazu a ducha sokolského, to tu chybí naprosto. Naopak, z oceněných prací mluví strohý německý charakter, nezážitý cizí tvar, domácímu prostředí a zejména Malé Strany přímo odporující. Některé práce cenou nepoctěné vykazují daleko vyšší výtvarné hodnoty, ale dispozičně, byť i často zajímavě, dosti nevyhovují zvláštěm požadavkům. Radíme Čsl. O. S., aby užila zkušeností z výsledku této soutěže k vypracování programu soutěže nově.“

17. Odpověď představenstva Čsl. O. S. na rozklad Klubu 18. listopadu 1922. Č. j. 4047. „Ku ct. připsu se dne 20. října 1922 v záležitosti stavby Tyršova domu dovolujeme si sdělit: Připis obsahuje některé úvahy a výtky, jež zřejmě zakládají se na nedostatku správných informací. K objasnění věci dovolujeme si uvést ve stručném přehledu, jak bylo ve věci postupováno. Rozhodnou o koupi Michnovského paláce Československou obcí sokolskou bylo radostné uvítání celou veřejností, jako záchrana cenné památky, která by byla jistě podlehlá úplné zkáze. Že by se v dohledné době našel někdo jiný, jež by se o objektu toho ujal, těžko dalo by se i dnes ještě předpokládati. I Klub za Starou Prahu připsím se dne 2. prosince 1921 děkuje Čsl. O. S. za informace, jichž se mu dostalo, uznává výhodnost koupě budovy a schopnost její pro účely Čsl. O. S. Koupě uskutečněna byla v únoru r. 1921. Neprodělny provedeny nejnnutnější opravy střech a komínů, k ochraně budovy. Zbývajících času do konce roku použito k opatření podkladu pro další jednání, a to: 1. soupisu všech potřeb Čsl. O. S., jež mají najiti v Tyršově domě umístění; 2. podrobného zamerění situačního a všech budov a pořízení plánů všech objektů dle dnešního stavu; 3. zjištění, pokud dotýká se zájem památkového úřadu zachování a restaurace Michnova paláce; 4. zjištění regulačních

čar a dispoic pro zastavění co do plochy a výšky. Bez tohoto podkladu byla všechna další práce nemožná. Provedení těchto prací svěřeno stavebnímu odboru Čsl. O. S., jehož členy jsou tři bratři dr. Herain a arch. Dryák, členové Klubu za Starou Prahu. Sestavení soupisu všech potřeb provedeno bylo za účasti všech odborů Čsl. O. S., projednáno a schváleno předsednictvem i výborem Čsl. O. S. Na podrobné zaměření výpisa soutěž a zadáno situační zaměření p. inž. Kodlivi, civ. inženýru a geometru na Smichově, a zaměření budov a vykreslení plánů podle dnešního stavu p. Tom. Amenovi, arch. a staviteli v Praze. Po vyřízení záležitostí ad 3. a 4. zahájeno jednání se Státním památkovým úřadem a Státní regulační komisí. Aby jednání to bylo usnadněno, bylo zapotřebí věcného podkladu. Za tím účelem pověřil stavební odbor Čsl. O. S. arch. Dryáka, Krásného, Beránka a Petru, aby vypracovali studie pro stavbu Týrsova domu podle programu schváleného výborem Čsl. O. S. První tři předložili své práce 12. srpna 1921, architekt Petru předložil svůj návrh později. První tři projekty předloženy Státnímu památkovému úřadu a Státní regulační komisí, kde podrobena důkladnému studiu a projednány ve zvláštní schůzi dne 18. října 1921 za účasti zástupců: Státní regulační komise, Státního památkového úřadu, Památkového sboru města Prahy, magistrátu, ministerstva veřejných prací, ministerstva osvěty, kuratoria moderní galerie, zemské správy politické, předsednictva a stavebního odboru Čsl. O. S. Přítomni byli i p. mag. rada Hlubinka a máme za to, že i p. dr. Guth, členové Klubu za Starou Prahu. Jinak neměla Čsl. O. S. na svolání této komise žádného vlivu. Bylo konstatováno zejména a jako okolnost zvlášť příznivá zdůrazněno, že projekty arch. Krásného a Beránka zachovávají velkou plochu nezastavěnou a garantují udržení Michnova paláce! Byl vysloven požadavek, aby budova tloučevní byla řešena výškově i střechově tak, aby pohled na palác nebyl rušen. Za jednomyslného souhlasu všech přítomných shrnuje předseda p. arch. dr. Sakař obsah celého jednání v možnost připustiti, aby Čsl. O. S. s příslušnými pracemi započala. (Viz protokol o této schůzi.) Majíce rozhodnutí, že regulací nebudou hranice reality Zbrojnice dotčeny, přikročili jsme k řešení otázky opatření plánů. Mezitím z vlastního popudu a zájmu pro věc vypracoval br. arch. Krásný nový projekt, který předložen 24. listopadu 1921 stavebnímu odboru Čsl. O. S. i ve společné schůzi předsednictva a všech odborů Čsl. O. S. i zástupců Stát. památkového úřadu. Návrh ten vyhovoval jak požadavkům programu, tak i po stránce památkové v té míře, že uznán za schopný pro vypracování plánů definitivních. Tato okolnost však zavádla příčinu k živému přetřásání věci ve veřejnosti a propagování názorů, že jen soutěž může přinést řešení vyhovující. Čsl. O. S., jsouc si vědoma odpovědnosti vůči veřejnosti, usnesla se k návrhu stavebního odboru Čsl. O. S. vypsatí soutěž veřejnou. Jest přirozeno, zejména po slabém výsledku rady soutěží poslední doby, že uvažováno bylo o všech možných způsobech. O primém objednání u některého architekta, o soutěži jak omezené, tak i veřejné. Nelze tedy ve zlé vykládati rozvážnost jednání, ke kterému nuti vědomí odpovědnosti a výdej téměř 100.000 Kč. Přes to, že rozhodnuto bylo o výpísání soutěže, byl br. arch. Krásný stavebním odborem Čsl. O. S. požádán, aby vedle soutěže vypracoval ještě zvlášť svůj projekt, což on se vši rozhodností odmítl a prohlásil: „Když soutěž, tak soutěž“, a té se také zúčastnil úplně novým projektem, bez ohledu na to, že byl v nevýhodě, poněvadž jeho projekty byly již široce ve veřejnosti známy. Po rozhod-

nutí o veřejné soutěži docházely na Čsl. O. S. dopisy ze všech možných spolků a korporací, aby zástupce jejich povolán byl do poroty. Proslychaly se i vyhrůžky, že jen pod touto podmínkou zúčastní se členové dotčené korporace soutěže. Za těchto okolností bylo naprostou nemožností sestaviti porotu. Proto rozhodla se Čsl. O. S. povolati do poroty na slovo vzaté odborníky bez ohledu na příslušnost jejich k jakémukoliv spolku nebo korporaci a tak zaručiti soutěžím naprostou objektivnost v rozhodnutí. Porota čítala 11 členů, ve které bylo 8 architektů, mezi nimi arch. Dryák, člen Klubu za Starou Prahu a zástupce Památkového úřadu. Sestavení poroty bylo ve veřejnosti přijato sympaticky. Teprve po skončené soutěži (jako vždy) pronášeny různé výtky. Projednání soutěžních podmínek a programu věnovala porota ještě před výpísáním soutěže tři schůze. Jednání poroty, která mimo návštěvy jednotlivých členů za účelem studia projektů konala 5 plenárních schůzí, zúčastnili se všichni členové, kromě p. arch. Plečnika a inž. L. Čížka. Pan arch. Plečnik pro neodkladné práce na technice v Lublani, ačkoliv ještě 4. července došel nás od něho dopis, ve kterém slibuje (po prodloužení lhůty pro rozhodnutí poroty) přijetí a zúčastnění se práce poroty, a inž. Čížek pro nemoc. Zvoliti dodatečně náhradníky za tyto dva členy, jak bylo z některých stran žádáno, nebylo možno, jednak proto, že ani arch. Plečnik, ani inž. Čížek ze svého členství v porotě nevzdali, jednak že bylo by to v odporu se soutěžními podmínkami. Vůči zprávám v různých časopisech podotýkáme, že p. arch. Kotěra zúčastnil se práce poroty velmi horlivě a s opravdovým zájmem, jak může i br. arch. Dryák, člen poroty i člen Klubu za Starou Prahu, potvrditi. Rozhodnutí poroty o l. ceně bylo jednomyslné, bez debaty a bez výhrady. Rovněž jednomyslně doporučila porota arch. Krásného k vypracování definitivních plánů. Usnesení předsednictva o zadání vypracování definitivního projektu odpovídá tedy ustanovení soutěžních podmínek i soutěžního řádu. Poněvadž pro vypracování projektu na restauraci Michnova paláce nezbytno jest znáti dopodrobna jeho stav původní, jeho pozdější přestavování i přistavování, i pokud nalezají se snad pod omítkou sgrafitta, malby a pod., přikročeno k postavení lešení a podrobnému ohledání. Na několika místech učiněny zkoušky, a když nalezeny stopy sgrafitt a chiaroscuro, byly práce ty zastaveny a nález oznámen ihned 29. září Státnímu památkovému úřadu a 28. září p. mag. radovi Hlubinkovi, členu domácí rady Klubu za Starou Prahu, i magistrátu. Pánům z Klubu za Starou Prahu umožněn neomezený přístup do všech částí budovy kdykoliv. O provedení prací ohledacích a jich restaurací, event. konservování vyjednává se s pp. sochařem Čapkem a malířem Duchkem. (Pan Čapek již s pracemi započal.) Odkryté části sgrafitt pro zimu se zabezpečují, aby netrpěly škody, a strop s plastickou výzdobou nad sálem s loggii v I. patře, jenž byl shnilý, zrekonstruován. Za účelem bližší dohody vyhověl br. arch. Krásný pozvání Klubu za Starou Prahu a dostal se do jeho schůze, konané dne 30. srpna 1922. Definitivní projekt před jeho předložení magistrátu předložen bude informační komisí. Kromě toho pořízen sádrový model v měřítku 1:50 a budova tloučevní na místě v obrysu vytvářena. Jen tolik dovolujeme si předem poznamenati, že naprosto není v úmyslu, ani v projektu bořiti některou část paláce Michnova. Máme za to, že přáním Klubu za Starou Prahu, vysloveným v dopise z 2. prosince 1921, jest vyhověno v plné míře, ba ještě více. Zejména nelze nám tedy vytýkati jakékoliv počínání s vyloučením veřejnosti, nebo

že by bylo někdy v úmyslu zbořiti celý palác Michnův. (Viz předprojekt Krásného, Beránkův a Dryákův.) Jest vidno, že nebyly činěny žádné velké průtahy s výpisáním soutěže, ale že bylo k němu přikročeno po řádné, důkladné přípravě, bez které to dříve nebylo možno. Není nám jasno, co má být v dosavadním postupu opatčného nebo nesprávného. Podrobným prozkoumáním starého paláce, které jsme umožnili zřízením lešení vně i uvnitř, zabývají se nyní velmi důtklivě Klub za Starou Prahu i Státní památkový úřad, se kterými jsme stále ve styku. Ujišťujeme, že za každý pokyn na základě tohoto studia v zájmu restaurace paláce Michnova budeme vděční a chceme její při vypracování plánů vzít i v úvahu. V tom, co dovolili jsme si uvést, obsažena i odpověď na přiložený přepis Sdružení stavební tvorby. Doplnujeme jen tímto: Rozhodnutí o tom, že palác Michnův jest památkou té ceny, že má být zachován, dále že mají býti respektovány pohledy na palác s různých stran, jest podmínkou, která vynucuje zachování co největšího volného prostoru kolem paláce bez ohledu na to, bude-li palác sloužiti účelům Čsl. O. S. či jakýmkoliv jiným. Není tedy projekt Týrsova domu nijakou překážkou pro řešení regulace území mezi mostem Legii a Karlovým. Dá-li se budova tělocvičen vyřešiti výskově a hmotou tak, aby vyhověla ve svém prostředí, možno prokázati teprve projektem. Nechceme tvrditi, že místo Zbrojnice bylo by naprosto ideálním pro účely Čsl. O. S. Jsme však přesvědčeni, že marně pokoušel by se kdokoliv najíti místo nebo objekt vhodnější, když nepodařilo se to Čsl. O. S., která tolik času a práce za pomoci řady zkušených a věcí znalých osob a úřadů tomu věnovala. Na dalekou periferii města Čsl. O. S. samozřejmě jíti nemůže. K připsu Skupiny architektů sdělujeme: 1. Při žádné veřejné soutěži není možno zaručiti výsledek, poněvadž není žádné záruky, kdo se soutěže zúčastní. 2. Pokládáme za odvětné nijak odpovědné podezírání poroty z nedostatku objektivnosti nebo předpojatosti a pokládáme za svou povinnost jménem poroty proti podobnému nářku i proti nekvalifikovanému způsobu vyjadřování se o jednotlivých členech se vši rozhodností se ohraditi. 3. Žádání člen poroty ani v protokole, ani jinak neuváděti, že udělení i. ceny rozhodly především zřeteli dispoziční a hospodářské. 4. Výtky takového rázu, jako: „jednostrannost informací stavebního odboru, jemuž idea arch. Krásného stala se kritériem“ — „první cena byla předurčena — soutěž vypsána jen z důvodů formálních, vlastně z donucení“ necháme bez odpovědi a rovněž výtku nedostatečnosti soutěže, podepřenou takovými důvody jako ad 1—4. 5. Účet ze svého jednání skládá pravidelně a podrobně projektant i stavební odbor Čsl. O. S. kuratoru Týrsova domu, toto pak předsednictvu Čsl. O. S. a předsednictvo nejvyšší instanci, výboru Čsl. O. S., a také již složilo. (Viz podrobné zprávy ze schůzi těchto činitelů.) Shrnujeme: Československá obec sokolská jest si úplně vědoma důležitosti a významu podniku, k jehož provedení se odhodlala. Jest jejím zájmem a snahou, aby dlo bylo v každém ohledu dokonalé a jest rozhodnuta přinesti v tom ohledu každou obět a vítá každou upřímně míněnou radu a pomoc. Zejména dožaduje se rady a dobrozdání zkušených odborníků ve všech věcech důležitých a nechce rozhodovati samovolně tam, kde jednotlivci těžko by bylo převzít odpovědnost za rozhodnutí. Nemůže však přistoupiti na zřízení sboru, jenž by v jakémkoliv ohledu měl býti zvláštním dozorním orgánem nebo kurátorem projektanta, jemuž na doporučení poroty svěřeno vypracování definitivních plánů a k němuž má předsednictvo Čsl. O. S. v každém ohledu plnou důvěru. Samozřejmá

nemožnost toho projevena byla i z kruhu architektů v posledním čísle časopisu „Stavba“. (Nutno konstatovati, že nejpůvodnější návrh arch. Krásného památkových zájmů vůbec nerespektoval a na př. zastavovali celé první nádvoří. Členové Klubu, pokud se účastnili úředních porad o projektu Týrsova domu, byli do nich vysláni různými úřady, nikoli Klubem, jenž k žádné poradě nikdy přizván nebyl. Za opatný musel považovati Klub postup Čsl. O. S. z toho důvodu, že projekt arch. Krásného, o jehož úřední schválení Čsl. O. S. usilovala, byl vypracován před ukončením památkového ohledání palácového a ohrožoval v četných detailech podstatné části renaissančních a barokních dispozic, bez jejich zachrany není správná konservace palácová možná. Klubu šlo o to, aby konečný projekt byl vypracován na podkladě ukončeného výzkumu a s jeho dokonalým šetřením, nikoli schematicky, bez ohledu na daný stav.)

18. Prohlášení pražských odborných spolků v denním tisku 30. listopadu 1922. Odborné spolky zaslaly 20. října 1922 předsednictvu Čsl. O. S. podrobný přepis ve věci vybudování Týrsova domu na Malé Straně, v němž chce Česká obec sokolská získati důstojné středisko, spojené se jménem svého velikého zakladatele. Obsahem tohoto připsu bylo podrobné ocenění umělecko-historické ceny Michnovského paláce, v němž a na jehož fasádách byly hned při počátku ohledávání omitek zjištěny vzácné nálezy. Jde tu o památku významu v Praze ojedinělého, jejíž odborná ochrana vyžaduje mimořádné péče a zvláštního pochopení majitelova. Odborné spolky požádaly proto předsednictvo České obce sokolské, aby byl ze zástupců spolků sestaven poradní sbor k prozkoumání stavu paláce, po jehož bezpečném zjištění je teprve možno řešiti otázku úpravy paláce a přístavby, jež nesmí svými rozměry poškozovati ani paláce ani pohledu na Malou Stranu, v těchto místech právě velmi choulostivého. Jde o prvý případ poválečné novostavby veřejné budovy na Malé Straně, při čemž nedošlo dosud k rozhodnutí o regulaci pobřežních částí této čtvrti. Předsednictvo Čsl. O. S. tyto požadavky zamítlo a naléhá na brzké schválení svého projektu, bez ohledu na tyto zásadní požadavky. Podepsané spolky používají proto tohoto projevu k veřejnému prohlášení svého nesouhlasu s tímto postupem Čsl. O. S., varují před ukvapeným projednáváním celé otázky a žádají předsednictvo Čsl. O. S. a jejím jménem všechno členstvo sokolských jednot, aby majíce na paměti jedinečnou krásu Malé Strany a Hradčan, jež by dodržení stanoveného programu byly vážně porušeny a pokazeny, vyčkaly výsledku právě ukončené regulace Malé Strany a neváhali s ustavením poradního sboru. V tomto svém stanovisku se dovolávají podepsané spolky veřejné podpory, vyčerpávše prostředky k přesvědčení předsednictva Čsl. O. S. o vzácné ceně budovy Michnovského paláce a důležitosti jeho polohy cestou soukromou. (Úřední komise přezkoušela plány dne 12. prosince 1922, stavební povolení bylo však v užší správní komisi odhlasováno teprve dne 28. prosince. Důvodem byly vážné námitky znalců, které se jasně obrazyje v podmínkách stavebního povolení, datovaného 21. lednem 1923, č. j. III.-24354. V povolení je výslovně uvedeno, že ohradní zeď do Újezdu i do ulice Věšbřovy musí býti zachována výjma schválené znovoutvořeni kašny, a to ve stavu nezměněném. Případné nálezy sgrafitovaných omitek mají býti konservovány. Nejdůležitější byla podmínka č. 26, která požadovala, aby stavebník do šesti neděl předložil návrhy některých oprav, a to: a) půdorysné úpravy průčelí nové stavby do ulice na Újezdě podle zakreslené čáry regulační,

s přizpůsobením vikýřů formám vikýřů malostránských; b) úpravy nového vjezdu z ulice Všehrdovy, s úpravou nádvoří, podle přání Státní regulační komise; c) pohledu na severní průčelí tělocvičny, obrácené k domu číslo pop. 452-III., a s bočního pohledu, patrného ze zahrady Chotkovy a nynějších pozemků Státní uměl. galerie; d) úpravy jižní fasády tělocvičné školy a spojovacího křídla při letním cvičišti, a to hlavně pokud se týče velikých oken a střešních vikýřů, vzhledem k blízkosti byv. Michnova paláce, po případě i mansardy; e) úpravy loubí ve Všehrdově ulici, pokud by se na stěnách nenalezlo cenných sgrafit a jiné výzdoby. Mimo to podmínka č. 18 stanovila, že se veškeré vybourávání jak zdi tak i stropů musí díti opatrně, s náležitým ohledem na event. nálezy uměl.-historické a v dokonalém styku se Státním památkovým úřadem a Památkovým sborem).

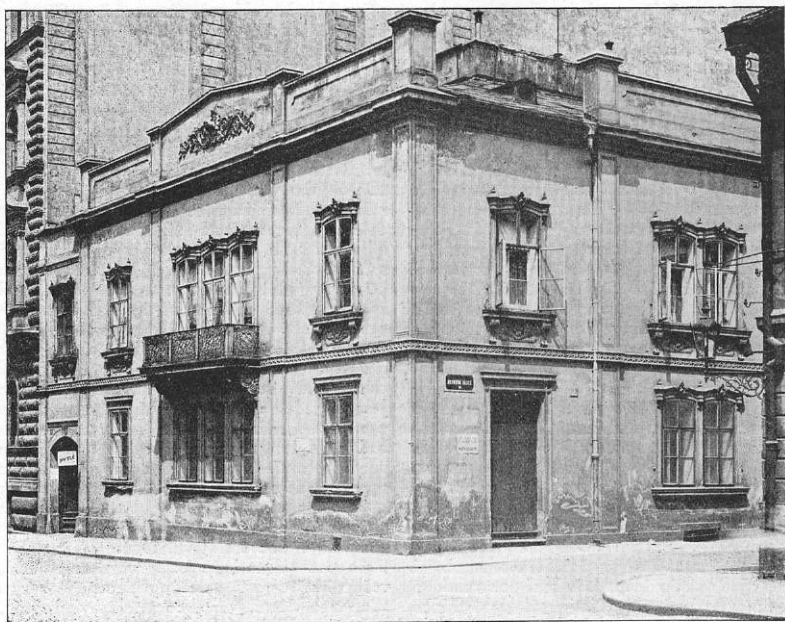
19. Dopis Klubu předsednictvu Čsl. O. S. 19. února 1923, č. j. 49. „Ač Klub za Starou Prahu podle svého programu a smýšlení svého členstva věnuje upřímný zájem každé památce, přece tento zájem jest, jak přirozeno, odstoupil dle absolutní hodnoty té které památky. Jestliže tedy řečený Klub v poslední době se zabýval zvláště horlivě osudem staré Zbrojnice, jež má býti v nejbližší době přestavěna na Tyršův dům, jest to proto, že poznal v této stavbě památku výjimečně významnou a cennou, hodnou proto také jeho výjimečné péče a starostlivosti. Tento zvláštní význam budovy byl zčásti patrný již dříve, zčásti však se projevil až při zevrubném jejím ohledání, jež, jak nutno s povděkem uznati, bylo umožněno ochotou plnou porozumění, již projevil projektant přestavby, architekt pan Fr. Krásný. Vzhledem k důležitým a pro zamýšlenou přestavbu dle našeho zdání směrodatným výsledkům tohoto ohledání budíž nám dovoleno povědět o nich několik stručných slov. Zvláštní význam staré Zbrojnice spočívá v tom, že zajímavost její stavební historie a absolutní umělecká cena jednotlivých jejích částí jest ve vzácné rovnováze. Tomu tak bývá u starých budov jen velmi zřídka. Jsou buď pozoruhodné svým stavebním vývojem, ale skýtají málo po stránce umělecké; nebo jest jejich umělecká hodnota značná, ale stavební dějiny prosté a bez historického zájmu. Budovu, která by v obojím směru zároveň předstihovala starou Zbrojnici, máme v Praze vlastně jen jednu — jest to pražský hrad. Pokud se týče stavební historie, byly zjištěny již pro renaissanční dobu neméně než čtyři stavební periody, jimiž původně dosti skromná, spíše na venkovskou tvrz upomínající stavba se poněkud rozrostla na palácovité letohrad, se širokým průčelím do předdvorí na straně Újezdu, vyzdobeným řadou štítů a chiaroscurovým fasádní malbou, a s velkým sálem a dvorem s dvoupatrovými arkádami na straně druhé. Toto postupné rozšiřování budovy v době poměrně nedlouhé činí přímo docela vzrůstu organické bytosti a bylo skutečným překvapením, kterak tento zajímavě vzrostlý renaissanční soubor se takřka vylopl zpod střízlivého povrchu z konce XVIII. století, pod nímž ho nebylo možno ani tušiti. Když palác se stal roku 1623 majetkem Michnovským, byl s počátku přestavěn bez podstatného rozšiřování v časně barokním slohu doby. Později, snad za syna prvního majitele Václava Michny, bylo budováno vskutku velkolepé zahradní křídlo, jež však zůstalo nedokončeno; asi potom, kdy upuštěno od pokračování ve stavbě, byly části již hotové dodatečně ještě upraveny způsobem, jímž jim sice zvlášť neposloužil, ale jejich původní krásy přece podstatně neporušil. Ke zjištěným čtyřem renaissančním a třem barokním stavebním periodám přistoupila ještě další, osmá, kdy v 70. letech

XVIII. století palác přestavěn, jmenovitě ve své přední části, na zbrojnici. K této nadmíru rozmanité a zajímavé stavební historii se poji, jak řečeno, vysoká umělecká hodnota jednotlivých částí stavby. Jest to především Michnovská zahradní fasáda v ušlechtilém časném baroku, pozoruhodná též tím, že byla celá provedena v mramorovém štuku, jímž jinak zdobeny jen interieury; jest to v tom směru unikum nejen české, ale, nemýlíme-li se, přímo evropské. Velmi významné jsou též oba sály v risalitu této fasády, v přízemí i v prvním patře; provedená již oprava tohoto poslednějšího dovoluje úsudek, že jeho štuková výzdoba, stejně dokonalá jako dílo umělecké i jako přesný technický výkon, patří k nejlepším, co v tom směru v Čechách máme. Avšak pro tyto skvělé dekorativní výkony nesmí býti přehlédnuto, že i vnitřek paláce jako celek jest vysoce hodnotným útvarem uměleckým a zároveň důležitým dokumentem historickým. Mníme tím souvislý organismus, jež tvoří přízemní vestibul s připojujícími se k němu dvěma přízemními sály, dále monumentální schodiště, vedoucí z dolního do horního vestibulu, z kteréhož se pak opět vstupuje do dvou sálů prvního patra. Ač většina těchto místností nemá původní výzdoby, buď že tato byla později zničena, nebo že k ní vůbec nedošlo, přece v dobře uváženém způsobu, v jakém jsou uspořádány, se uplatňuje monumentálnost vskutku velkorysá, takže jest to celek, jenž má ráz jednotné komponovaného uměleckého díla svrchovaně působivého. A v tom jest také jeho historická cena. Jest to jedna z prvních italských dispoicí tohoto rázu u nás, ne-li vůbec prvá (o tom poučí teprve podrobné badání). Z doby renaissanční se zachovaly, jak při častých pozdějších přestavbách přirozeno, jen zlomky: zbytky sgrafit, chiaroscurových maleb (při pozdějším omítání bohužel velmi poškozených) a některých podstropních malovaných výslů, z nichž jeden, v hořejším vestibulu, poměrně v dobrém stavu. O úpravě z doby Zbrojnice třeba poznamenati, že jest provedena slohem, jemuž při veškeré střízlivosti nelze upřít značné míry monumentálnosti a vkusu. Všim, co právě bylo řečeno, dáno jest stanovisko Klubu za Starou Prahu k zamýšlené přestavbě Zbrojnice na Tyršův dům. Klub projevuje naději, že Československá obec sokolská, která zčásti již provedenými, zčásti zamýšlenými opravami určitých částí stavby dala zřetelně najevo, že jest si úplně vědoma svých povinností vůči úctyhodné památce, tuto svou záslužnou šetrnost rozšíří i na všechny ostatní části, jež jí zasluhují. Jmenovitě tedy, že bude ponechána ve staré podobě fasáda do Újezda, ohradní zeď kol předdvorí, vnitřní dvůr a všechny organické celek tvořící vnitřní prostory, jak byly svrchu vypočítány, i rovněž že budou opraveny a zachovány zbytky renaissanční výzdoby. Též si dovoluje Klub upozorniti, že původní situace jest nezbytnou součástí každé památky, bez níž tato ztrácí značnou část své působivosti, což přichází v úvahu zejména při řešení okolí zadní Michnovské fasády a jejího skvělého risalitu. Klub za Starou Prahu nepochybuje, že přestavba staré Zbrojnice na Tyršův dům bude provedena tak, aby tento byl důstojný velkého jména, jež ponese, a které znamená pro sokolstvo program netoliko ušlechtilé tělovýchovný, ale také kulturní a estetický.“

Vahou vědeckých dokladů a neustále přibývajících důležitých nálezu sgrafit, chiaroscurových maleb, arkád, starých oken, říms a původních dispoicí podařilo se posléze předsednictvu Čsl. O. S. přesvědčiti o nezbytnosti, aby vše to bylo bezpodmínečně respektováno a novodobá adaptace aby byla těmto podmínkám a okolnostem přizpůsobena. Dlužno uvést, že se o to zasloužil především

nynější předseda Klubu pan dr. Vojtěch Birnbaum, profesor Karlovy university v Praze, pověřený ministerstvem školství a národní osvěty, aby provedl podrobný výzkum paláce. Od května letošního roku pracuje se již o palácové konservaci. Dlužno si přát, aby byla zevně i uvnitř

provedena v intencích správné ochrany a péče tak, jak to nyní jistě celá veřejnost od sokolstva očekává. Bude-li vytčeným podmínkám vyhověno, ministerstvo školství a národní osvěty přispěje na záchranu býv. Michnovského paláce částkou jednoho milionu Kč.

Dům čp. 1419-II., nároží ulice Bredovské a Olivovy v Praze. Stavěl A. Hellmich. Zbořeno r. 1921 a 1922.

NEJVÝZNAČNĚJŠÍ PRÁCE A. HELLMICHA ZBOŘENA.

V říjnu r. 1922 byl zbořen dům čp. 1419-II. (Olivův dům) na nároží ulice Bredovské a Olivové.* S význačnou touto stavbou mizí z pražského prostředí charakteristická stavba pražského stavitele Alexandra Hellmicha (narozeného r. 1813 v Praze, zemřelého v chudobinci v letech 70.), vystavená měšťanem pražským Aloisem Olivou r. 1859. Činnost stavitele Hellmicha v Praze spadá do mezidobí let čtyřicátých až pozdních šedesátých. Roku 1840 navrhoval plány domu čp. 829-I. pro Martina Hausknechta a od těch dob navrhl a postavil několik desítek domů v Praze, z nichž nejznámější jest dům „U města Paříže“ v Celetné ulici. Byl současníkem Josefa Krannerera, Martina Hausknechta, Jana Hegera, Josefa Kaury staršího, Josefa Peška, Jana Frenzla, Jana Brunna a působil již, když ještě starší generace, vychovaná zcela jinými zásadami uměleckými, ustupovala teprve znenáhla do pozadí (Karel Polák, Jan Zika, Jan Vítek). Dožil se pak nového obrození umění stavitelského, kdy již působili J. Zitek, Ig. Ullmann, A. Barvitiis. Současníci jeho, jichž

činnost rádi nazýváme úpadkovou, netrpěli pouze bezradností, s jakou se namáhali vytvořit přísný a nejprostší řád uličních fasád, nýbrž také osudnými předpisy stavebního řádu, jenž podlamoval individuální počínání, a poměry dobovými, kdy bylo spekulativní podnikání přehnané do nebyvalých rozměrů a kdy úplně zmizel charakteristický typ městského domu rodinného.

V této době pověřil zámožný pražský měšťan Alois Oliva stavitele A. Hellmicha vypracováním návrhu na rodinný dům v Bredovské ulici, jenž se měl, vybaven komfortem, opírat o komplex zahrad uvnitř přiléhajícího bloku. Dům byl stavěn původně jako izolovaný, při jehož jedné straně byla současně otevřena nová ulice Olivova, spojující ulici Růžovou s Bredovskou. Isolovaná jeho poloha byla roku 1862 porušena maskovaným jednoosovým přístavkem k hlavní frontě. Charakteristicky vyspělý půdorys i v hmotách vyvážené členění průčelí napovídá nám, že Hellmich byl význačným zástupcem své doby, která se nám sice jeví jako všeobecně úpadková, v níž však bude třeba rozlišovat i jednotlivé pozoruhodné snahy.

A. Kubíček.

* Plány a fotografie byly zapůjčeny z archivu stavebního referátu hl. města Prahy.

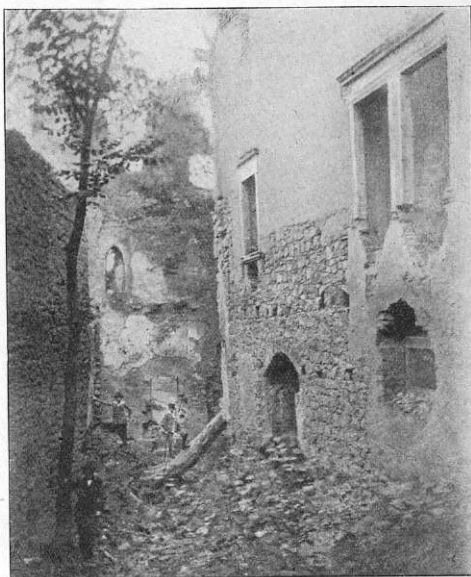
K OTÁZCE ZÁCHRANY HRADNÍCH ZŘÍCENIN NA MORAVĚ. HRAD CIMBURK.

Důležitou složkou příští ochrany památek na Moravě bude záchrana četných hradů a zřícenin, jichž smutný stav vyžaduje brzkého zakročení a řešení. Před válkou byly zříceniny hradů ponechány svému osudu, jen ve výjimečných případech bylo přikročeno k zajišťovacím pracím, jež byly prováděny nedostatečně a neodborně (Hukvaldy, Cimburk, Helfštýn), v jednom případě byla zřícenina „opravou“ těžce poškozena a pohledově zničena (Brumov u Vlárského průmysku). Doba válečná přivodila další zhoršení těchto poměrů. Zajišťovací práce

Za těchto okolností nutno vítati rozhodnutí průmyslníka Wittgensteina, majitele hradu Cimburka u Koryčan, jenž, byv upozorněn na smutný stav hradu, projevil ochotu provést konservační práce. Zajištění hradu nebude pro malou jeho rozlohu problémem zvláště obtížným. Bohatost architektonických detailů několika stavebních period poskytuje záruku účelnosti projektovaných prací. Hrad byl založen asi r. 1320 Bernardem z Cimburka. Z doby založení pochází kulatá věž s gotickým portálem a hlavní zdi hradního paláce. Hlásná věž je

Hrad Cimburk na Moravě. Věž.

Hrad Cimburk na Moravě. Zeď hradního paláce, která se zřítla r. 1916. Podchycením pilíře mezi sruženými renaissančními okny mohlo být katastrofě zabráněno. V pozadí gotické dveře, jichž ostění a špaleta hrozí sesutím.

byly zastaveny, a kde byly po válce obnoveny, ději se v rozměrech skrovných (Helfštýn, Hukvaldy). Majitelé ve většině případů nejsou ochotni záchranu svým nákladem provést, místní činitelé, kteří by tu mohli mnoho vykonati, nestojí na výši doby, nechápou účelnosti tohoto počínání. Bude třeba výchovy v tomto směru, a to nejen širších vrstev lidových, nýbrž také inteligence.

Kde se vyskytne několik nadšenců, nedostatek iniciativy a organizačních schopností zmaří nebo oddálí uskutečnění projektovaného úkolu (Boskovice). Zříceniny, ponechané bez dozoru, jsou poškozovány návštěvníky, nebo dokonce ohrožovány hlídačem (jako na Hukvaldech, kde hlídač prokopává zříceninu a nálezy, na př. kachle, mince a pod., prodává). Na hradech, jež byly ponechány svému osudu, rozkladný proces postupuje zrychleným tempem a ohrožuje jejich bytí. Mezi nimi jsou mnohé, které vynikají velikou cenou historickou i uměleckou.

opevňena systémem okrouhlých bašt. Hradní palác, stojící na skále, je obehán hradbami a mohutným opevněním spojen s věží. Hradby, jichž většina je zachována, jsou na důležitých bodech rovněž zpevněny baštami. Brána, která vedla do vnitřního hradu, byla střezena kulatou věží, jejíž horní část byla snesena až do výše hradebních zdí. V XVI. stol., asi za panství pánů z Víckova, byl hrad přestavěn v renaissančním slohu. Hlavní obvodní zdi dvoupatrového paláce byly ponechány, jen vnitřní dispozice pozměněna. Z této přestavby je zachována hlavní brána, několik oken ve starém zdivu hradním a přístavek u věže pro vřetenové schodiště. Hlavní zeď, obrácená fasádou do nádvoří, s četnými renaissančními sruženými okny s erby v návojevých římsách se zřítla roku 1916.

V posledních letech pokračuje zkáza hradu velice rychle. V místnostech hradních rostou mohutné stromy,

jichž kořeny ničí klenby sklepení, zatížené spoustami suti, jmenovitě materiálem nedávno zřícené renaissanční zdi. Ostění a části špalet okenních se uvolňují (zvláště u gotických dveří ze začátku XIV. stol.). Úkolem příští konservace bude odstranění škodlivé vegetace, odstranění suti, podchycení ostění a špalet oken a dveří, zajištění povrchu zdí, v jednom případě též zajištění nároží hradního paláce.

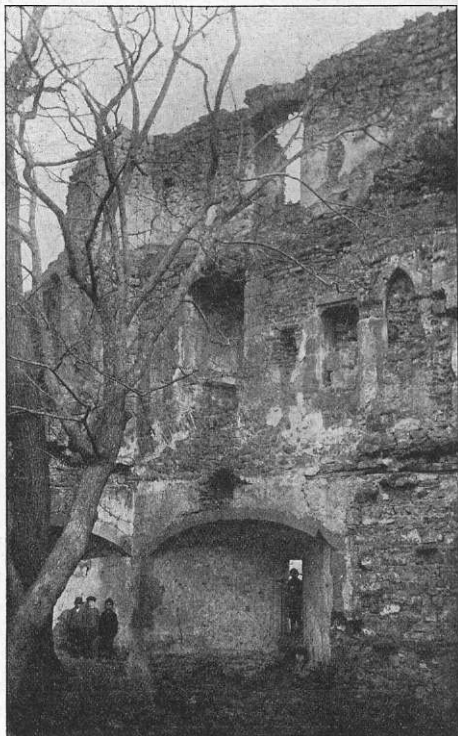
Jest žádoucí, aby Státní památkový úřad v Brně

po dohodě s majitelem co nejdříve přistoupil ke konservaci. Stav zdi budí obavu, že se stane to, co se stalo před šesti lety: že uvolněním ostění a okenních špalet se zřítí zachované dosud dvoupatrové zdi hradního paláce. Projektovaná konservace, jež zasluhuje podpory také v kruzích turistických, zachránila by tento hrad, z něhož pocházela a podle něhož se psala moravská větev rodu pánů z Cimburka, opět na dlouhou dobu.

Karel Svoboda.

Hrad Cimburk na Moravě. Pohled na palác od jihovýchodu r. 1919. Před desítkletím byla tu zachována dvě okna úplně a třetí zčásti. Nyní je po zřícení zdí ohrožen i dnešní stav.

Hrad Cimburk na Moravě. Pohled do zřícenin hradního paláce r. 1919. Dnes po vypadnutí ostění a části špaletu renaissančního okna v přízemí zeje ve zdivu ohromný otvor, jenž ohrožuje stabilitu zdí.

Z DĚJIN DOMŮ ČP. 382, 381, 380, 379, 378/I. AŽ DO ZBOŘENÍ BRÁNY NA MŮSTKU.

(Dokončení.)

Čp. 379. — Dům v těch místech „na mostě“ patřil před rokem 1458 barvíři Petrovi, od něhož koupili jej toho roku Václav, řečený Kytka, a manželka jeho Kateřina za 30 kop gr.¹⁷⁶ Po třech letech prodal Václav Kytka dům ten Petrovi, toulari, a manželce jeho Anně za 38 kop gr.¹⁷⁷ Petr odkázal dům r. 1483 své manželce

Anně,¹⁷⁸ která pak vzdala jej r. 1498 a znovu r. 1502 — pro případ smrti — krejčímu Janu Tatkovi a Janu Žákovi, „věříc jim nade všechny jiné lidi, že oni s tím statkem tak učiní vedle vůle její“.¹⁷⁹ Petr a Anna rozšířili patrně dům ten, neboť r. 1504 prodali jej Jan Tatek a Jan Žák Václavovi Cholupickému z Cholupic a manželce jeho

¹⁷⁶ Rkp. č. 2105, 94. — ¹⁷⁷ Tamtéž, 148'. — ¹⁷⁸ Rkp. č. 2119,

V 12. — ¹⁷⁹ Rkp. č. 2107, 153' a 216'.

Alžbětě za 150 kop gr.¹⁸⁰ Avšak Václav Cholutický nezaplátí celé částky a zadlužil se tak, že dům ten prodal připovědnicí Jan Pytlík a Zikmund Holec r. 1509 postříhati Řehořovi a manželce jeho Kateřině za 115 kop gr.¹⁸¹ Řehoř, nazvaný později „kramář“ a pak z „Vodolic“, držel v době potomní mimo tento dům ještě dva domy na příkopích hned vedle domu nárožního, s kterým sousedil tudíž s obou stran; s majitelem domu nárožního Václavem, kramářem, měl často spory, hlavně o stavení.¹⁸²

V tytulaři M. Brikiho z Licka z r. 1534 čteme jméno Řehoře z Vodolic a na Mostiku v seznamu osob stavu rytířského; od r. 1534 do r. 1537 byl Řehoř konšelem Starého města pražského.¹⁸³ Řehoř z Vodolic měl dva syny — Václava a Jana — které v kšaftu svém vydědil pro neposlušnost; odkázal pak r. 1537 všechen statek svůj manželce své Kateřině z Vostrova,¹⁸⁴ jež jej potom r. 1549 vzdala dceři Elišce z Vodolic a jejímu manželovi Janu Řeháčkovi z Květnice.¹⁸⁵ Po smrti Kateřině zahájili r. 1550 dcera Jana z Vodolic a poručníci dvou nezletilých siroteků po též Janovi spor o pozůstalost její.¹⁸⁶ Tvrdíce, že statek, „který zůstal po někdy Řehořovi z Vodolic, byl svěřený Kateřině z Vostrova, a to na ten konec, aby toho všeho statku dochovala Janovi a Václavovi, synům svým a jeho; a tito sirotci po Janovi z Vodolic pozůstali, že jsou vnukové nebožtíka Řehoře, protož praví se k tomu statku ke všemu tak po Řehořovi zůstalému jakožto vnukové a po Janovi z Vodolic, otci svém, dědicové právo a spravedlnost mítí lepší nežli on pan Jan Řeháček z Květnice ani Eliška z Vodolic“. Avšak žalovaní manželé dokázali své právo; proto pan purkmistr a páni staroměstští nálezem svým odpor zamítli. Žalobci odvolali se k apelační komoře, jež však potvrdila r. 1551 nálež staroměstské rady.

Jan Řeháček z Květnice účastnil se veřejného života své doby; r. 1542 dosazen byl do rady Starého města pražského, a právě tak i roku příštího, byl tudíž konšelem od r. 1542 do r. 1545.¹⁸⁷ Na sněmu r. 1544 zvolen byl za berníka ze stavu městského a zemským berníkem byl i r. 1545 a 1546.¹⁸⁸ Když r. 1547 stála města pražská v čele odboje proti Ferdinandovi I., byl Jan Řeháček z Květnice poslán Pražany a zřízenými osobami od stavů království Českého spolu s jinými dvěma vyslanci k vrchnímu veliteli povstalecké vojska Kašpara Pflugovi z Rabštejna.¹⁸⁹ Po nezdaru revolučního pokusu toho nestihl Řeháčka žádný trest, ba dokonce byl hned 8. října osudného roku toho při obnovení rad v městech pražských dosazen za konšela Starého města.¹⁹⁰ Na sněmu konaném r. 1549 zvolen byl Jan Řeháček z Květnice za člena komise, jež se měla raditi o nový řád o čeledi, řemeslníci a mimo jiné též o zavedení jednotné míry

a váhy.¹⁹¹ Roku 1552 byl přijat na sněmu do stavu rytířského.¹⁹²

Dům „na mostku“ koupila r. 1551 od Řeháčka jeho sousedka kramářka Zuzana za 400 kop gr.,¹⁹³ avšak když nezaplátla celé ceny tržové, prodal Řeháček dům ten r. 1557 Ondřeji Syrovému z Dalkovic, jenž mu doplatil 175 kop gr.¹⁹⁴ Od Ondřeje Syrového koupili dům r. 1562 šmejdí Martin Hopuše a manželka jeho Mandalena za 325 kop gr.¹⁹⁵ Roku 1570 soudil se Martin se ševcem Šimonem Maršálkem o dvoreček „aneb smetiště“, jež držel Maršálek a jež prý od mnoha let patřilo k domu teď Martinovu. Avšak Maršálek se bránil, že Tomáš Maršálek koupil dům na příkopích od p. Řeháčka i s tímto místem. Páni úředníci přisoudili místo Martinovi, rada městská však na odvolání Maršálkovo Maršálkovi.¹⁹⁶ Martin Hopuše odkázal r. 1602 všechen statek svůj své druhé manželce Markétě, prohlašuje, že nezdrný syn jeho Václav svůj podíl už promarnil.¹⁹⁷ Markéta provdala se po smrti Martinově za Lorence Wencla, jenž vzdal ji r. 1615 všechen statek svůj, načež i ona jemu vzdala navzájem tento statek a k tomu vlastní dům, zděděný po prvním manželovi; dům se tu poprvé nazývá „u zlatých slov“.¹⁹⁸ Roku 1628 prodal Lorenc Wencel dům ten svým plnomocníkem Filipovi Šulcovi a manželce jeho Marii za 800 kop míšeň.¹⁹⁹ Po smrti Filipa Škultěta, jinak Šulce, prodali r. 1661 dědici jeho dům „u zlatých slov“ manželům Janu a Dorotě Kyblerovým za 700 zl.²⁰⁰ Jan Gübler (Kybler, Gebler, Keller, Koller) ustanovil r. 1669 za své dědice svou manželku Dorotu a děti své Kašpara a Annu.²⁰¹ Dorota provdala se znovu za Václava Vojtěcha Málka; po smrti její ujal dům podle narovnání mezi vdovcem a dětmi zeměděle Doroty z prvního i druhého manželství vdovec Václav Vojtěch Málek.²⁰² Od Málka koupili dům r. 1678 manželé Martin a Ludmila Schustrovi za 800 zl. rýn. a 15 zl. klíčného.²⁰³ Martin Schuster prodal dům po šesti letech zlatníkovi Filipu Pergoldtovi a manželce jeho Lidmle za 620 zl. rýn. a 10 zl. klíčného.²⁰⁴ Po smrti Filipa Pergoldta připadl dům jeho r. 1701 podle narovnání mezi vdovou Lidmilou a synem Václavem, rovněž zlatníkem, Václavovi.²⁰⁵ Václav Pergoldt zemřel r. 1749; dědicové jeho prodali dům r. 1754 voskaři Františku Bartošovskému a manželce jeho Maxmilianě Anně za 1700 zl.²⁰⁶ Roku 1770 stal se František Bartošovský universálním dědicem své manželky Maxmiliany;²⁰⁷ r. 1783 odkázal všechen statek svůj své druhé manželce Marii Anně, určuje však veliké legáty svým příbuzným i známým, dále pak vlašské nemocnici (2000 zl.), sirotčinci (1000 zl.), svým tovaryšům, služebným, Františkánům u P. M. Sněžné, Hybernům a j.²⁰⁸ Vdova Bartošovská provdala se znovu za Ledvínku z Adlersfeldu; dům pak prodala r. 1802 manželům Mi-

¹⁸⁰ Tamtéž, 248. — ¹⁸¹ Rkp. č. 2108, 45. — ¹⁸² Rkp. č. 1130, 93 a 145; rkp. č. 2134, 276; rkp. č. 2153, 408; 409; rkp. č. 2155, 3. — ¹⁸³ Tomek: Dějepis města Prahy, díl XI., str. 416. — ¹⁸⁴ Rkp. č. 2142, R. 19. — ¹⁸⁵ Rkp. č. 2117, 185. — ¹⁸⁶ Rkp. č. 2129, 238. — ¹⁸⁷ Tomek l. c., XI., str. 416, 417. — ¹⁸⁸ Sněmy české, díl I., str. 584, 591, 599, 616; díl II., str. 25. — ¹⁸⁹ Sixta z Ottersdorfu, Knihy památné (vyd. Teige), díl I., str. 157, 193. — Tomek l. c., XI., str. 338. — ¹⁹⁰ Sixta z Ottersdorfu, I. c., díl II., str. 226. — ¹⁹¹ Sněmy české, díl II., str. 571. — Tomek l. c., díl XII., str. 14. — ¹⁹² Rybicka: O erbovních rodinách Řeháčků z Květnice a Velíků ze Šonova. (P. A. IV., str. 93). — Rybicka udává, že Jan Řeháček byl povýšen do stavu rytířského králem Ferdinandem I. již v prvních letech jeho království; v Ottově Slovniku naučeném (díl XXI., str. 417) čteme, že se tak stalo r. 1522, u Schimona však (Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien, str. 142), že r. 1544; v knize Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen (str. 484) se tvrdí, že Jan Řeháček z Květnice uveden jest v tytulaři M. Brikiho z Licka) z r. 1534 mezi osobami stavu rytířského; avšak to jest omyl, v tytulaři nenalézáme vůbec jména Jana Řeháčka. Omyl jest patrně převzat z Diadochu Paprockého kn. III., str. 369—393; jest

pravděpodobně, že Paprocký vložil do své práce tytulař M. Brikiho ve vlastní úpravě i s jmeny, jež byla do vytiska, jehož Paprocký užil, později vepsána. (V tytulaři jsou uvedeny jednotlivé osoby v abecedním pořádku podle křestních jmen, Paprocký upravuje seznam podle rodových jmen, a mimo to rozděluje podle rodů, po nichž již nenalezl žádné stopy, resp. žádných zpráv — Paprocký vydal Diadochus r. 1602 — a podle rodů dosud žijících.) Zprávy o domě Řeháčkovském (čp. 932/1 na Staroměstském náměstí) a v nich ovšem zprávy o Janu Řeháčkovi, o jeho otci Brkém Řeháčkovi (Řeháčkovi), o sporech o pozůstalost po Janu Ř. obsažené jsou v Teigových Základních mistopisu Pražského, oddíl I., str. 299 a n.; též při domě 933/1 v též oddílu Teigovy knihy, na str. 276 a n. — ¹⁹³ Rkp. č. 2117, 252. — ¹⁹⁴ Tamtéž, 401. — ¹⁹⁵ Rkp. č. 2118, 39. — ¹⁹⁶ Rkp. č. 473, 52. — ¹⁹⁷ Rkp. č. 2113, 245. — ¹⁹⁸ Rkp. č. 2114, 174. — ¹⁹⁹ Tamtéž, 490. — ²⁰⁰ Rkp. č. 2116, 13. — ²⁰¹ Rkp. č. 2265, 327. — ²⁰² Rkp. č. 2260, 94. — ²⁰³ Rkp. č. 4109, 268. — ²⁰⁴ Rkp. č. 4109, 396. — ²⁰⁵ Rkp. č. 3603, 18. — ²⁰⁶ Rkp. č. 4117, 3; rkp. č. 4118, 49; rkp. č. 4123, 78. — ²⁰⁷ Rkp. č. 4123, 90. — ²⁰⁸ Rkp. č. 3752, 351.

chalovi a Kateřině Kratochvilovým za 7000 zl.²⁰⁹ Kateřina Kratochvilová postoupila však r. 1809 svojí polovici domu svému manželovi Michalovi,²¹⁰ který pak po smrti její postoupil r. 1819 celý dům „z otcovské lásky a na výslovné přání nebožky manželky své“ svému synu Františkovi v ceně 10.000 zl. vid.²¹¹ Roku 1838 prodal František Kratochvil dům ten opět svému otci Michalovi Kratochvilovi za 5217 zl. 34 kr. konv. m.²¹² Od Michala Kratochvila koupil dům r. 1844 za 14.000 zl. konv. m. velkoobchodník Karel A. Fiedler,²¹³ jemuž patřil již od r. 1842 sousední dům, čp. 380/1; při přestavbě tohoto domu r. 1850 přestavěl patrně i dům čp. 379.

Čp. 378. Na místě tohoto domu zjišťujeme v minulosti domy dva. První z nich, blíže k domu čp. 379, o němž jsme právě pojednali, prodali r. 1464 poručníci sirotků po Valentínovi Herinkovi za 45 kop. gr. Klimentovi, trublři, a manželce jeho Anně.²¹⁴ Od nich koupili dům r. 1470 Petr z Meziříčí a manželka jeho Anna za 73 kopy gr.²¹⁵ Po Petrovi, kramáři, zdědila dům jeho dcera Marta, která jej odkázala r. 1495 svému manželovi Václavovi z Hostomic, kramáři.²¹⁶ Václav odkázal r. 1519 všechen statek svůj druhé manželce Dorotě.²¹⁷ Podle smlouvy z r. 1542 uzavřené mezi Dorotou, dcerami jejími Annou a Zuzanou i synem Zikmundem o statek pozůstalý po Václavovi, manželu Dorotě, ujali dům Zuzana a manžel její Wolf, a to v ceně 400 kop gr., v níž vdova jej ocenila.²¹⁸ Podle kšaftu Wolfa Horníka z r. 1543 přešel všechen statek jeho i s domem na vdovu Zuzanu a po smrti její na dceru Dorotu.²¹⁹ Tato Dorota odkázala pak r. 1555 dům zase babě své Dorotě,²²⁰ která jej však téhož roku vzdala Janovi Chotounskému z Chotouně, král. písaři důchodnímu na Kostelci, a manželce jeho Anně, vlastní dceři své.²²¹ Jan Chotounský prodal dům hned r. 1556 Janu Votýpkovi a manželce jeho Dorotě za 450 kop gr.; při této smlouvě vzdala se pani Dorota kramu a bytu, které si vyhradila v domě tom r. 1542.²²² Z nového určení polohy domu, jež čteme po prvé r. 1556, „na rohu na mostku“, poznamenáváme, že v době, kdy drželi dům Petr a po něm rod jeho a mezi r. 1495–1556, rozšířen byl dům tak, že se stal nárožním; ostatně je to patrné i ze vzrůstu ceny ze 73 kop gr. na 400 kop. Po smrti Jana Votýpky koupil r. 1563 dům ten od pozůstalých dětí Votýpkových Kryštof Betengel (z Najenperka a na Boruhrádku) za 562 1/4 kopy gr.²²³ Téhož dne, kdy dům koupil, byl přijat Kryštof Betengel za měšťana Starého města pražského.²²⁴ r. 1594 byl při obnovování rady ve Starém městě dosazen za radního Starého města a při novém obnovování po 5 letech r. 1599 byl znovu dosazen;²²⁵ r. 1602 není ho v seznamu pánů posazených do rady Starého města, zato však je mezi nimi bratr jeho Eustach Betengel. — Roku 1572 nabyl Kryštof Betengel také sousedního domu, zvaného „Zbytkovský“;²²⁶ od té doby zůstávají oba domy sloučený.

O domku, na jehož místě stál později dům „Zbytkovský“, dovidáme se nejprve ze zpráv v trzích domu sousedního r. 1464 a r. 1470,²²⁷ v těch letech jmenován je jako majitel jeho Prokop, apatekář. Roku 1529 koupil domek ten manžel Řehoř, kramář z mostku, a Kateřina, kteří drželi sousední dům na příkopích, za 65 kop gr. od Kláry, Prokopovy vdovy.²²⁸ Že Řehoř měl již patrně při trhu tom v úmyslu přestavěti kupovaný domek,

jest patrné z podmínek trhových. Klára vyhrazuje si byt v domě prodávaném; avšak kdyby chtěl Řehoř tyž dům, od ní koupení, stavěti, májí dáti byt ve svém domě sousedním do smrti. Ale r. 1532 upustila Klára od bytu vyhrazeného do smrti a Řehoř ji za to vyplatil 5 kop gr.

Že Řehoř tento domek r. 1535 anebo krátce předtím rokem přestavěl, víme ze sporu jeho, jež měl se soudem svým, kramářem Václavem, majitelem nárožního domu na mostku. Řehoř pohnal r. 1535 Václava před soud pánů staroměstských pro nářek cti;²²⁹ a vinil ho z toho, „kterak času předešlého, když s ním v při o stavení byl domu na příkopě, v tom že jest učinil žalobu důtklivou a nesousedskou maje pro stavení žalovati, v těchto artykulích jeho obviniv, na poctivosti řeči svou jemu jest sáhl. Předkem, že jest bez povolení panského ten domek dal stavěti; druhé, že by měl baštu stavěti k posilnění nepřátelův; třetí, že by klenotu poctivému města tohoto, věží v rýchtě, na škodu to stavení činil.“ Řehoř dokazoval, že není ani jedním z těchto artykulův viněn. „To, což jest stavěl, s povolením panským k poctivosti městu jest činil... Aby měl jakou baštu strojiti, netoliko aby ji svým nákladem měl dáti stavěti, ale na to jest nikdy nemyslel. Neb i z toho, jestliže by se čeho dopustil a stavěl na škodu ko městu tomuto, nevynímal se a nevynímá, aby trestán býti neměl. Což se pak věže v rýchtě dotýče, na to jest vodil i místra Benedikta,²³⁰ kterýž jest toho zprávu dal, že to jeho stavení na škodu, tak jakž jmenuji, slavnému klenotu, tý věží nic není. A zato žádal, poněvadž jsa radní jeden a v tom nařčen od Václava, kterýmž ho chtěl v plášť obléci, kterýž mu se netrefí, a i v trestání se podrobil, aby on Václav pro své předsevzti trestán byl, neprokáže-li toho.“ — Václav se hájil, že „jest on na p. Řehoře žádné žaloby nečinil a ani jeho čím nařikal; než z povinnosti té jest to učinil, kterouž p. purkmistru a pánům se jest zavázal, kdyby věděl, co škodného městu, aby takovou věc oznámil“. Ale Řehoř odpovíral tomu: „Poněvadž tomu neodpírá, ale k tomu se zná, což jest naň požalováno, než toliko tím se zastírá, že by z povinnosti to učinil a na pány to vznesl. I kdyby byl to učinil, když jest grunt zakládal, mohla by mu ta výmluva snad něco prospěšna býti. Ale když jest on to již prve Řehoř na pány vznesl, načež jsou i vejchoze činiti ráčili, a již majic makovici postaviti, teprve se s ním v soud dal. A jest mi ho Václava líto, že mu zaneprázdnění a starost činím, neb tím žádný vinější není než p. Dorota, manželka jeho, v tom žádající — jakožto jeden z rady — na poctivosti své opatření.“ Václav doplňoval ještě svou stížnost právě, že mu Řehoř stavením čtyři okna zastínil a světlo mu odňal.

Pan purkmistr a páni našli pak, „že ta slova, pro něž Řehoř Václava žaloval, za nářek cti podle práva počtena nejsou, a že proto jeho cti a dobré pověsti ke škodě nejsou a býti nemají. „Ale poněvadž přes uložení rady předešlé Řehoř dilo jest vyzdíval a toho nezanechal, pokudž by o tom dalšího rozkázání tehdyž od pánů neměl, povinen jest to opatřiti a světlo pustiti tak, aby on Václav neměl proč nářikati, a to do čtyř neděl.“

Tento spor Řehořův se sousedem jeho Václavem je i jinak velmi zajímavý než jen pro dějiny domu. Dovi-
č. 2105, 202 a 294. — ²²⁸ Rkp. č. 2152, D 18. — ²²⁹ Rkp. č. 1130, 93. — ²³⁰ Byl to snad Benec Ried, stavitel paláce na bradě pražské, zvaný také Benedikt z Louh, nebo spíše Benedikt Vlach; Benec Ried zemřel r. 1534 (Winter: Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století, str. 530.). Benedikt Vlach r. 1532 nebo krátce před tím rokem (Winter: Řemeslnictvo a živnost XVI. věku v Čechách, str. 70).

²⁰⁹ Rkp. č. 4138, 89. — ²¹⁰ Rkp. č. 4143, 399. — ²¹¹ Rkp. č. 4150, 45. — ²¹² Rkp. č. 4162, 400. — ²¹³ Rkp. č. 4168, 310. — ²¹⁴ Rkp. č. 2105, 202. — ²¹⁵ Tamtéž, 294. — ²¹⁶ Rkp. č. 2107, 96. — ²¹⁷ Rkp. č. 2142, A 16. — ²¹⁸ Rkp. č. 2134, 407. — ²¹⁹ Rkp. č. 2142, W 12. — ²²⁰ Tamtéž, C 9. — ²²¹ Rkp. č. 2117, 330. — ²²² Tamtéž, 350. — ²²³ Rkp. č. 2118, 56. — ²²⁴ Rkp. č. 535, 41. — ²²⁵ Rkp. č. 69. — ²²⁶ Rkp. č. 2118, 10. — ²²⁷ Rkp.

dáme se v průběhu jeho, že ve staré rychtě byla ještě r. 1535 věž, pro jejíž existenci máme ovšem doklady již ze starší doby, nejstarší z r. 1430,²⁸¹ zároveň poznáváme, že byla věž ta u veliké významnosti, jest nazývána „pocitivým klenotem“, „vzácným klenotem“ Starého města. Vzpomeneme-li si, že bylo tomu nedávno, co král Ferdinand I. ukončil spory, jež vznikly po rozloučení spojení Starého a Nového města pražského r. 1528 o zdi a brány, výpovědi svou — uplynulou od výpovědi té teprve 11 měsíců — chápeme, že se ještě neuklidnilo zcela ono pobouření, vleklym sporem vzniklé. Václav patrně toho využívá, aby očernil svého souseda, jenž mu zastínil čtyři okna, obviněním, že by domu jeho mohli použítí nepřátelé jako bašty a že by odtud mohli ohrožovati věž v rychtě.

Spor ten osvětluje velmi názorně také poměry, jaké panovaly často mezi sousedy. A pro sousedský poměr Řehoře z Vodolic a Václava máme další doklad hned z roku příštího 1536; po půl letě stojí Řehoř opět před pány a žaluje na Václava i Dorotu, manželku jeho.²⁸² Žaluje hlavně na Dorotu, že ve středu před sv. Václavem uvedla na potup a nebezpečnoství jeho lidi nějaké do domu svého a ponoukala je proti Řehořovi; a mimo to, že mluvila na lehkost a ubližují jeho, Řehoře, poctivosti mezi lidmi. Proti Václavovi mluvil Řehoř toliko jedno, že v pátek před sv. Martinem učinil pokřik proti němu. Dorota žádala, „aby páni toho tak k sobě přijímali neráčili, aby koho ona do domu svého měla na něho přijímati.“ Přišli prý k ní „dobří někteří lidé“ na víno, opozdili se a žádali ji za nocleh, jehož jim poskytl. A když jsou šli spát, uhlídali jsou díru tu prolámanou, a ptali se, co to jest. A ona pověděla. A oni to uslyševše, mluvili jsou, co jsou chtěli; ale ona jest jim toho neporučila, ani jich za to žádala.“ Václav se přiznával, že učinil nějaký povyk, ale ne proti Řehořovi. „Než že tak bylo, když některou chvíli v svém trápení vstal v noci a ven z komory vyšel, tehdy z nepaměti uhlédal jest tou dírou a skrze ni světlo. I vzkrík jsem na zrádce, domnívaje se, že hoří a že někdo zapálil.“

A zase pan purkmistr a páni výpověděli: že „Dorota od sebe, aby co proti panu Řehořovi řeči i skutkem mimo právo brala, tomu jest odepřela; což se pak Václava dotýče, ten se k tomu týž zná, že z nedostatku věku svého učinil jest nějaký povyk, ale tím že jest nic nemínil na něho, na Řehoře.“ Pročež tedy „páni sami od sebe ohrazují poctivost páně Řehořovu, neb nic tu nenacházejí, co by mělo jeho cti a dobré pověsti ublížiti a jemu jaká se ujma státi.“ — Snad díru tu, o níž se ve sporu tom mluví, prolomil Řehoř, aby pustil Václavovi světlo, jak mu výpověď pánů před tím nařídila.

V následující době svedl dům ten osud ostatních dvou domů Řehoře z Vodolic, jak o tom mluveno bylo při domě na Můstku (čp. 379); po smrti Řehořově zdědila

jej manželka Řehořova Kateřina z Vostrova, která jej vzdala s ostatním statkem svým r. 1549 své dečce Elišce z Vodolic a manželovi jejímu Janu Řeháčkovi z Květnice.²⁸³ Jan Řeháček prodal oba domy na příkopích r. 1551 Václavovi Rytíři a manželce jeho Saloméně za 350 kop. gr.²⁸⁴ Avšak Václav Rytíř dlouho domu nedržel, zaplatil pouze 160 kop. gr.; již r. 1554 zmocněn byl pan Jan Řeháček obou domů pro gruntovní peníze zadržal.²⁸⁵ Pan Řeháček prodal domy znovu; dům vedle nárožního domu koupil r. 1558 Matouš Zbytek za 90 kop. gr.²⁸⁶ Matouš patrně dům znamenitě rozšířil a zvětšil, jak patrně z trhové ceny, za dům ten po smrti jeho zaplacen. Když r. 1567 zemřel, požádal bratr jeho Jan Zbytek — domnívaje se asi, že sám jest dědicem — radu městskou, aby vyslány byly dvě osoby přísedné k hledání kšaftu. I stalo se; kšaft byl nalezen ve sklepě v železné truhle, kdež byl uložen na vrchu klenotův a koflíků. Avšak Jan Zbytek byl velmi zklaman, když kšaft byl v radě otevřen a přečten; byl ustanoven jen za jednoho ze 3 poručníků nad prováděním posledního pořízení a obmyslen legátem 200 kop. miš.²⁸⁷ Avšak všechen statek svůj odkázal Matouš Zbytek panu purkmistrovi a radě Starého města, aby jej — grundy, dům, svršky, nábytek, dluhy i vše ostatní — zpeněžili; stržené peníze měly být uloženy na radnici, a pan purkmistr a rada měli z nich poskytovat půjčky, a to vždy takové osobě ze všech tří měst pražských, která by si chtěla založiti živnost a o niž by bylo „patrné, že opilec a marnotrápce není a Pána Boha se bojí, i svého hledí,“ a jež žádá o založení; půjčován měl být peníz 1—20 kop. miš., avšak jedné osobě ne více, aby větší počet lidí mohl být podělen, „a to bez všelijakých úrokův a úplatků;“ kdož by nemohl splatiti po roce půjčku celou, tomu měly být povoleny lhůty v poměru k výši zá-půjčky, „tak, aby vždycky ty peníze potřebným lidem ku pohodlí a k živnosti byly propůjčovány, a od jedněch aby se braly a druhým propůjčovány;“ kdo by půjčku splatil a byl později potřeben znovu půjčky, tomu mohla se dáti, „zvlášť kdyby svého hleděl a bez fortelův první půjčce dosti učil.“ Mimo to projevil Matouš ještě vůli svou, „aby hned po jeho smrti mezi chudé lidi, budete ti sousedé nebo podruzi, kteří by Pána Boha se báli a práci svou se živili, o nichž by dobré svědectví od jiných sousedův jich vydáno bylo, 200 kop. miš. rozděleno bylo. Avšak aby žádnému z týchž 200 k. m. více nebylo nad 10 k. m. dáno.“ — Kšaft Matoušův potvrdila rada městská přes odpor Jana Zbytka; Jan se odvolal k apelační komisi, avšak ta potvrdila r. 1563 výpověď rady. Podle kšaftu prodal purkmistr a rada Starého města Zbytkovský dům za 325 Rop. gr. Jiříkovi Benátskému a manželce jeho Alžbětě.²⁸⁸ Leč Jiřík Benátský zaplatil do r. 1572 na trhovou cenu jen 125 kop., a tu vzdal téhož roku 1572 dům Kryštofovi Betenglovi a manželce jeho Evě, kteří řádně; když byl M. Pavel dosazen za konšela a přestal proto spravovati peníze Zbytkovské, neodvedl novým správcům ani register ani peněz, ježto chtěl hospodářství své s penězi nadátními dodatečně v pořádek uvést. Ale neučinil tak ani do smrti své. Teprve r. 1594 zvláštní komise rady staroměstské zjišťovala pravý stav věci, a vydala novou instrukci k správě peněz Zbytkovských, aby bylo zmoženo nepořádné hospodářství. (Rkp. č. 1050, f. 150.) Správce peněz Zbytkovských soudili se již předtím o peníze, jichž M. Pavel neodvedl — bylo to 407 kop. gr. a 12 gr. — a poručníkem Lidmily, sirotky p. M. Pavlovi, Janem Kristiánem z Koldína. V té pří bylo výpovědné r. 1592 pro nadaci a výpověď ta byla r. 1593 apelační komorou potvrzena. Roku 1594 zmocnění byli pro zbytek dluhu toho „správce, zřízení nad penězi jichž Matouš Zbytek, od něho kšaftem pro lidi potřebné a nutné, jakož jeho kšaft vy-měřuje, odkázány, domu nebožtíka mistra Pavla Kristiána Koldína v rynku ležícího“ (Rkp. č. 1028, 304 a rkp. č. 2113, 13.)

²⁸¹ Rkp. č. 2102, 315: turris domus iudicii; doklad z r. 1490: rkp. č. 2106, 283: domus iudiciaria cum turri. — ²⁸² Rkp. č. 1130, 145. — ²⁸³ Z obsahu vzdání toho lze poznati, jak veliký byl statek Kateřinní, zděděný po Řehořovi z Vodolic: „jeden dům na mostku, ležící mezi domy Vita Hada a Zuzany, kramářky, a jiné dva k němu připojené na příkopích ležící, tudíž dům se zahradou ve Smečkách, vinice dvě, jedna Koldářská řečená u druhé Čepívká, tři vinice se zahradou, které říkájí Peškovská, při tom i jiný statek“, „avšak z toho ze všeho sobě pozůstává 400 kop. a dva krámy, kteříž leží na mostku po levé ruce idouce ze Starého města, aby to mohla dáti kšaftem, komuž by se jí líbilo“. (Rkp. č. 2117, 185.) — ²⁸⁴ Rkp. č. 2117, 251. — ²⁸⁵ Tamtéž, 316. — ²⁸⁶ Tamtéž, 411. — ²⁸⁷ Rkp. č. 2142, FF 3. — ²⁸⁸ Rkp. č. 2118, 168. — Mezi 3 správci této nadace, ustanovenými kšaftem Matouš Zbytka, byl mimo bratra jeho též Sixt z Ottersdorfu. — Později vedl správu a všechno hospodářství nadace M. Pavel Kristián z Koldína jako kancelář Starého města. Leč hospodářství jeho nebylo po-

se zavázali tržovou cenu úplně zaplatili.²⁸⁹ Jak již bylo poznamenáno, spojil Kryštof Betengel z Najeperku a na Boruhradku dům ten s domem sousedním nárožním v dům jeden, v němž bydlil.

Roku 1600 koupili tento spojený dům bratr Kryštof Eustach Betengel z Najeperku a manželka jeho Kunigunda z Ebnperku za 1000 kop gr.²⁹⁰ Eustach Betengel byl přijat za měšťana Starého města r. 1592,²⁹¹ a o deset let později, dne 23. července 1602, byl mezi pány radními, kteří byli „posazeni do rady“.²⁹² Avšak Eustach Betengel nesetřval dlouho v tomto čestném úřadě, neboť působil mu úřad ten nesnáze; oznamuje již 13. listopadu 1603 král Rudolf II. Pražanům staroměstským:²⁹³ „Vězte, že jsme povčivému Eustachiusovi Wetenglovi z Najeperka, spoluměšťaninu vašemu, věrnému našemu milému, na jeho poníženou prosbu a pohledajice k jeho věrným službám — i také že statky své pozemské odtud od města Prahy vzdálené má, k tomu v řeči české nedostatečný jest a tak v ouřadě konšelském, jakž nás zpravuje, by nejradeji chtěl, trvati nemůže, milost učiniti a jeho z tohoto ouřadu konšelského, kterýž na něj vložen jest, propustiti a toho osvoboditi ráčili. A protož vám poroučíme, poněvadž tak od nás toho ouřadu milostivě osvobozen jest, abyste vy jeho již po tento čas v žádný jiný městský ouřad a jakoukoliv povinnost a práci nepotahovali, nýbrž se k němu ve všem podle tohoto našeho cis. poručení poslušně zachovali, jináč nečiníc.“

Věk ta jest vysoce zajímavá: 12 let před známým sněmovním usnesením o zachování jazyka českého, uznává král, že nedostatečná znalost jazyka českého jest na zavadu zdárnému zastávání úřadu konšelského.

Po Eustachovi Betenglovi²⁹⁴ zdědil dům jeho syn Kryštof ml. Betengel (Wettengel) z Najeperka. Kryštof zúčastnil se povstání stavů českých poskytováním úvěru na odbírání střeliva od města Norimberka.²⁹⁵ Po porážce stavů českých na Bílé Hoře byl proto obžalován; v záverečné zprávě o procesu hrdelem se dne 17. července 1621 byl Kryštof Betengel doporučen milosti, poněvadž v mladistvém věku svém nemohl ani pochopiti dosah svého počínání; mimo to uvedeno též jako polehčující okolnost, že mu byla způsobena zrušením a spálením statku škoda na 60.000 kop miš. Byl pak odsouzen dne 30. května 1623 všeho statku a tudíž také tři domů, jež držel po otci na Starém městě.

Zkonfiskované domy Kryštofa ml. Betengla z Najeperku byly postoupeny cis. tajemnému radovi a direktoru dvorské komory Vincenci Muschingerovi sv. p. z Gumpendorfu a na Rožmberce v odhadní ceně: nárožní (378-1.) 6425 kop miš., nový (377-1.) dnes palác Pražské úvěrní banky 11.539 k. miš., „U zlaté hvězdy“ (405-1.; dnes městská tržnice v Rytiřské ulici) 9230 kop miš. Avšak již r. 1626 byly tyto tři domy odevzdány bratru Kryštofovi Janovi Wetenglovi z Neuenbergu, jenž zůstal cisaři věrný, „na porážku jeho praetensí a summy, která se jemu statkův jeho panu otci někdy přináležejících, a již k ruce J. M. C. konfiscovaných i také prodaných, na jeho díl vydati má“ — avšak za menší taxa 18.194 kop miš.²⁹⁶ Leč již po třech letech postoupil Jan Wetengel nárožní dům nad mostkem Kryštofově manželce

Alžbětě Wetenglové z Reychevic; ta jej však prodala o 4 dny později Janu Chmelovi, řečenému Kordule, a manželce jeho Anně za 3500 kop miš.;²⁹⁷ dům se tu označuje — „řečený Wetenglovic.“ Po smrti Jana Chmela držela celý dům vdova jeho Anna Chmelová, která odkázala r. 1647 všechen statek svůj svému zeti Antonínu de Bossi, služebníkovi J. M. C.; v kšaftu poznamenává Anna Chmelová, že cis. rada nad apelací Jan Reychard Schwab tvrdí, že mu učinila připověď peněz, což však že není pravda — proto aby mu nic nebylo dávano.²⁹⁸

Od syna Antonína de Bossi téhož jména koupili dům r. 1682 svícník Václav Šud (ze Semanina) a manželka jeho za 3500 zl. rýn. a 50 zl. klíčeného.²⁹⁹ Václav Šud odkázal r. 1711 všechen statek svůj manželce Magdaleně a dětem svým; vdova Magdalena ujala se však celé pozůstalosti.³⁰⁰ Podle kšaftu Magdaleny Šudové připadlo všechno dědictví dceri její Salomeně, provdané Vorkovské z Kunderatic.³⁰¹ Magdalena vypočítává statek a uvádí v kšaftu: dům za 4500 zl., zahrada k bílení vosku za 1200 zl., dluhy za voskové dílo, co bílý a žlutý i zhotovený vosk vynáší atd. Salomena Vorkovská prodala dům (proti domu „u zl. jednorožce“) r. 1715 Tomáši Samuelovi Řeháčkovi, voskaři, za 4000 zl. a 50 zl. klíčeného.³⁰² Avšak Tomáš Řeháček zaplatil na tržovou cenu ze svého toliko 500 zl., kdežto 3550 zl. vypůjčil si od své matky Doroty Řeháčkové; proto po smrti Tomášově r. 1722 přičten byl dům jeho matce.³⁰³ Od dědiců Doroty Řeháčkové koupil dům r. 1728 voskař Antonín Řeháček za 4000 zl. a 50 zl. klíčeného.³⁰⁴ Na jmění nového majitele uvalen byl r. 1733 konkurs; dům koupili v dražbě za 5000 zl. sirotci po Karlu a Dorotě Gottliebových,³⁰⁵ prodali jej však již r. 1736 manželům Josefovi a Maximiliáně Řeháčkovým za 5676 zl.³⁰⁶ Netrvalo však ani rok a také na jmění těchto Řeháčků uvalen byl konkurs; při něm koupil dům obchodník Jan Krystián Wintzig za 5100 zl.³⁰⁷ Od Wintziga koupili r. 1742 dům „u Řeháčků“ řečený Jan Veselý a manželka jeho Dorota za 5150 zl. r. (1 zl. po 60 kr.)³⁰⁸ Pozůstalost po Janu Veselém zdědili r. 1752 z jedné třetiny vdova Dorota a ze dvou třetin nezletilý syn Tomáš.³⁰⁹ Dorota prodávala se později (potřetí) za Matěje Kellera; r. 1769 připadla pozůstalost její z poloviny manželovi Matějovi Kellerovi a z poloviny dvěma dětem z prvního manželství — Slámovým — a synu z druhého manželství, F. Jucisadovi Veselému.³¹⁰ Matěj Keller dal r. 1776 dům komisionálně odhadnouti; komise uznala, že má cenu 5600 zl. rýn., protože leží na nejlepším místě, protože se tam měšťanská živnost provozuje a protože jsou obyvatelé jeho dostatečně opatřeni nájatým bytem.³¹¹ Matěj Keller prodal r. 1789 dům „u Řeháčka“ voskaři Mikuláši Fischerovi a manželce jeho Josefě za 5100 zl.³¹² Mikuláš Fischer zbořil téměř hned po trhu dům a vystavěl nový. Dovídáme se o tom ze sporu, který měl Mikuláš Fischer se svoji sousedkou Marií Ledvinkovou z Adlersfeldu při stavbě té, a to z komisionálních protokolů z 8. a 17. května 1790.³¹³ Stavbu prováděl stavitel Zachariáš Fieger, jenž však v květnu 1790 byl nezvěstný („unsichtbar worden“), a to v době mezi 23. dubnem 1789 a 8. květnem 1790; 8. května 1790 nemohlo býti komisionální jednání dokončeno, protože se o Mikuláše Fischera pokoušely

²⁸⁹ Rkp. č. 2118, 310. — ²⁹⁰ Rkp. č. 2113, 168. — ²⁹¹ Rkp. č. 535, 251'. — ²⁹² Rkp. č. 69. — ²⁹³ Kopíř listů král. č. 111, f 282, v archivu ministerstva vnitra. — ²⁹⁴ O úřadu Kryštofa st. a Eustacha v humanistickém písemnictví, viz Truhlářovu Rukověť k písemnictví humanistickému, zvláště básnickému v Čechách a na Moravě ve století XVI.; svaz. I., str. 131. — ²⁹⁵ Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618, str. LVII., 22. — ²⁹⁶ Rko. č. 2114, 355. — Bílek, I. c., str. 24. — ²⁹⁷ Rkp. č. 2114, 402' a 403. — ²⁹⁸ Rkp. č. 2206, 202. —

²⁹⁹ Rkp. č. 4109, 336. — ³⁰⁰ Rkp. č. 3747, 114. — ³⁰¹ Tamtéž, 128'. — ³⁰² Rkp. č. 4111, 295. — ³⁰³ Rkp. č. 3608, 352. — ³⁰⁴ Rkp. č. 4113, 251. — ³⁰⁵ Rkp. č. 4114, 306. — ³⁰⁶ Tamtéž, 357. — ³⁰⁷ Rkp. 4115, 97. — ³⁰⁸ Tamtéž, 353. — ³⁰⁹ Rkp. č. 4117, 295. — Rkp. č. 4546, 228'. — ³¹⁰ Rkp. č. 4122, 295. — ³¹¹ Rkp. č. 4124, 388'. — ³¹² Rkp. č. 4128, 451. — ³¹³ Rkp. č. 4129, 247. — ³¹⁴ Tamtéž — Viz též Schmerber, Prager Baukunst um 1780, str. 28.

mdloby. Proto bylo jednání přerušeno, a Fischerovi doporučeno, aby si vzal podruhé právního zástupce k řízení. Dne 17. května bylo řízení komisionelní ukončeno smírem. Běželo tu hlavně o okna, jež byla jinak zařízení, než jak bylo v plánu, předloženém v dubnu r. 1789, naznačeno, a o komin na domě sousedním. Smírem bylo ujednáno, že Fischer opatří okna tak, aby nebylo možno vyhazovati z nich smetí a jinou nečistotu na pavlač domu sousedního, avšak komin měl zůstat i tak vysoký, jak jej Fischer, resp. stavitel jeho, o své újmě zvýšil.

Roku 1819 prodal Mikuláš Fischer svoji polovičku domu i s živností voskařskou, s nářadím, a mimo to polovičku čp. 1193-II. se zahradou za 17.000 zl. vid. m. své manželce Josefě,²⁶⁵ která však prodala dům na Městku již r. 1821 c. k. setníkovi Pavlu Saunierovi, rytíři kr. franc. ř. sv. Ludvíka, za 24.000 zl. konv. m.²⁶⁶ při tom

si však Josefa Fischerová vymínila pro sebe nebo svého syna voskáře Emanuela F. na 3 roky nájem nárožního krámu s přilehlou malou světnicí a malým sklepem domovním, spojeným se sklepem pod mostkem. Při tomto trhu vypočteny jsou všechny hasičské potřeby, jež podle předpisu při domě jsou: 6 košů, 2 sudy na vodu, 1 žebřík, 1 ruční stříkačka, 1 hák. Od Sauniera koupil r. 1832 dům (s hasičským nářadím) velkoobchodník Mořic Zdekauer, jenž zaplatil zaň 25.000 zl. konv. stf. m. a mimo to klíčného 100 dukátů ve zlatě.²⁶⁷ Pak se již majitelé domu rychle střídali: Roku 1836 koupil jej J. U. C. Václav Bastl za 29.000 konv. m. (v rak. dvaceticnicích, jež jsou tři na 1 zl., a takových zl. 20 na 1 hamburskou marku jemného stříbra),²⁶⁸ potom r. 1845 manželé Cyril a Vincencia Kráikovi za 43.500 zl. konv. stf. m. (v stříbr. dvaceticnicích z r. 1753 atd.)²⁶⁹ a konečně r. 1848 Aloisie Kunertová za 40.000 zl. konv. m.²⁷⁰

Miloš Lier.

²⁶⁶ Rkp. č. 4150, 153'. — ²⁶⁸ Rkp. č. 4151, 204. — ²⁶⁷ Rkp. č. 4158, 271. — ²⁶⁹ Rkp. č. 4161, 194. — ²⁷⁰ Rkp. č. 4170, 35. —

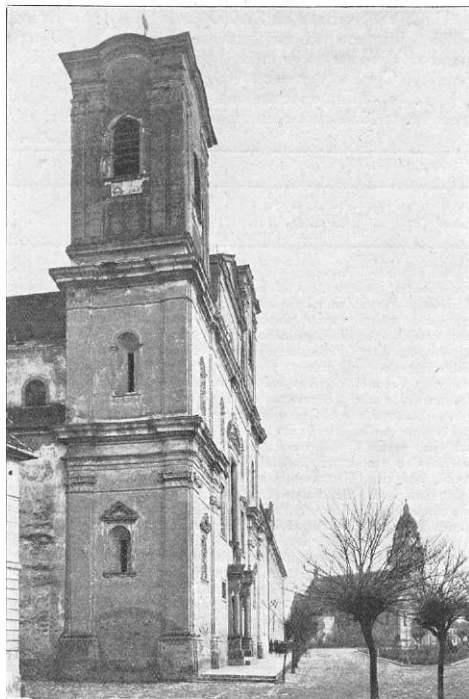
²⁷⁰ Rkp. 4174, 21'.

Z ČINNOSTI KLUBU A ODBORŮ.

ČINNOST KLUBU ZA STAROU PRAHU V ROCE 1922. Činnost Klubu v uplynulém správním roce nabyla značného rozsahu proť prvním letním popřevratovým. Trebaže stavební ruch se obmezoval převážnou většinou na podnikání staveb se státní subvencí, většinou staveb nových, ponejvíce rodinných a zčásti nájemných domů ve vnějších obcích Prahy, počátkem loňského roku ku vnitřní Praze připojených, přece se objevilo i uvnitř Prahy, která byla při počátcích Klubu v prvé řadě předmětem vlastní činnosti klubovní, několik projektů, zasahujících velmi podstatně starý útvar městský a ohrožujících vesměs obraz Staré Prahy nejen regulací, ale i pohledov. Na prvním místě byl to projekt „Týrsova domu“, vyvolaný Čsl. obcí sokolskou v souvislosti s úpravou býv. paláce Michnova na Újezdě. Na projekt tento byla vypsaná Čsl. O. S. veřejná soutěž, jejíž první cena nikterak neuspokojila nejen Klubu, ale ani ostatní odborné veřejnosti, takže Klub protestoval proti provedení stavebních plánů podle této ceny, jak bylo porotou doporučeno, a vyžadoval si se svolením Čsl. O. S. návštěvu projektanta p. arch. Fr. Krásného do schůze domácí rady, ve které byl stanoven její požadavky vzhledem k přístupu stavbě. Pan projektant slíbil uvažovati toto přání, výjma ovšem projektu obou tělovců, kde kromě zmenšení výšek bylo žádáno i zmenšení programu, a slíbil zároveň předložiti vypracovaných plánů stavebních před již zadáním, což se však nestalo. Klub v právněné obavě o porušení malostranského obrazu velkou hmotou nových tělovců, jejich představením v bezprostřední blízkosti krásného zahradního průčelí paláce Michnova, po vyčerpání všech pokusů o společnou dohodu musel sáhnutí k společné akci odborných spolků, která doporučovala Čsl. O. S. poradní sbor, jimž má býti nejpřívržením starý palác Michnov a potom jiným sborem měl býti vypracován program úprav v této monumentální budově i naznačeno přičlenění budov nových. Ba, bylo se nutno uchýliti i k pomoci denního tisku, ovšem s nepatrným výsledkem, takže ku konci roku byla obdávána přes všechny protesty stavební komise. Při této komisi učiněny byly i při největší úřední shovívavosti těžké výtky celému projektu, takže povolen ku stavbě bylo vydáno teprve za 3 neděle po komisi, a to a tou významnou podmínkou a výhradou, že plány, zejména tělovců, budou hlavně v úpravě střech přepracovány. Při ohledávání stavebního stavu býv. paláce a jeho vnitřní vyzdoby se přišlo na důležité objevy umělecké a historické, provedené panem mistroředsedou Klubu prof. drem V. Birnbaumem, takže i projekt úprav vnitřních musil býti podstatně změněn, zejména ponecháním původního slavnostního schodiště, o jehož zachování byl zakročen deputátní domácí rady ve schůzích předsednictva Čsl. O. S., a možno říci, že se tak stalo jen na prospěch této tak významné budovy. Přes to, že nové přepracované plány byly předmětem nové komise, nelze zapřít, že projekt tento, mající se honositi jménem Týrsovim, není pro obraz malostranského pobřeží šťastným, zejména obrovskou budovou tělovců, postavených příliš do popředí, takže bude vždycky rušiti v klidném zeleném pásu zahrad, pokud ovšem nebudou tyto z velké části zastavěny budovami státní umělecké galerie. — Jiným objektem, velmi nápadně zasahujícím do obrazu městského, je nová stavba paláce pojatého Rioneone Adriatica di Sicurtá. Při této stavbě na místě bývalého paláce Thunovského, kterou regulárně nebylo již možno zachrániti, se podařilo Klubu získati užší soutěž i no řešení pohledové projekt arch. P. Janáka, který slibuje býti svým vypracováním

aspoň přílehavějším vzhledu Prahy a její československé, nežli bylo předešlým, navrhovaným projektantem arch. Zasmchem. Trebaže při její komisi žádáno a stavebníkem bylo také příslušné použití všech nalezených starých součástí stavby při řešení novém, nebylo dbáno pěkného empirového schodiště, jediného celku v neporůcené a slavnostně vyvinuté dispozici v Praze, a přes opětovné žádosti Klubu nebylo toto schodiště do nové stavby přeneseno, ač se mohlo stát skutečnou ozdobou vhodně řešeného vnitřku budovy. — Sousední palác Thun-Salmovský v ulici Jungmannově, který ovšem hude značně dotčen novou stavbou nárožní ve svém zvenějšku, byl prozatím ještě ušetřen veškerých změn, které mu hrozily novými stavbami uvnitř jeho nádvorí. — Další poškození uceleného vzhledu uličního se vyskytlo v důsledku projektu Průmyslové banky na nároží ulice Panské a Příkopů, jako protějšího kostela sv. Kříže u Písaří. Nová stavba, projektovaná arch. Bendlmayerem, využívá výhod dosavadního řádu stavebního a kupi hmoty, zejména ve střechách, do značné výšky, skoro věžovitě, i do značné hloubky v úzké ulici Panské, aniž by byla naděje, že projektant i stavebník sleví něco se svých požadavků k prospěchu veřejného zjevu estetického, jehož respektování se Klub domáhal důrazným protestem, zasláným ústavní správě. — Nemálo bezpříkladným se objevil také projekt přístavby dvou pater na budově vedle kláštera Votšleka na třídě Národní, který dvoji velikou výškou ohrožoval zejména pohledy na přední náš skvost, Národní divadlo. Také proti tomuto projektu bylo protestováno, zvláště s ohledem na soutěž umístění nové velké scény. — Vedle těchto velkých otázek, v původním smyslu staropražských, se objevily i některé otázky regulace, které značně zasahují do nynějšího obrazu městského, z nichž na předním místě slouží jmenovati projekt univerzity u Čechova mostu, prováděný podrobně podle i. ceny loňské soutěže, uctlené p. prof. J. Kotěrou, jehož velká rozsáhlost půdorysů a ještě větší výška střech a jejich zasklené plochy, vynucené neustátností kruhů univerzitních, zavalda Klubu podat k vyžádání změny projektu a uspořádání anketu odborných spolků, které podrobila kritice i připravovaný projekt fakulty filosofické p. arch. dr. Sakaře a celkovou úpravu náhrty Staroměstského od Národního divadla až po most Štefánikův. Na základě toho podal Klub memorandum k ministerstvu veřejných prací a Státní regulační komisi, v němž byl zdůrazněn požadavek jednotného řešení regulačního i pohledového celého tohoto pobřeží, jako podstatné součásti pohledu na Staré město, a žádáno vypsatí veřejné soutěže. Memorandum toto nebylo podepsáno Společností architektů a spolkem „Mánes“. Ministerstvo veřejných prací uspořádalo sice v únoru r. 1922 informační komisi jak v otázce univerzity u Čechova mostu, tak budovy fakulty filosofické na náměstí Smetanově, ovšem bez účasti klubovní; při tom bylo docleno některých změn, zejména snížení výšek na projektu p. prof. Kotěry, ale jinak bylo zejména na tomto projektu trváno na nátlak a hrozby sboru profesorského, který žádal okamžitě započati s přípravami pracemi stavebními, čímž ovšem práni Klubu v důležitě této otázce splnění nedošlo. — Regulaci Letné bylo věnováno mnoho rozborů, zejména v důsledku nového ideového projektu arch. B. Hübschmanna, upravujícího výstup na Letnou serpentinou od mostu Štefáníkova, který byl přijat příznivě, nežli všechny dosavadní projekty, vyřetující hlavní komunikaci od Dejvic, at již příklopem či tunelem na most Čechův a do náměstí Staroměstského a ohrožující tím vzhled i význam

Starého města, jako podstatné složky umělecké i historické Staré Prahy. K luštění otázky této byla uspořádána Státní regulační komisi zvláštní anketa a Klub sám sezeval společnou poradu odborných spolků. Projekt tento se stal posléze podkladem nového plánu na úpravu Letné, později Státní regulační komisi veřejně vyloženého, k němuž zaujal Klub stanovisko zvláště podanými připomínkami. — Proti novému plánu upravovacímu v Dejvicích, vypracovanému Státní regulační komisí, zaslal Klub námítky Státní regulační komisí i ministerstvu veřejných prací, zejména pokud se týče způsobu zastavení i výšek, vzhledem k pohledům na hrad pražský od severu. Námítky tyto byly zamítnuty jako pozdě došlé, protože plán byl již schválen ministerstvem veřejných prací. Také v této věci uspořádal Klub dva

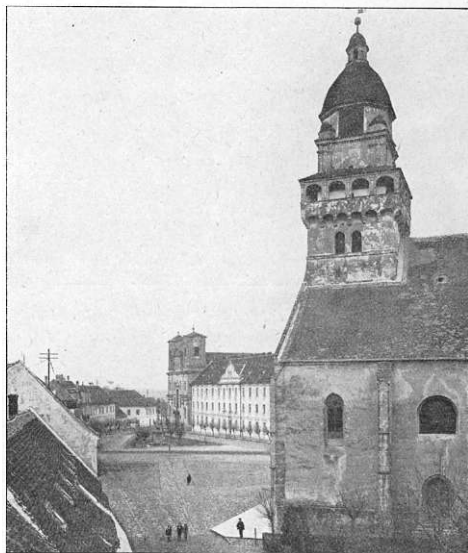
Skalce na Slovensku. Průčelí bývalého kostela jezuitského na náměstí.

debatní večery společně se zástupci odborných spolků. — S povděkem a uspokojením uvítal Klub návrh úpravy území pod Emaus, vypracovaný arch. B. Hübschmannem, který byl také Státní regulační komisí veřejně vyložen a schválen, přes to že mimořádně jeho řešení bylo veřejně kritizováno některými zájemskými způsobem nikterak vhodným a slušným. Klub doporučil tento projekt pozornosti ministerstva veřejných prací k získání vhodných stavebních pro budovy státní a může s radostí sdělit, že byly již zadány projekty budov ministerstva sociální péče a veřejného zdravotnictví, které konečně vyřeší aspoň otázku nejlépejší úpravy okolí pomníku Palackého, tolik žádoucí, a tím že je dána první záruka k vybudování okolí Emaus, o které Klub po léta úporně hojval způsobem vhodnějším a pietnějším, než se dosud dělo projekty úředními. — Vypsání soutěž na částečnou regulaci Malé Strany od mostu Legií až po plošinu Občanskou byla podrobena kritice domácí rady pro nedostatečnost a neúplnost pomůcek i pro krátkou dobu vypsání a Klub protestoval v tomto směru u Státní regulační komise. Žádal o doplnění podmínek a prodloužení soutěže, byl však odmítnut s poukazem na možnost informací v kanceláři regulací. Přesto setrval na těchto svých požadavcích, ale byl znovu odmítnut s poukazem na krátkost doby, k rozhodnutí o této soutěži do konce roku zbývajících. Výsledek této

soutěže ukázal velmi přesvědčivě, že tato oblast městská se nedá řešit žádnými dalekosáhlými zákroky regulačními, zejména úprava pobřeží malostranského že musí být co nejvíce omezena na jeho nynější stav a že je nutno neméně trvat na zachování zahrad malostranských a vyloučení ze zastavovacího programu všechny monumentální budovy, které by svými podyrnými rozlohami připravily tuto část městskou o potřebnou prostoru vzhledovou, porušily by intimitu této čtvrti, dosud z velké části uchráněné regulačních projektů velkoměstských, a svými výškami by ohrozily velmi nebezpečně krásné panorama hradčanské. — Klub zakročil také proti schválení vyloženého projektu částečné úpravy Nuslí a dosáhl toho, že Státní regulační komise zamítla projekt městské kanceláře regulací s poukazem na připravovanou soutěž upravovacího plánu jihovýchodního sektoru Velké Prahy, která byla také před nedávným časem veřejně vystavena. — Pokud se týče projektů státních budov, Klub sledoval otázku státní umělecké galerie, na níž ještě právě vypsána soutěž, a zdůrazňoval neustále svoje stanovisko, že budova tak rozměrná, jak v ploše tak i ve výškách, je s to poškodit obraz malostranského pobřeží, nehledě k tomu, že se jí zastaví celá zahrada zbrojnice a snad i některé zahrady sousední, a k důvodům praktickým. Na základě výsledků soutěže malostranské byl sice zmenšen původně požadovaný program, ale setrváno na tomto místě, ač Klub doporučoval uvažení návrhu arch. Fuchse, umístění státní galerii v sousedství býv. paláce Michnova na Újezdě. — Klub se zúčastnil komise při projednávání projektu na stavbu provisorie ministerstva financí v zahradě Anglických panen, který však byl vzat zpět, protože se většina účastníků vyslovila proti němu a doporučovala postavení definitivní budovy na jiném místě, méně závadném a poradila k vyčkání na výsledky soutěže malostranské. Projektovaná přístavba IV. patra na nové budově v ulici Josefské nebyla provedena k protestu Státní regulační komise a bylo jenom připuštěno upravení podkrovi s malými změnami ve střeše a štítě do ulice Josefské. — Nástavbu atelierů nad hlavní budovou české techniky na náměstí Karlově přijal Klub jako nutné zlo, způsobené zřizováním dlouholetých provisorii k rozšíření nedostatečných místností státních ústavů, a protestoval u zemské správy politické proti zřízení observatoře, nevkusné vynírající nad novou úpravou střechy. — Na protest Klubu byla vyvolána také komise, která měla oddělit zneřádaný průčelí býv. kaple sv. Františka Xaverského ve vojenské nemocnici na Karlově náměstí bezohledným vybouráváním oken pro zubní ambulatorium, provedeným proti rozhodnutí zemské správy politické; vzhledem k hotové již věci a v souvislosti s opravou a barvením celého průčelí bylo žádáno aspoň přiměřené upravení těchto otvorů. — Také úpravě hradu pražského byla věnována stálá pozornost a Klub se domáhal, dosud však marně, informací o postupu a způsobu prací adaptačních, jak mu bylo kanceláři p. prezidenta slíbeno; v důsledku těchto prací prováděná úprava ohradní zdi zahrady na parkáněch byla předmětem protestu Klubu v denních listech proti svémocnému jednání hradní správy, bez vyžádání si dobrého zdání umělecké komise, která ku provádění všech úprav na hradě pražském byla sice zvolena, ale není svolávána. — Klub upozornil ministerstvo pošt na nebezpečí, vznikající užíváním nádvorí býv. hradu na Vyšehradě jako staniště garží poštovních autobusů, a žádal jejich odstranění. — Otázka užívání ostrova Židovského, několikrát v denních listech přetřásána, podnítila Klub k žádosti za zveřejnění tohoto ostrova, upravení vkusného, definitivního vstupu, provedení přiměřeného, zeleného ohrazení okraje zdi nábržních s vyloučením jakéhokoliv zábradlí a tím spíše o zastavení právě prováděných úprav architektonických, které pro malé rozměry ostrova a velkou výšku zdi jsou nevhodné a esteticky závadné. — Z menších zákroků klubovních sluší jmenovat protest Klubu k užší správní komisi proti nesprávné opravě plastické výzdoby při opravě Přasecké brány, žádal, aby při nástavbách pater domů uvnitř města nebyla veskrze modernisována stará, mnohdy nikoli bezvýznamná průčelí, protestoval proti vyloženému regulačnímu plánu na Vltavě, žádal znovusazení vrat a mříží v býv. bráně Leopoldově na Vyšehradě, obmezení povolování prodejních stánků uvnitř města a nahrazení jich stánky pojízdnými po vzoru ciziny, zúčastnil se svými zástupcem komise na umístění Štursovy sochy „Raněný“, anketu Státní regulační komise na získání plánu ochrannářského pro Velkou Prahu a obvod zájmový a k porizení soupisu památek na Starém městě, jako podkladu pro příští soutěž, komise na změnu regulační župy ve třídě Plzeňské na Smíchově podél hřbitova malostranského, kde trval na zachování nynějšího stavu, jako dostačujícího, nejvíce s provedením některých nepatřných korekcí. Žádal ministerstvo železnic, aby mu bylo dovoleno shlédnout projekt nového nádraží u Červeného dvora ve Strašnicích a případně i celý projekt železniční v Velké Praze. Zúčastnil se svými dvěma zástupci týdenních schůzí v ministerstvu veřejných prací o návrhu nového řádu stavebního, kdež měl častěji příležitost žádat i prosadit potřebnou ochranu památek. Jako dobré výsledky porozumění snahám klubovním sluší uvést opravu rokokového portálu dvorního vjezdu domu čp. 217-I. v ulici Stříbrné, úpravu nově objeveného gotického portálu Rottova domu na Malém náměstí staroměstském a úpravu domů Pragobanky na Místku, obme-

živší se jediné na vnitřní adaptace a opravu a nabarvení průčelí. Kromě těchto otázek, přímo souvisejících s vlastní základní ideou klubovní, zúčastnil se Klub i jiných akcí, úzce přiléhajících, jako je přejmenování ulic, kde vzhledem k několika vyskytnutím se a zčásti provedeným návrhům nových jmen žadál opět ustavení komise a zachování starych, místně důležitých názvů. Proto upozornil na tuto akci také Svaz čsl. měst. Také ochrání stromové věnoval Klub svoji pozornost při kácení stromů v sadech před Invalidovnou, na ostroveh nádraží Denisova a na Letné, vyžádal si podporu Svazu spolků okrašlovacích a pro ochranu domoviny. — Značnou činnost vyvinul Klub za Starou Prahu v letošním roce na venkově. Na prvním místě třeba uvést Kutnou Horu, kde v důsledku starych akcí byl založen nový odbor Klubu. Klub sám zakročil s úspěchem proti stržení ohradní zdi a tím otevření hřbitova u P. Marie na Naměti, proti stavbě patra nad kapli Boží. Těla a proti nové stavbě v zahradě na Hrádku. Upozornil radu městskou na nesprávné provádění oprav průčelí některých domů a jejich modernisování a žadál za ochranu starych průčelí. Poslední dobou upozornil na nebezpečí, vznikající obrazu městskému projektovanou novostavbou budovy okresní správy politické, navrhovanou na t. zv. zahradách Babkových. — Ministerstvo veřejných prací žadál Klub za ochranu kláštera Sedleckého, ohroženého novostavbou skladiště tabákové továrny v délce 180 m, šířce 40 m a výšce 21 m v samém sousedství klášterním, doporučil zároveň ředitelství tabákové režie jinou úpravu a provedení nutného rozšíření skladiště. — Také v Mělnice se dožadoval Klub příspěví ministerstva veřejných prací k ochraně obrazu městského při projektu rodinného domu ve vinici, navrhovaného prof. drem Liebscherem. Pan autor, vyhovív pozvání klubovnímu, vysvětlil ve schůzi domácí rady svůj projekt i spojenou s ním regulaci nejbližšího okolí a slíbil respektovat přání Klubu a provedení některých změn, debatou navržených. — Proti znešvaření dochovaného vzhledu města Třeboně stavbou třípatrového činovního domu obecního v prostředí domků 1—2patrových protestoval Klub u místní městské rady i ministerstva veřejných prací a může s povděkem zaznamenat úspěch, protože stavba nebyla v důsledku dobrozdání Státního památkového úřadu úřadem pro stavební ruch schválena. — V Mladé Boleslavi se Klub přičinil, aby byla zachována sgrafita, objevená při opravě průčelí bývalé radnice, v Domažlicích protestoval proti nástavbě patra na chudobinec a žadál konečnou vhodnou úpravu Branky. — V otázkách regulaci protestoval Klub proti objevením se projektům regulace v Josefově a Terezíně, jakož i proti vykácení stromů na náměstí v Josefově, informoval se o stavu regulačních projektů na úpravu Chrudimky v Chrudimi, Malše v Budějovicích a městské regulace v Olomouci. Zakročil protestem u Státního úřadu pozemkového i městské rady v Telči proti vypuštění a zasypání 2 rybníků, Staroměstského a Seminářského. — Konečně Klub zahájil akci o zachování Státní regulační komise pro hl. město Prahu s okolím, ohrožené politickými snahami o její rozpuštění. Vypracoval podání ministerské radě a Masarykově Akademii Práce, uspořádal anketu odborných spolků, z jejížhož usnesení vypracováno memorandum, schválené ve slavnostní schůzi M. A. P. proti hlasu inženýrské komory, jímž bylo žádáno zachování této instituce za podmínek změny osob a reorganisaace práce. Opis tohoto memoranda poslán byl M. A. P., ministerské radě, předsednictvu Národního shromáždění, kanceláři pana prezidenta republiky a všem ministerstvům. V listopadu r. 1922 se zúčastnil Klub porady M. A. P. k vypracování podrobného návrhu reorganisačního a před nedávnem k výzvě M. A. P. zpracoval i návrh členů příští komise, který došel ve jmenování nové komise skoro úplného splnění. — K podpoře debat v domácí radě o jednotlivých předmětech činnosti klubovní bylo uspořádáno hojně vycházek domácí rady, a to: do zahrady Portheimovy na Smíchově u příležitosti projektu budovy ministerstva sociální péče, do kostela sv. Václava na Zderaze za účelem studia projektu přístavby budovy pro technickou knihovnu a čitárnu, jejíž skladiště má býti umístěno v býv. kostele, při kteréž příležitosti byla přetrásána i otázky přístaveb ve dvoře české techniky, o nichž podal bližší vysvětlení p. prof. Bertl, vycházka do Klamovky k dohodě o způsobu opravy chrámku „Nebe a peklo“, prohlídka skulptury Bradáče u mostu Karlova s lodí za účelem konstatování stavu a metod k jejímu zabezpečení, návštěva výstavy soutěže na Tyršův dům, pochozí prohlídka vytčeného návrhu serpentinné komunikace na Letnou od mostu Štefánikova, prohlídka soutěže na umístění nového divadla, sledování vyzložené regulace Státní regulační komise pro Letnou a Hlěšovic; v tomto případě bylo zejména žádáno prozatím vyloučení území starych Hlěšovic z regulované části. Značným zájmu se těšila vycházka do výstav soutěžních plánů na úpravu Malé Strany a jihoovýchodního sektoru s výkladem p. arch. B. Hübschmanna, prohlídka modelu domu Tyršova podle plánů ke komisi stavební předložených, domu býv. sirotčince sv. Jana Křtitele v ulici Kateřinské, zakoupeného Sokolem pražským, a opravené štukové výzdoby nástropní v budově Městského chudobince na Karlově. — Nakonec je nutno zmíniti se ještě o znovuzahájení válek přerušovaných prací o modelu Malé Strany, umožněných zejména subvencí ministerstva školství a národní osvěty

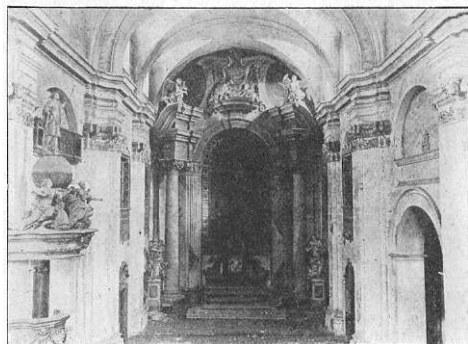
ve výši 5000 Kč a nejnověji také subvencí Správní komise hl. města Prahy v částce 2000 Kč, zvláště k tomuto účelu poskytnutými. Práce byly svěřeny vedení p. arch. Kubička a Klub doufá, že význam této práce, zejména v době nynější, kdy se otázka regulace Malé Strany stává opět aktuální, vzhledem k různým projektům budov ministerství, nemůže býti nijak podceňován, naopak může býti jenom ku prospěchu tak obtížné a důležité otázky regulační. — Z tohoto, celkem jen zblžného výčtu činnosti klubovní za uplynulý rok je zřejmé dostatečné patrné rozsáhlé činnosti klubovní, mnohdy i značnými úspěchy korunovaná, a bylo by si jen přáti, aby snahy klubovní, nesoucí se nejen k ochraně starych odkazů, ale i k podpoře nové činnosti stavební a umělecké na prospěch těchto a tím i ku prospěchu hlavního města i celé naší republiky, získávaly stále nových přátel a dostatek pochopení jak v kruzích odborných, tak i v široké veřejnosti, aby byly umenšeny oboustranné trpkosti, vznikající mnohdy malou ochotou i nedostatečným porozuměním práci klubovní. Arch. J. Almer.

Skalice na Slovensku. Pohled na bývalý jezuitský kostel spolu s náměstím, jehož severozápadní část ovládá.

Z ČINNOSTI ODBORU PELHŘIMOVSKÉHO. Naděje vyslovené v předešlé zprávě Věstníku (VIII, 32), že vzorná oprava domu č. 20/1, zláka k následování i majitele jiných umělecky cenných domů v městě, nebyla zbytečná. Na hlavním náměstí pelhřimovském bylo v létě 1922 dobře opraveno dalších 5 domů (č. 5, 10, 17, 28 a 31). Z nich slýchá zvláště výtkou č. 17, dům někdy purkrabí pelhřimovského Jana Brouma z Chomutova a jeho ženy Lukrecie z Doupuva, známý a často již reprodukován příkladem onoho typu měšťanského domu renaissance, který užívá k dekoraci motivů, vzatých ze staveb nevnostních, příklad tím důležitější, že je přesně datován nejen archiálně (orig. arch. min. vnitra. Montana V. 207, 9), ale také epigraficky vročen do let 1561—1565. Při odstraňování proniklých částí omítky bylo zjištěno, že celá fasáda i s hranolovitým přístavkem na severu a jeho attikou byla ozdobena sgrafitem (rustikou, pod okapní římsou výšlem primitivních lilií), které se oblovalo kolem oblouků bývalého loubí v přístavku napodobením prostých klenáků. Z pilíře tohoto loubí byla objevena hlavice vzelného profilu. Poněvadž sgrafito bylo značně porušeno, byla z něho ponechána jen souvislá ukázka dvou pruhů v podřímí přístavku, jinak fasáda, očištěná až na původní renaissance omítku, byla ponechána nedotčená v charakteru, jaký jí poskytla poslední úprava z oné doby; jen zazděné otvory nad attikovou římsou byly znovu otevřeny. Pozdní gotické detaily kamenné (ostění dvojích dveří v příjezdě a znakové štítky tam i na fasádě) byly očištěny (Srov. Jos. Dobias, Broumovský dům v Pelhřimově. Týdeník z českomoravské vysociny IV. (1922), č. 43, 44 a 45, kde opraveny i nesprávné výklady „Soupisu“ o znakových

štítech). — Při opravě domu č. 31 byly na štít zase osazeny staré vázy z pálené hlíny, před lety z důvodů bezpečnostních sňaté. Zakročení v příčné opravy Horní i Dolní brány, jakož i Říčanského zámku vedlo k přípravným pracím a příznivému rozhodnutí, že se s postupnými opravami počne na jaře r. 1923. Při částečném zastavení dvorku mezi zámek a bývalou Solnicí přístavbou Národního domu [dosaženo aspoň toho, že vnější vzhled okolí Solné brány zůstane neporušen]. — Lípa u Splavu padla přes zakročení odboru přece, zato zachráněny stromy na starém hřbitově. — Novostavby na místech pohledově důležitých byly prováděny pod stálou kontrolou Státního památkového úřadu. — Konečně bylo zakročeno v příčné vypsání veřejné soutěže na plány k stavbě nových chlapeckých škol.

Skalce na Slovensku. Vnitřek bývalého jesuitského kostela.

Milavec v Čechách. Budova školní, bývalá lázeň, z r. 1775. Vlevo barokní kaple sv. Vojtěcha. Škola zachráněna r. 1921 péčí Státního památkového úřadu pro Čechy.

— Z činnosti propagační jest uvéstí výlet Odboru do Telče a zahájení cyklu vycházek a odbornými výklady po vzoru pražského ústředí a konečně nové vydání 4 druhů uměleckých pohlednic.

Z ČINNOSTI ODBORU „ZA STARÉ BUDĚJOVICE“ V ČES. BUDĚJOVICÍCH V ROCE 1921. Na podzim tohoto roku konečně dokončena oprava projevové krytiny hradební věže u biskupské zahrady, cenné fortifikační památky z doby Karlovy. Rovněž pokryt i přilehlý branný ohoz, jež tvoří s ní zajímavý dokument středověké opevňovací praxe. Oprava provedena za dozoru Stavebního úřadu, náklad hrazen zčásti majitelem p. Š. Wachtlem, zčásti subvencí státní. — Ve věci umístění pomníku národního buditele, biskupa J. V. Jirsíka, dila zesnulého prof. J. V. Myslíka, Klub dal na uvážení v obšírném memorandu, zasláném jak městské radě, tak za života ještě jeho tvůrci, jinou alternativu nežli navrhované místo v ose hlavního vchodu katedrály, a to z důvodů jak frekvenčních,

jež tu přímo vynucují volné místo, tak i estetických. Klub navrhuje umístění jeho do středu malého náměstí před děkanství, kde by měl, ovšem po řádné opravě místa (předložení, odstranění transformátoru) klidné a účelné pozadí hlavní věže a barokní fasády děkanství. Člen výboru arch. Chochola dává na uvážení ještě svůj návrh, totiž střed podélného náměstí za věží mezi děkanstvím a katedrálou. Klub zdůrazňuje v podání význam uměleckého obohacení města a žádá vytýčení pomocného pokusného modelu. — V otázce opravy Masarykova náměstí Klub podal městské radě nové memorandum, kde se přimlouvá souhlasné s jinými korporacemi za jeho nezastavení. V otázce řešení úpravy proti boční fasádě přimlouvá se Klub za větší symetrii a jednoduchost. — O stavbě Sokolovny na Krumlovských alejích mnoho konstatovati, že estetická cena krajinnářského vstupu do města byla oceněna i výborem družstva pro její postavení a že je oprávněná naděje, že v přípravách bude pokračováno s náležitou rozvahou. — V komisi pro definitivní stanovení uličních názvů podařilo se delegátu klubovnímu, prof. Š. Trágrovi uhájit povětšinou správný názor. Nebylo možno jen v několika případech korigovati omyl popřevratový (Rudolfská ul.). — Klub odevzdal městské radě své podání ve věci regulační čáry u družstva legionářského, okresu rozklad ohledně rozšíření dobrovolské silnice, jejíž alej měla být obětována. — Pokud jde o regulační plán městský, Klub se nemůže vykázt úspěšným pokrokem. — Rada propagačních přednášek byla zahájena prof. Ad. Trägrem: „O malém městě v Čechách“. Správnému chápání úlohy moderního architekta posloužila jistě výstava Společnosti architektů v městském muzeu, v němž pracuje řada našich členů souběžně s Klubem. — Pokud se týče diecévního muzea, bylo oznámeno jednání konzervátoru Trágrovi p. biskupem zásadní přijetí jeho návrhů. Při meritorním jednání správce muzea dohodu odmítl. Stav tohoto muzea stále ovšem nelze považovati za uspokojivý. — V otázce pamětní městské knihy zaujal delegát Klubu stanovisko obdobné s publikovaným názorem dra Vojtěška a zdůraznil povinnou péči městskou o městský archiv, jakožto materiál dějinný v prvé řadě. — Valná schůze odboru se konala dne 21. února a 6. března 1922 a po odstoupení Mr. Ph. Latzla zvoleni p.p.: za starostu prof. Adolf Tráger, místní konzervátor, jednatelem Ph. C. Frant. Matouš, asistent muzea, pokladníkem p. Alfred Hesch. — Z činnosti v r. 1922 sluší zaznamenati akci za příčinou zachráně starých masných rámců, na opravu hrazených bařty, t. zv. „Otakarovy“, v biskupské zahradě a za účelem restaureace objevených nástených maleb v kostele staroměstském ze začátku stol. XVII. a fresk pod nimi ze začátku stol. XV. a ze XVI. O restauračním postupu práce, již prováděl akademický malíř Čila, bude referováno přístě.

ODBOR KLUBU ZA STAROU PRAHU V ML. BOLESLAVI byl založen v červenci roku 1922 při tamním Klubu přátel umění. Vzhledem k tomuto spojení se spolkem již existujícím odpadají téměř všechny starosti finanční a členské a lze tedy všechnu práci věnovati vlastní činnosti ochranné. Proto také byla odložena propagace k získávání členstva na dobu pozdější a příhodnější. Odbor má nyní 16 členů, kteří skutečně schůze navštěvují a v odboru pracují. Též přijímání nových členů se řídí pouze pravděpodobností spolupráce. Schůze se dosud konaly v intervalech dvou až čtyř týdnů. Městská rada a městský úřad projevil porozumění pro snahu odboru přijetí jeho návrhu, aby ke stavebním komisím byl přibírán člen odboru. Touto funkcí byli pověřeni čtyři architekti. Odbor spolupůsobil při celkové opravě průčelí soudní budovy — staré radnice — a sgrafitu na něm odkrytých, při čemž vykonával k žádosti Státního památkového úřadu stálý dozor. Týmž úřadem byla vyžádána zpráva o změněném stavu myslivny v Jabkenicích. K vyloženímu povšechnému regulačnímu plánu městskému (byl vyložen k informaci interestů) byla vypracována řada námitek. Pro budoucnost navázána s autorem arch. Jandou spolupráce ve smyslu ochrany starých částí městských. Odbor pořídil plán, v němž budou zakresleny podstatné části, situace a jednotlivé památky, jež bude třeba při budoucí úpravě respektovati. K větší jasnosti bude přiložen jejich seznam. Kromě toho je snahou odboru nalézt nějaký způsob zachráně pro postnoucí a ničený hřbitov u sv. Havla, přičiněti se o opravu děkanství a připraviti vydání dobrých a charakteristických pohledů ve fotografiích.

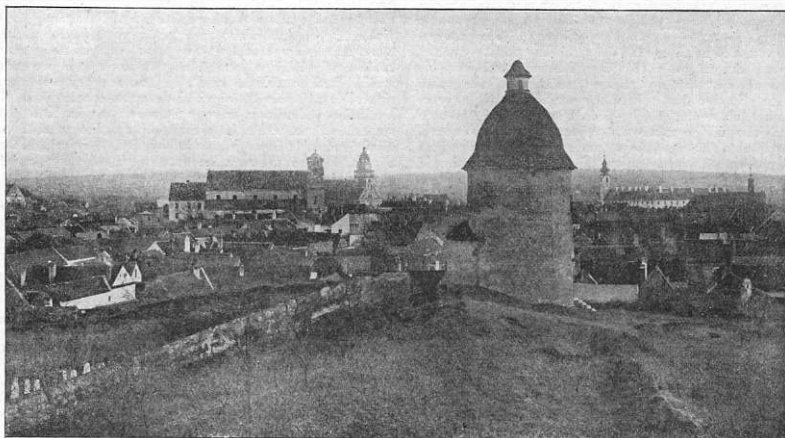
ODBOR KLUBU ZA STAROU PRAHU V KUTNÉ HOŘE byl založen dne 10. listopadu r. 1922. Ustavující valné schůze se zúčastnilo 40 osob, kteří se vesměs přihlásili za členy. Po úvodním slově jednatele „Osvětového sboru“, p. učitele Chmelíka, přednášel předseda Klubu za Starou Prahu, p. min. rada dr. Z. Wirth. Předsedou odboru byl zvolen velkostatkář p. Vraný, výbor ustanoven čtyřčlenný a kooptoval ke spolupráci další tři členy. Odbor hned na počátku očekává mnoho práce, zejména uplatnění vlivu při soutěži na městskou regulaci a péče o systematické provádění nejvíce nutné konservace většiny místních památek, sledování soukromých zájmů podnikatelů a činnost propagační. Odbor vznikl podobně jako v Mladé Boleslavi jako součást Městského osvětového sboru a nalézá v něm vydatnou podporu a porozumění pro své snahy. Zvláště dlužno uvěstiti, že se vedení ujali pracovníci nejenom dobré vůle, nýbrž také úplně obeznámení s moderními zásadami ochrannými. Významné se

uvedl nový odbor ve městě uspořádáním cyklu šesti přednášek pod názvem: „Stavební vývoj města Kutné Hory v minulosti a budoucnosti a ochrana památek v teorii i praxi“. Dne 24. února přednášel min. rada inž. E. Mölzer „Kutná Hora dnešní a budoucí vývoj“. Dne 26. února dr. K. Guth „O zásadách, rozsahu a významu památkové ochrany“. Dne 2. března min. rada dr. Z. Wirth „Kutná Hora jako stavební dílo“. Dne 5. března zemský konservátor arch. St. Sochor „O ochraně a konservaci památek stavebních“. Dne 12. března akad. sochař Jindř. Čapek „O ochraně a konservaci památek plastických“. Dne 19. března akad. malíř Max. Duchek „O ochraně a konservaci památek malířských“. Všechny přednášky byly provázeny světelnými obrazy.

ČESTNÉ CENY ZA VZORNÉ UDRŽOVÁNÍ UMĚLECKÝ A HISTORICKÝ CENNÝCH DOMŮ. Klub za Starou Prahu sleduje v přítomné době se zvýšenými požadavky stav umělecký a historický cenných budov veřejných i soukromých, které za války velmi utrpěly několikaletým zanedbáváním a předsudkem o jejich neudržitelnosti a nerozvázným odsuzováním k zánubě. Poválečná doba předsévčuje Pražany zejména ústy cizích návštěvníků o mimořádné ceně těchto památek a o jejich příznačném významu pro Prahu a uče je nazíratí na

každý zájemník informoval Klub předem o svých úmyslech. Domácí rada Klubu prohlédne přihlášené budovy hromadně a doufá, že tímto způsobem hlavní město Praha nejlépe vzpomene pátého výročí znovudosažení svobody a státní samostatnosti. Přihlášky a dotazy vyřizuje písemně kancelář klubovní v Praze III., Josefská ul. č. 1, II. poschodi.

FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ KLUBU ZA STAROU PRAHU. Protokol o zasedání poroty k posouzení fotografických snímků Malé Strany a Hradčan, zaslaných do soutěže Klubu za Starou Prahu. (15. listopadu 1922.) Přítomni p. panové: Rob. A. Šimon a továrník K. Krch za Svaz českoslov. klubů fotografů amatérů, stavební rada arch. J. Almer, Dr. K. Guth, správce historického oddělení Národního musea, stavební rada arch. A. Kubiček, jako zástupce Klubu za Starou Prahu. Nepřítomni: p. prof. Dr. Vojtěch a zástupce ministerstva zahraničních věcí. Došlo celkem 691 soutěžních snímků pod 27 hesly. V první řadě byly porotou vyloučeny snímky, které svými náměty neodpovídaly podmínkám soutěže. (Z hesla „Malostranské zahrady“ 12 snímků, z hesla „Malá Strana—Hradčany“ 2 snímky.) Všechny ostatní práce vyhovely podmínkám co do námětu. Konstatována velmi dobrá úroveň soutěže a usneseno ceny

Pohled na Skalki na Slovensku od románské kaple sv. Jiří s výraznými siluetami kostela farního a bývalého jezuitského.

jejich zachovaný stav s hlediskem zcela nových. Stará Praha se stává jedním z mezinárodních pokladů, jehož známost se každoročně šíří a vede do Prahy jak ty, kdož se zajímají o město středověké, a tisíciletou historickou tradici, tak i cititele renaissance, baroka, rokoka a klasicismu, přívržence stavby měst i milovníky zahrad. Klub za Starou Prahu pozoruje v posledních letech již také zvýšenou ochotu státní, zemskou, městskou i soukromou o udržování památných domů a celého jejich prostředí. Příkladně takové případy nelze však dosud považovati za dostatečně početné, aby Klub za Starou Prahu a s ním jistě všichni, kdož pečují o zděné vzácné statky národní, mohl být bez obav o Starou Prahu vůbec. K projevení vděku těm, kdož správně pochopili cenu stavebních památek ve významu hlavního města naší republiky a k povzbuzení ostatních rozhodl se Klub za Starou Prahu, že udělí čestné ceny všem, kdož o své nebo svěřené stavební památky vzorně pečují, udržují je ve stavu obyvatelům, zachovávají jejich starý ráz a všemožně se přičiní o jejich zvelebení. Klub vezme v úvahu každou podobnou památku v obvodu Velké Prahy a žádá, aby byly všechny k čestné této poctě přihlášeny. Přihlašovací lhůta končí dnem 30. září 1923. Výsledek bude otiskn v denním tisku a všem přihlášeným, kteří vyhoví dříve stanoveným podmínkám, budou věnovány čestné vzpomínky a diplomy. Klub za Starou Prahu byl by šťasten, kdyby úspěšně toto snažení o zvelebení městské a zachranu jeho nejvýraznějších půvabů vzbudilo ohlas a porozumění nejširší a stalo se podnětem k řádnému přípravě předpokladů, které reprezentují hlavní město. Klub poskytne nezištně odbornou radu k opravám a zodpoví ochotně každý dotaz. Účast v této akci není znesnadněna žádnými poplatky. Bylo by však účelné, aby za účelem úspor a přezkoumání stavebních programů

uděliti. Pak přistoupila porota k vylučování oněch snímků, jež avou situací jsou obvyklé nebo příliš známé, v druhé řadě pak těch, jejichž kvalita nebyla prvotní. Do dalšího kola ponechány pak práce z těchto hesel (číslo značí počet prací): „Exact“ (2), „Pro Patria“ (9), „Recherche“ (1), „Malostranské zahrady“ (5), „Praha má, ty máš město“ (3), „Dagor“ (5), „Starou Prahou“ (1), „Malá Strana—Hradčany“ (4), „ena turistka“ (1), „Orlík“ (5), „Dominanta“ (2), „Ze starých dob“ (2), „Malá Strana—Hradčany“ (2), „Menší město pražské“ (4), „Algol“ (1), „B 80 V“ (3). Z těchto snímků byly po opětovném vylučování vybrány ty, které porota pokládala za nejlépe vyhovující účelu soutěžnímu. Z nich uděleny ceny: I. cena 500 Kč heslu JK 22 č. 5 („Z Fürstenberské zahrady“); II. cena 350 Kč heslu „Praha má, ty máš město“ (16); dvě III. ceny po 250 Kč heslu JK 22 č. 1 („Z Vrtbovské zahrady“ a „Orlík“ č. 16); dvě IV. ceny po 200 Kč heslu „Žena turistka“ č. 16 a „Dagor“ č. 14. Po otevření obálek shledáno, že autory prací cenou odměněných jsou: Ing. Jaroslav Krupka, Praha—Karlín (JK 22), Foto Posselt, Smíchov („Praha má, ty máš město“), Jindřich Hřebeček, úředník Zemské banky, Vinohrady („Orlík“), paní B. Zatloukalová, Praha VII. („Žena turistka“), A. Myška, Žižkov („Dagor“). Dalšíh 16 nejlepších bylo pak doporučeno k zakoupení: JK 22 č. 11 a 12, „Algol“ č. 32, „Dagor“ č. 12, „B 80 V“ č. 23, „Ze starých dob“ č. 4, „Pro Patria“ č. 7 a 19, „Recherche“ č. 3, „Orlík“ č. 30, 37 a 48, „Malá Strana—Hradčany“ č. 42, „Malostranské zahrady“ č. 105, „Menší město pražské“ č. 43, „Praha má, ty máš město“ č. 22. V Praze dne 15. listopadu 1922. Robert A. Šimon v. r., A. Kubiček v. r., Karel Krch v. r., J. Almer v. r., K. Guth v. r.

NOVOSTAVBA PRAŽSKÉ ZEMSKÉ BANKY V BRATISLAVĚ. Klub zaslal Správní radě Zemské banky v Praze dne 7. dubna 1923 tento příspěvek: „Klubu došla zpráva, že Zemská banka přikročila ke stavbě bankovní budovy v Bratislavě, a to na místě, které je na hranici starého města, v místě bývalých hradeb, takže jednoduše přičlení bude obráceno do staré a ve svém půdorysu již dříve založeného města po- až dlešské ulice Lorenské. Tato ulice si zachovala během roků až do dneška vzácnou jednotnost vzhledu, zejména pokud jde o maximum domovní výšky jednoho až dvou pater. Také moderní stavební ruch zanechal na tomto místě posud jen jednou, a to zřetelně, který projev- il značnou šetrnost k okolí. Z toho důvodu dovoluje si Klub vyslovit zvdorilou žádost, aby také tamní bankovní budova výškově se přizpůsobila okolí a odůvodňuje svoji žádost tím, že podle zpráv projekt budovy, navržený arch. O. Polívkou, právě po stránce výškové se značně dotýká integrity starého městského obrazu a že průměrná římsová výška má být převyšena o několik metrů. Klub považuje za svou povinnost, aby i tulo poukázal k vysokému významu svého programu, který je z nejdůležitějších složek moderní veřejné estetiky, a aby se obrátil k velenéžné správní radě s návrhem, aby půso- bení nové budovy v starém okolí bylo vykouzleno studiem a podle potřeby i vytyčením šablon; současně dovoluje si pak poukázat i tomu, že v podobných situacích nelze upustit od apriorního požadavku, aby bez výhrady byla podřazena společná výška římsová s okolím a zároveň aby případné výstavy nad římsou se daly v míře velmi obmez- nout, aby se případně část těžšího domovního massivu nevysu- novala nad římsu. Klub doufá, že jeho podnět bude pojmán jakožto projev tradicního jeho úsilí o zachování veškerých náleží památek, a to zejména architektonických, a že v tom smyslu dostane se jeho upozornění oné pozornosti, jakou věc zajisté zasluží.“ Správní rada Zemské banky na dopis přímo neodpověděla Klubu dosud. Nepřímou odpovědí má být pravděpodobně neústupnost, s jakou se domáhá prosazení svého pochybeného projektu. Její houževnatost dospěla již tak daleko, že se pro případ zmatavého vyřízení odvažuje ná- tlaku na úřady hrozbu, že by neposkytlá zápůjčky na stavbu uni- versitní budovy. Dlužno velmi litovat a vyslovit energicky nesouhlas se způsobem, jakým zahajuje pražská Zemská banka reprezentaci české architektury na Slovensku a zejména na ožehavé půdě brati- slavské. V tomto smutném případě je veřejný odsudek povinnosti a třeba žádat ministerstvo školství a národní osvěty, aby ku stavbě za popsaných okolností nedávalo souhlasu.

BYVALÝ JESUITSKÝ KOSTEL VE SKALICI NA SLOVENSKU je cennou stavební památkou z konce XVII. století a důležitým členem městského celku. V obrazu městském tvoří jeho dlouhá horizontální hmota s portálovým dvojeřadím a blízkou renesanční věží farního kostela ústřední architektonickou skupinu celého panorámatu a jeho fasáda je rozhodně pro charakter náměstí. Kostel je majetkem nábo- ženského fondu, a protože se ho od zrušení nepoužívá, propadá se státnímu stavebnímu úřadu. Letošního roku povolilo ministerstvo školství a národní osvěty úřadu na nejnutnější opravy zabezpečovací. Stavba, která leží ladem, trvale trpí a je ohrožena zkázou v případě, že by se pro ni nenalel přiměřený účel, pro který by se udržovala. Snímky, reprodukovány v tomto dvojeřadí, zapůjčil laskavě ze svého fotografického archivu Vládní komisař úřad pro péči o památky na Slo- vensku, z jehož iniciativy dochází k preventivní ochraně této vý- značné církevní památky ve Skalici.

PAMÁTKY KUTNŮHORSKÉ zaměstnávaly v minulém roce, jak je patrné ze zprávy jednotelské, Klub za Starou Prahu zvláště vý- značně a letošního roku vyžadují pozornosti ještě zvýšené. Mimo přípravy k vypsaní veřejné soutěže na regulaci městského jeve tento- krát hlavně o staveništi pro budovu okresní politické správy. V době předválečné bylo pro tento, i. e. k. úřad“ vybrané místo značně od- lehle, neupravená část t. zv. Babkovy zahrady. Stavba byla však odkládána až do nynější doby, kdy byla zařazena mezi státní sta- vební podniky nouzové. Bohužel, ve chvíli, kdy naše ministerstvo veřejných prací zaujalo ke Kutné Hoře státnísko příznivější, ne-

vzpomnělo se na žádoucí nutnost, aby byl důkladně zveřejněn také zmíněný rakouský projekt a především jeho umístění v rámci celého města. Klub za Starou Prahu upozornil včas na hrozící rušivé zasa- žení novostavby do městského panorámatu a dal podnět k vyhledání staveništi vhodnějšího, na místě méně závadném a také polohou lépe reprezentativním hlavní státní úřad ve městě. Mimoděk bylo by tak možno zachrániti rovněž Babkovy zahrady, jejich upravení a udržo- vání jest pouze otázkou dobré vůle a smyslu pro vyšší zájmy životní. Toto účelné upozornění a jeho důsledky probudily však v Kutné Hoře místo podpory a porozumění pro akce, směřující k zachrán- ěnutí kutnohorských památek v ucelené souvislosti a rázovitosti, nepocho- pitelný a překvapující odpor, jehož mluvčími se staly zejména některé z politických stran, zneužívající problém nejen nevěcně, nýbrž přímo demagogicky. Aby bylo na věcnou památku konstatováno, jakým způsobem projevovali kutnohorští občané v pátém roce republiky svůj názor o historických pokladech svého města, které jejich před-kové uhájili před jakýmkoli nepřítelem i v dobách nejtěžší tmy a protireformace, dlužno připomenouti aspoň zprávu, kterou otiiskl dne 15. června 1923 v č. 29 sociálnědemokratický týdeník „Soc. dem. Podvysokco“: „V Kutné Hoře nepříčetnost. Památkový úřad prostřed- nictvím svých mluvčích starostlivost brání stavbě úřední budovy na t. zv. Babkovy zahrady, aby vysokou budovu nebyl zakryt „zadek“ kostela nejvyššího Johana, naproti tomu zase protestuje proti vý- stavbě kasáren „Na hotmile“, že jsou zde pro projektování budovy nízké. Ve své památkové vlně dokonce konstatují, že Babkova za- hrada jest jedinečnou krásnou zahradou u nás. Kdo ještě nepoznal nic krásnějšího, může se přesvědčit na této zahradě a při tom si učiní úsudek, k čemu je památkový úřad se svými „odborníky“. Páni z památkového úřadu z nedostatku užitečného zaměstnání pro prosazování svého jústamentu lhostejně přehlížejí, že následkem nezaměstnanosti dělnictví hladově. Každá dobrá věc nemůže ustupo- vati před „jedinečným názorem starotínků“ a dělnictvo nebude trpět přehlížením k tomu, aby památkovými přestřelky stavby byly oddalo- vány a byla prodlužována nezaměstnanost.“ Takto tendencí útočí zmíněný týdeník nepřetržitě a každá zmluka o památkách jej uvádí v nepřičetnost. Životnostní svolalo mimo to na den 21. června t. r. do Remeslnické besedy schůzi, kde bylo promluveno o nezaměstna- nosti dělnictva a životnosti a odkladu státních staveb v Kutné Hoře, při jejímž průběhu bylo požadováno okamžité zrušení Státního památkového úřadu a také Klub za Starou Prahu dostal svůj díl. Vážně vykypěly tedy nad očekávání, v uvedeném případě nepřinášejí však a také nepřinesou nějakého rozumného rozluštění. List „Soc. dem. Podvysokco“ měl by se raději informovat u ministra své strany, p. R. Bechyně, do jehož resortu právě ochrana památek patří, jak vážně pozadí má jak intervence Státního památkového úřadu pro Čechy, tak i negativní stanovisko Klubu za Starou Prahu, že to nejde o jústament nějakých diletantů, nýbrž o vědomou ochranu věcných a pohledových krás Kutné Hoře, která je důsledkem vědeckého studia celého města, je vedena nejlepšími znalci jeho památek a krás a do- vede na ně paměťoví a lehdý, když místní občané úporně hájí nej- zaostalejší poměry a nápadů rakouské, které Kutné Hoře tolik ubli- žily, úporně se dožadují jejich dodržování a nedovedou rozpoznati, jak výhodnou a prospěšnou pro město je tato státní i dobrovolná péče. Klub za Starou Prahu je přesvědčen, že ani stavba nové úřední budovy okresní správy politické hospodářské krise v Kutné Hoře neodstraní, poněvadž celý takový systém pomocný nedovede zapříti jednostranné chvilkovosti. Jestliže jsou přesto kutnohorští občané přesvědčeni, že by je tato drobná škva chleba spasil, — ač ve městě a v Sedlici bude i jinak pro stavební řemesla dostatek zaměst- nání — musí se rozloučiti s výhodami cizineckého ruchu, který do Kutné Hoře přivádí a teprve by začala přivláčati jedinečnost míst- ních památek. Do zkažené Kutné Hoře ani stát ani občanstvo hostů nepoveze a také sumo se jí vyne. Občané kutnohorští se mohou proto rozhodnouti. Přejeme jim, aby volili prozíravě a nezištně v roz- hodné chvíli malichových.

OBSAH ČÍS. 3.—4.: Michnův palác na Újezdě. Str. 21.—32. Se 6 obr. — A. Kubiček: Nejvýznačnější práce A. Hellmicha zbořena. Str. 32. S 1 obr. — Karel Svoboda: K otázkě zachrány hradišných zřícenin na Moravě. Hrad Cimburk. Str. 33.—34. Se 4 obr. — Miloš Lier: Dějin domů čp. 382, 381, 380, 379, 378/I. až do zboření brány na Můstku. (Dokončení.) Str. 34.—39. — Z činnosti Klubu a odborů. Str. 39.—45. S 5 obr. — Zprávy.

Odpovědný redaktor K. Herain, Vinohrady 1272; redakční rada: V. Birnbaum, R. Hlubinka, A. Kubiček, V. Vojtěšek. — „Za Starou Prahu“ vychází nejméně čtyřikrát do roka. Otištění článků je dovoleno, je-li udán pramen. — Vydává Klub za Starou Prahu, Praha-III./42. — Tiskem „Grafie“, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ul. — Štůčky z grafického závodu J. Štenocva v Praze I., Salvátorská ul.